

Foia enciclopedică literară lunară.

ADMINISTRAȚIUNEA
ȘOIMUȘ (POSTA: NAGY-SAJÓ).

ABONAMENTUL:
PE AN 3 FL. (7.50 FRANCI).

REDAȚIUNEA:
RETTEG (RETEAG).

Rugăciune către Isus Christos.

(După limba italiană.)

Când cu ochii plin de lacrimi, tulburat de suferință
Voiu simți că-a mea viață e aproape de sfârșit —
Te îndură atunci spre mine și primesce a mea căință,
O! Isuse prea-ndurate, O! Isuse prea iubit!

Când cu mâna tremurândă obosit scăpa-voiu crucea,
Crucea sfântă către care așa des mă-am închinat, —
Să-mi alină durerea crudă, ce mă-a tortura atuncea,
O! Isuse prea iubite, O! Isuse prea-ndurat!

Când cu buze-ncințite și cu fața-ngălbinită,
Voi zăcea plin de sudore și cu trupul obosit
Ertă-mi multele păcate cu-ndurerea-Ți infinită
O! Isuse prea-ndurate, O! Isuse prea iubit!

Când în fantasia-mă frântă de o groznică durere,
Mi-oi forma fantasma morții și de ea înspăimântat
Trăsări-voiu, o atuncea mă-ntăresce, dă-mi putere
O! Isuse prea iubite, O! Isuse prea-ndurat!

Când vërșă-voiu eu din ochi-mi lacrimile de pe urmă,
Sufletul lua-și-va sborul către ceriul infinit —
Să primesci ca și o jertfă viața mea care se curmă,
O! Isuse prea-ndurate, O Isuse prea iubit!

Când în fine al meu suflet se va duce către Tine
Și-a lăsa în a lui urmă numai lutul înghețat —
Nu te înturna atuncea cu dispreț de către mine
O! Isuse prea iubite, O! Isuse prea-ndurat!

Emilian.

Simion Bărnuțiu.

(1808—1864.)

La 3/15 Maiu a. a. s'au implinit cinci-șeci de ani, de când Românii transilvăneni, adunați în număr de 40 mii pe câmpul de lângă Blașiū, s'au afirmat ca națiune liberă.

Din mijlocul acelei imense mulțimi se ridică ca și un brad mărêta figură alui *Simion Bărnuț*. Amintirea zilei de 3/15 Maiu este strîns legată de persóna lui.

Simion Bărnuțiu face parte din generația inimosă dela 1848: generație nutrită de ideale sfinte; generație plină de abnegație, care cu multă desinteresare a muncit pentru binele și fericirea neamului românesc.

Născut în 1808 în Bocșa-română, un sat în comitatul Selagiului, Bărnuțiu și-a făcut studiile parte la Carei, parte la Blașiū. Aici după terminarea cursului teologic la 1832 ajunge profesor de istorie și filosofie, ér mai târziu secretariū al episcopului Leményi. Talentul și spiritul comunicativ l'au făcut pe tinêrul profesor în scurt timp omul cel mai popular din Blașiū și jur. — El era fruntașul generației tinere de pe atunci, generație conduse de principiile naționale. În urma unor neînțelegeri ivite între episcopul Leményi și câțiva profesori și teologi în frunte cu Bărnuțiu; densusul părăsesce Blașiul și se retrage în Sibiu, unde învață dreptul. Aici îl ajung evenimentele anului 1848. Bărnuțiu și-a avut partea de leu în mișcarea Românilor de pe atunci. El a jucat rolul de tribun. A fost unul din cei mai iubiți și mai populari conducători.

Drept dovadă vom citá cuvintele nemuritoriului Barițiu, care, ca martor ocular cu ocaziunea adunării dela Dumineca Tomii, astfeliū ne descrie sosirea lui Bărnuțiu în Blașiū: »După amêđi se mai vêđu un spectacol memorabil. Simion Bărnuțiu venind dela Sibiu ajunsese la comuna vecină Mănărade. Aflându-se de venirea lui până acolo, tribunii trimiseră trăsura ca să-l aducă și-i eșiră într-o întâmpinare cu tótă mulțimea. La intrare poporul voia să se desprindă caii, să-l ducă ei în triumf. Atunci Bărnuțiu surprins se scólă în picioré și le dice: »Acuma fraților, nu este timpul ca se bágăm pe ómenii în jug, ci să-i scótem. Lăsați dară se tragă vitele, că voi ați tras destul, și acuma se fim ómenii liberi.« ¹⁾ Poporul român îl privia ca pe un adevêrat apostol și-l asculta cu multă pietate. Și nice nu e mirare! Bărnuțiu era așa de blând în înfătoșare, dulce și ales la vorbă, sincer și nefățărît în tótă a lui ființă.

¹⁾ Părți alese din istoria Transilv. vol. II. p. 100.

Adunarea din 3/15 Maiu a fost momentul cel mai strălucit în vieța lui Simion Bărnuțiu. În acesta adunare a figurat Simion Bărnuț ca vicepreședinte dimpreună cu George Barițiu. Ca atare a rostit în biserica catedrală din Blașiū, făimosul său discurs întitulat: »Românii și Ungurii«, a cărui efect a fost de nedescris.

»Cine se nu se închine înaintea înălțimii omenesci, când se uită la acesta adunare mărêță, care face să se salte de bucurie inima fie-cărui Român bun, și însuflă respect și spaimă celor ce nu vor libertatea ómenilor și urêsc pre Români?« . . . . Astfel își începe Bărnuțiu magistralul său discurs, desfășurând cu multă competență aspirațiunile și dorințele neamului românesc. El a devenit un fel de evanghelie pentru Românii din vremile acele.

A doua zi s'a deschis adunarea pe câmpia de lângă Blașiū, care la propunerea lui Bărnuțiu se numesce de atunci încóce »Câmpul libertății.« — Aici s'au votat o serie de principii democratice, mai tóte propuse de Bărnuțiu. — În revoluție el fu cap al comitetului de acțiune. După revoluție Bărnuțiu merge la Viena și Pavia, ca să completeze studiile juridice. În Pavia a luat doctoratul în drept. La 1855 este numit profesor de drept și filosofie la universitatea din Iași. Timp de 8 ani a răspândit printre elevii sei cunoscințele cele mai frumoase din domeniul dreptului și a filosofiei. Vieța-i agitată din tineretă l'a îmbolnăvit de timpuriu și la 1863 agravându-i-se bóla se desparte de elevii iubiți și se retrage la locul nașterii sale, unde móre în 24 Maiu 1864.

Ca profesor universitar, de-și scurt timp, a scris următoarele opere iuridice: »Dreptul natural privat,« tipărit la Iași în 1868; »Dreptul ginților«; »Doctrina constituțiunii«; »Dreptul public al Românilor«, tip. la Iași 1867. A scris și vre-o 8—9 lucrări filosofice, remase tóte în manuscris.

În luptă și muncă nesfârșită și-a petrecut vieța Simion Bărnuțiu. Tót ce a făcut, tot ce a conceput cu mintea-i mare, a fost pentru nêmul său iubit. Cade-se dar ca acum, când se împlinesc 50 ani dela zilele de mărîre ale Românilor transilvăneni se ne reamintim pătruși de cea mai adêncă pietate memoria acestui bărbat și însuflețindu-ne de faptele lui, să lucrăm cu toții pentru înaintarea popoului românesc.

G. P.

Arta economiei vieții omenesci.

(Tradusă după un învățat engles.)

Plecați-vă capetele vóstre la pământ, locuitorii ai pământului, tăceți și luați cu evlavie învățătura de sus.

Până unde resare sórele și suflă vântul, până unde mai sunt urechi de auzit și minți de priceput, până acolo lăsați se sune și legile vieții și morții și urmați sentințele adevărului.

Tóte vin dela D-đeu. Puterea lui e nemărginită; înțelepciunea lui e din veci și bunătatea lui ține în veci. El e în mijlocul tuturor și suflarea lui dă viață lumii.

El atinge cu degetul său stelele și acestea merg voióse în calea lor. El âmblă pe aripele vântului și îndeplinesce voia sa în tóte regiunile spațiului nemărginit.

Ordinea, iubirea și frumseța resar din mâna Lui.

Glasul înțelepciunii vorbește din tóte opurile Sale, însă mintea omenescă nu-L póte cuprinde.

Umbra cunoșterii fuge ca vis preste mintea omului; omul vede că în întunec, el filosoféază și rătăcesce.

Ci înțelepciunea lui D-đeu e ca și lumina ceriului; El nu are lipsă de conclusiuni din rațiune, rațiunea Lui este izvorul adevărului.

Cine se póte amăsura cu Domnul în strălucire! A cărui putere se póte amăsura cu Atotputernicia sa? Are El un asemenea în înțelepciune? Póte-se cineva aseména cu bunătatea Lui?

El este, omule, care te-a creat pe tine; petrecerea ta pre pământ este statorită prin sfatul său. — Puterile sufletesci sunt daruri ale bunătății sale, minunile formării capului teu, sunt opul mânei Sale.

Așadară ascultă vócea lui, pentru că este binevoitoare; și cine ascultă de aceea, acela-și va asigura liniștea sufletului său. —

Considerarea datorințelor omenesci.

Luarea aminte.

Cumpănesce tu însuți o omule, și cugetă, că pentru ce ai fost creat?

Cércă-ți puterile tale, lipsele tale și legăturile tale, și atunci vei descoperi datorințele vieții și vei merge bine în tóte căile tale.

Nu vorbi și nu face nimica, mai înainte de ce ai fi cumpănit cuvintele tale și mai înainte de ce ai socotit tóte urmările a fiecărui paș, carele voesci a-l face, și atunci rușinea va fi departe de tine și departe de casa ta, atunci nu vei avea nici o muștrare și nici o supărare nu se va aședa pe obrazul tău. —

Nesocotitul nu-și înfrână limba sa, el flecăresce pe nimerite și se încurcă în nebunia cuvintelor sale. —

Ca și unul ce fuge iute și sare preste un gard și dincolo de gard póte cădea într'o grópă, pre care el fugind nu o vede, așa lucră și acela, care se aruncă repede în lucrare mai nainte de ce va fi putut cumpeni urmările ei.

Așa dară ascultă vocea luărei aminte o omule, cuvintele ei sunt cuvintele înțelepciunii, și căile ei te vor duce la dreptate și adevăr.

Diligința.

Fiind-că dările care au trecut, nu se mai pot avea, și dările viitoare póte că pentru tine nu vor mai veni, așa ți se cade ție, o omule, se folosesci bine timpul de acum, fără de a-ți părea rău de dările trecute, și se nu te încređi prea tare în dările viitoare.

Clipa acésta e a ta, cea venitoare însă este în sinul venitoriului și tu nu poți sci ce va fi în venitor. —

Ceea ce tu odată te-ai cugetat se faci, îndeplinesce numai decăt. —

Nu lăsa până pe séră ceea ce ai putut îndeplini dimineța. —

Lenea este începutul lipsei și a grijei; îndeplinirea virtutei aduce bucurie. —

Diligința alungă; fericirea însoțesce pe cel diligent. —

Cine este acela, care și-a câștigat atâta avuție, și la atâta putere și védă a ajuns, despre care se vorbește atât de mult, și cine este acela, care dă consiliu împăraților? Este acela, care a scos lenea afară din casa sa și i-a đis: lene, dute, că tu esci inimica mea. —

El se scólă de timpuriu și se culcă târziu; el își exerciază mintea prin meditațiuni, corpul prin ocupațiuni și astfel conservă sănătatea amédurora. —

Leneșului însă îi este greu, el însuși nu scie ce voesce se faci. Dările lui trec ca și umbra unui nor, și nu-i lasă nici o umbră. —

Corpul său din lipsa de lucrare este fără putere; el ar voi se faci ceva, însă nu se póte mișca. — Mintea lui este întunecată, cugetele lui sunt confuse, el ar vrea se devină luminat, înse-i lipsesce diligința. —

Casa lui este în disordine, căsenii lui sunt risipitori și-l aduc cât mai curund la sapă de lemn; el vede risipirea, și aude cum i se apropie perirea; el clatină capul și doresce, însă fără resoluțiune, până ce ruina vine asupra capului lui, ca și o furtună; rușinea și căința îl însoțesc până la mormânt.

Rivalitatea.

Dacă sufletul tău este doritor de onóre, dacă urechia ta are óre care plăcere în vocea laudei, atunci ridică-te din pulberea, din care esci creat, țintesce după ceva, ce merită laudă.

Stejarul, a cărui crengi se ridică cătră cer, a fost odinióră ghindă în sinul pământului.

Nisuesce-te a înainta în chiámarea ta, orí și care ar fi aceea și nu te lăsa se te întrécă în merite nimenea. Ci nu învidia meritul altora, ci înavușesce-ți talentele tale. —

Nu respinge prin mijlóce necredincióse și viclene pe conrivalul tău, nisuesce-te a întrece pe alții prin merite drepte, cuviincióse; și atunci rivalitatea de si nu va succede póte, dar va fi încoronată cu onóre.

Prin o rivalitate virtuoasă, se ridică curagiul omului; el însetéază după glorie și se bucură ca un cursor, spre a-și percurge calea sa. — În butul apăsării el se ridică ca și palmul cel înalt, și ca un vultur spre bolta cerescă, și ațintindu-și privirea sa cătră strălucirea sórelui. —

El își face planuri mari, și se delectéază în ducerea lor în deplinire, și numele lui pētrunde până la marginile pământului. —

Înțelepciunea.

Ascultă cuvintele înțelepciunii, ia aminte sfatul ei și-l păstréază în inima ta. Maximele ei sunt fórte folositoare și tóte virtuțile se rađimă pre ea: ea este călėuzul vieții omenesci. —

Infrână-ți limba ta, păzesce-ți buzele tale, căci dacă nu — cuvintele gurei tale îți vor turbura liniscea. —

Cine batjocoresce pe cel schiop, se se păzescă ca se nu schiophe și el; cine vorbește cu plăcere de greșelele altora, va auzi cu amărăciune muștrându-i-se greșelele lui. —

c. d. Florian.

GEORGE BARIȚIU.

(1812—1892.)

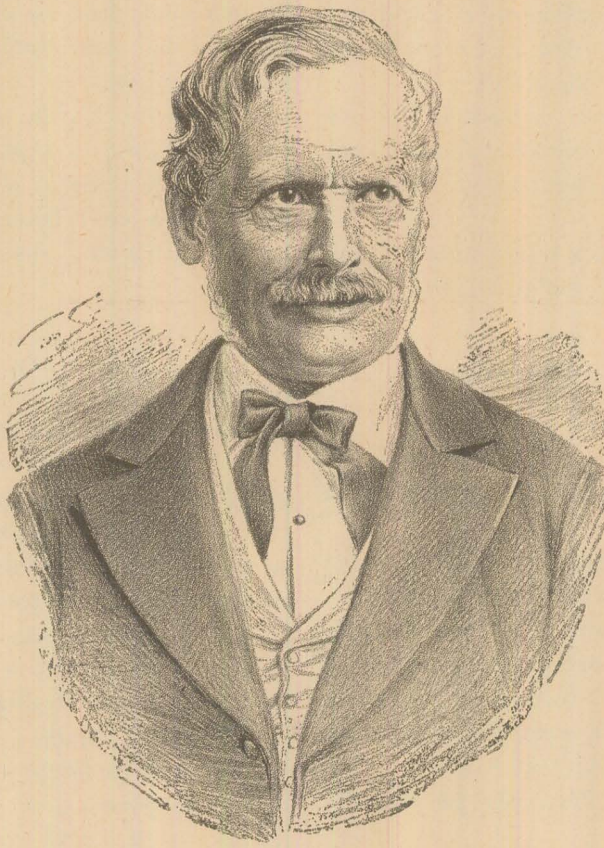
(După „Enciclopedia română“, „Transilvania“ pro 1893 ș. a.)

Părintele diaristicii noastre de dincóce de Carpați este cunoscut tuturor cărturarilor de pe toate plaiurile locuite de Români, ba nici străinilor nu e necunoscut numele lui și opurile lui cele valoróse. Drept aceea numai o datorie ne împlinim dacă ilustrăm o pagină a Revistei noastre cu tipul lui și dacă facem în trăsuri cât de generale istoricul vieții lui celei pline de o activitate uriașă și neobosită, până l'a chemat D-zeul părinților noștri la Sine, să-i dea resplata meritată pentru faptele lui cele bune săvârșite pe altariul națiunii și a patriei.

George Barițiu este urmașul unei familii vechi nobile din districtul *Chiuarului* în Ardeal. S'a născut în Jucul de jos, lângă Cluș în 12/24 Maiu 1812. Tatăl seu, Ioan Pop, era acolo preot gr. cat. După drept deci, numele lui ar fi fost se fie George Pop, ci profesorii unguri i-au schimbat numele în Barițiu, după cum schimba numele tuturor școlarilor mai buni, ca se apară Unguri, nu Români. Schimbarea numelui lui o făcură sub pretextul, că sunt prea mulți școlari cu numele Pop. George Barițiu a studiat mai întâiu la *Trăsódu*, dela anul 1820—1824, apoi la Blășiú în gimnasiu dela 1824—1827 și la Cluș în liceul și cursul filosofic, de unde după 4 ani se întórse ear la Blășiú studiind patru ani de zile cursul teologic din seminariul de acolo. Profesorii lui dela cursul filosofic din Cluș îl sfătuiau să se înscrie la facultatea juridică de acolo și să pășescă apoi pe cariera advocațială. Dar Barițiu, ținând cont de împregiurările de tot nefavorabile pentru iuriștii români și ținând cont de vechia datină, devenită așa dicând lege, în înțelesul căreia, dintre fi preotului, cel mai mare trebuia se urmeze în oficiul tatălui seu, adecă să se preotescă, așa Barițiu a făcut ceea ce făcură cei mai mulți bărbați de ai noștri din acele timpuri: a intrat în seminariul din Blășiú, de unde au eșit atâta bărbați binemeritați pentru patrie și națiune. După absolvirea teologiei tot cu acel rezultat eminent, cu care absolvase celelalte școle, Barițiu fu denumit la anul 1835 profesor de fizică la facultatea filosofică din Blășiú. Un an după aceea, după ce făcuse cu nemuritorul Cipariú o călătorie prin România și primise dela episcopul Lemény din Blășiú »ordines minores,« a fost chemat ca profesor la școla română din Brașov, înființată la 1834 sub conducerea unui învățator macedo-român și remasă acum fără învățator. Inmulțindu-i-se elevii în scurt timp, au fost necesități brașovenii a se mai gândi la o putere didactică, spre care scop adusă tot din Blășiú pe teologul Andreiú Murășianu, care deveni laurétul nostru poet a ínnului național din 1848. Tot atunci veni din Blășiú la Brașov și eminentul bărbat Iacob Murășianu, ca profesor la gimnasiul catolic. Astfel de odată trimise Blășiul trei luceferi mari la Brașov, de unde aveau menirea se împrăscie lumină preste totă lumea românescă. —

Dar împrăgiurările erau forțe grele pe acele timpuri, căci ni se trăgea la îndoială chiar și originea noastră. Inse aceste împrăgiurări nu numai nu descurăgiară pe Barițiu și pe cei doi consoți ai săi merși din Blășiú la Brașov, ci mai vėrtos îi îndemnară la studiarea istoriei și a politice, ca înarmați cu acelea se pótă

schimba împregiurările acele vitrege pentru noi. Stările politice pentru noi Români erau din cele mai nefericite pe acel timp; Români nici nu-și puteau schimba ideile decât verbal ori prin scrisori; de ceva organe de publicitate nici vorbă nu era. Dar spiritul național începuse a se desvoltá la Români, ér întru lățirea și înrădăcinarea acestui spirit era de neapărată trebuință înființarea unui organ public, în care fruntașii némului nostru se împrăscie vederile lor politice cu întregul neam. Organul de publicitate deci trebuia se iasă chiar din pământ; dar cine să-l fundeze? Barițiu cu cei doi amici ai lui erau meniți de providență se îndeplinescă acésta misiune. Astfel la anul 1838 înființeză Barițiu organul literar săptămânal „*Fóia pentru minte, inimă și literatură*“, ear mai târziu ceva, după primirea concesiunii preainalte, diarul politic „*Gazeta de Transilvania*“, care trăesce până ađi sub numele de »Gazeta Transilvaniei« și care condusă de Dr. Aurel Murășianu a devenit primul diar quotidian al nostru.

George Barițiu.

În érna anului 1839 a organizat Barițiu o societate de diletanți, care a rămas în activitate până în anul 1856 și a contribuit în mod însemnat la desvoltarea limbei române în ținutul Brașovului. La anul 1839 a făcut Barițiu împreună cu amicul și colegul său de muncă Iacob Murășianu o călătorie la Viena unde a mijlocit la guvernul central ca foile »Gazeta de Transilvania« și »Fóia pentru minte« să pótă intra cu poșta și în Bucovina. La 1840, după detronarea principelui Munteniei Alex. Dimitrie Ghica, urmă în domniă G. Bibescu, care a oprit intrarea în țeră a foilor lui Barițiu, care erau atât de cetite în România, cât numai în Moldova aveau vr'o 500 abonenți — număr considerabil pe acel timp, — și acésta oprire a urmat la cererea consulului general rusesc, de óre-ce opoștia ambelor principate (Moldova și Muntenia) se folosia de ele pentru a combate politica de cucerire a Rusiei. La anul 1841 s'a căsătorit Barițiu cu Maria, fca vėduvei Sofia St. Belisariú din Brașov, și din acésta fericită căsătorie au urmat nouė copii. La anul 1845 sfatul

medicilor și interesele mari națiunii române îl silesce să se retragă din postul de profesor al școlei române din Brașov și să-și pună toate puterile numai pentru foile sale, care reclamau o deosebită atențiune din cauza censurei severe, căreia erau supuse p'atunci publicațiunile literare, cu deosebire cele românesce. — Memorabilií anii 1848 și 1849 aflară pe Barițiu la postul său; dēnsul a făcut parte din comitetul național, a participat la adunarea ținută în 3/15 Maiu 1848 pe câmpul libertății dela Blășiú, a scris protocoalele și petițiunile către monarch în calitate de vice-president al acelei adunări. În Octombreele anului 1848 înființându-se în Transilvania »Comitetul de pacificațiune« fu chemat Barițiu la Sibiú unde fu denumit totodată și membru al »Comitetului pentru apărarea țerei.« Astfel Barițiu a stat 4 luni de zile și a lucrat la ambele comitete, ér foile și le-a lăsat în acest timp în grija prietinelor și colaboratorilor sei Andreiú și Iacob Murășianu. La 11 Mărțișor 1848 cade Sibiú în mâinile insurgenților, deci Barițiu cu ceilalți membri ai comitetului să vėd siliți a se refugia prin România și pe unde

putură. Barițiu atunci a trecut în România și s'a așezat la Câmpina, unde se refugiasă și familia sa. Dar de aci fu escortat la Ploiesci, de o patrule rusescă, de unde după două săptămâni fu dus la Cernăuț, de unde fu eliberat la întreprinderea nobilei familii Hurmuzachi, care l'a și dus la moșia s'a în Cernauca, unde a stat până după pacificarea Transilvaniei. După pacificare se întorse-n Brașov, unde își reîncepă activitatea de diarist. Dar la 1850 fură sistate ambele lui foi prin decret gubernial din cauză că publicase raportul lui Avram Jancu după originalul german apărut în Viena contra ordinului autorităților, care-i interziceau aceea tipărire. Șese luni de zile n'a mai putut apărea Gazeta, până în fine o luă Iacob Murășianu sub răspunderea lui, rămânând G. Barițiu colaborator al acestui organ atât de prețios pentru noi. — La 1852 a înființat un consorțiu de comercianți din Brașov fabrica de hârtie din Zernesci și pe G. Barițiu l'a denumit director comercial. În interesul acestei întreprinderi făcù Barițiu călătorii prin Belgia, Franca, Elveția și pe aiurea, numai și numai ca întreprinderea se prospereze. A și stat în fruntea acestei întreprinderi aproape 20 de ani. — La 4 Maiu 1850 s'a înaintat ministrului de culte și instrucțiune publică din Viena o rugare, ca să se dea Românilor din Brașov concesiune pentru zidirea unui gimnasiu; acésta rugare încă a eșit din mâiestra péna a lui Barițiu. Lucrarea lui ca notar al reprezentanței bisericesci din cetatea Brașovului dela anul 1855, adecă în timpul, când s'a tractat despre înființarea gimnasiului român din Brașov, și anume propunerile lui din ședința dela 18 August 1851, se ved astăzi realizate. — Planul așternut în ședința dela 18 Februaru 1855 pentru o școlă reală și comercială încă l'a văduț esecutat spre cea mai mare bucurie a nemului românesc, așa cât cu drept cuvânt s'a exprimat comitetul parochial, »terenul cultivei era numai o țelină, când s'a dus Barițiu la Brașov, și astăzi vedem un pământ roditor. Semințele aruncate în pământul lucrat de densusul le vedem dând ródé îmbelșugate.« »Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român« în mare parte este opera lui G. Barițiu. El a lucrat statutele ei la anul 1860. El a servit'o cu abnegațiune și zel admirabil în calitate de secretar, de redactor al organului ei și de președinte, pururea însuflețit pentru scopul ei sublim; și dacă astăzi vedem »Asociațiunea« organizată într'un corp moral, bine închiegată, dacă astăzi privim cu mândrie la institutul superior de fetițe, care este o podóbă a Sibiului și a nemului românesc, dacă astăzi femeia română a început a fi un factor puternic în viața noastră culturală, națională și chiar politică: un sentiment de grațitudine se stérnesce în piepturile noastre față cu președintele »Asociațiunei« (G. Barițiu), care și într'u adêncile sale bătrânețe ziua nóptea se jertfia pentru educațiunna viitoarelor mame române, a acestor odrasle fragede, între care petrecea mai bucuros ca orî și unde, luminându-le, învățându-le, îndemnându-le la virtute și aprindênd întrînsele focul sacru al românismului (Dr. Aug. Bunea: »Cuvântare biser. ținută la înmormântarea lui G. Barițiu.« »Transilvania«, pag. 137—148 pro 1893.)

Cu anul 1861 se încep luptele politice în monarchia întrégă, decî și la noi Români. Barițiu a conlucrat la tóte adunările și coferințele Românilor; la dieta din Sibiú (1863/4) a participat ca regalist și a fost ales de acésta în două rânduri ca deputat în senatul imperial din Viena. În 1866 a mijlocit împreună cu Dr. Ioan Rațiu încuviințarea prea înaltă pentru organizarea a patru legiuni de voluntari români, care însă nu au fost activate din cauză, că preste scurt timp s'a încheiat pacea între Austria și Prusia. În același an a fost Barițiu ales de membru al Academiei Române, unde a fost dintre cei mai zeloși lucrători până la mórtea, care l'a ajuns chiar atunci când era președinte al ei ca și al Asociațiunei Transilvane! — După retragerea s'a dela postul de director al fabricii de hârtie din Zernesci s'a mutat la Sibiú, unde a înființat diarul „*Observatorul*“ (1878—1885) pentru a cărui ținută i s'au intentat 3 procese politice de presă, în cari însă juriul din Sibiú l'a achitat unanim. La 1881 s'a organizat partidul național, unde Barițiu nu numai a fost ales în comitetul central, dar însuși

a compus *Memorialul* publicat din însărcinarea conferinței electorale ținute în Maiú 1881 la Sibiú, ér la 1884 a fost ales president al comitetului național și a ocupat acest post până la retragerea sa din viața politică, întâmplată la 1887. Dela acest an și-a consacrat G. Barițiu întreaga activitate Asociațiunei Transilvane (pe care a servit'o ca secretar I. și redactor al »Transilvaniei« 1861—1888, apoi dela 1888 ca president și delegat la școlă de fete din Sibiú) și lucrărilor sale istorice.

Și pe lângă tóte aceste ocupațiuni grele și de multe soiuri ajunse la frumoasa vîrstă de 81 ani, mulțumită cumpétului său într'u tóte — afară dórá de muncă, unde nu scia cumpét, lucră atâta, cât pe toți îi punea în uimire. La 12/24 Maiú 1892 împlineând frumoasa etate de 80 ani, Barițiu a fost sêrbătorit de întreg nemul românesc și destins cu cele mai mari onoruri din partea poporului său recunoscător. Academia română, a bătut din acest incident o medalie comemorativă, ér în Marte 1893 l'a ales president. Preste scurt timp apoi s'a bolnăvit și a repausat în Sibiú la 2 Maiú 1893, fiind înmormântat în curtea bisericii române gr. cat. lângă mormântul lui Papiú Ilarion.

Étă cum descrie »Transilvania« din 15 Maiú 1893 decursul înmormântării acestui prea demn bărbat:

»După o scurtă bôlá de 5—6 zile, dar consciu până în momentele din urmă, venerabilul veteran George Barițiu, Marti la 20 Aprile (2 Maiu), la o órá din zi, încungiurat de iubiti săi familiari: un fiú și patru fice, închise ochii pentru ultimul somn, din care nu mai este desceptare pe pământ«.

»Vestea acestui trist eveniment străbătù cu iutela fulgerului prin cetatea noastră, și asemenea prin patria noastră ba în tótă românimea. Indată fâlfăiau stéguri de doliu de pe casa »Asociațiunei« pentru președintele, și a bancei »Albina« pentru vice-președintele său; și la câteva ore se întruni și comitetul Asociațiunei și dete espresiune profunde sale dureri pentru pierderea preastimatului său președinte, luă măsurile de lipsă pentru înmormântare și însciință despre tóte acestea pre Academia română din Bucuresci (a cărei președinte era) și pre tóte despărțemintele Asociațiunei. Nenumerate depeșe din tóte părțile, una chiar dela Curtea regală din Bucuresci, începură a veni la familia în doliu, la presidiul și oficialii Asociațiunei și la particulari, ér a dóua zi se prezentau la casa defunctului șiruri de particulari și deputațiuni, din loc și chiar din afară; ér cununile dela familii, corporațiuni și particulari pare că voiau se prefacă casa de doliu într'un răisor verde înflorit, în care dormia frumos, neschimbat, călătoriul obosit de luptele unei vieți de 81 ani.

În conțelegere cu comitetul Asociațiunei, familia puse înmormântarea pe ziua de 23 Aprile, ziua s. m. martir Georgiú, ziua onomastică a scumpului decedat.

La ziua acésta timpul era de tot nefavorabil, cu plóia și rēcélă; dar cu tóte acestea la óra hotărîtă nu numai spaciósa curte și casă a »Asociațiunei«, unde avea rēposatul locuința sa, ci și strada Morii era plină de ómeni, din loc și din tóte părțile. Prezenți erau arhiepiscopul și metropolitul ortodox *Miron Roman*, cu întreg consistoriul archidiececan, vicariul capitular din Blașiú *I. M. Moldovanú* cu numérosă asistență, comitele suprem, vice-comitele, președintele tribunalului, directorul de finanțe, directorul superior școlar, inspectorul școlar, primarul cetății etc. ș. a.; ér din afară deputațiuni ale comunelor și despărțemintelor: Seliște, Mercurea, Sebeș, A.-Julia, Orăștia, Deva, Hațeg, Abrud, Clușiu, Bistrița, Năsăud, Reghin, Mediaș, Făgăraș, Brașov, ș. a. Cu deosebită plăcere se îndreptau privirile tuturor celor prezenți asupra deputațiunei Academiei române din Bucuresci, carea pe lângă o prea frumoasă cunună trimisă pre p. t. dd. *N. Ionescu, I. Calenderu, V. Maniu, N. Quintescu, și I. Bianu*, a da președintelui său onorurile din urmă. Asemenea era reprezentată Asociațiunea transilvană prin comitetul său complet; apoi institutul de credit și economii »Albina« și diferite reuniuni și alte corporațiuni.

Ceremonialul funebreal îl îndepliní în mod demn domnul vicariú capitular din Blașiú *I. M. Moldovanú*, cu asistența canonicilor

A. Micu, Sim. Popu Mateiu, Dr. A. Grama, ppr. I. V. Russu, I. German și G. Munteanu; diaconii N. Togan și Z. Pascu, — în curtea Asociațiunii frumos decorată, ér cântările funebrele le esecută sub conducerea profesorului său Iacob Murășianu, corul tinerimeii studiöse din Blașiü. Cuvântul funebral îl ținü p. secretar Dr. Augustin Bunea, cu voce sonoră și vervă oratorică, cuprinđend și biografia distinsului nostru bărbat.

Apoi, urcându-se pe o tréptă a catafalcului acoperit cu cununii, academicianul din București dl *N. Ionescu*, arătă în cuvinte însuflețite și însuflețitoare meritele răposatului pentru crearea și înflorirea presei române, »regina opiniunii publice«, pentru desceptarea poporului român și pentru înălțarea Academiei române, carea înainte cu câteva săptămâni îl alese președinte al său . . .

În sunetul muzicii capelei urbane, mărețul cortegi funebru se puse în mișcare: în frunte tinerimea școlară: fetițele școlii elementare și superioare civile, tinerimea teologică-clericale din Sibiiü, corul vocal, preoțimea în funcțiune, apoi carul cununilor și carul mortuar, însoțit de amândouă părțile de junimea academică din Cluș, Budapesta, Viena etc. reprezentată fiecare prin câțiva tineri anume veniți spre a petrece la locul de repaos pe marele nostru Barițiu. După carul mortuar urmă în jale adencă familia: fiul și patru fice cu soții și copiii lor; după ea delegațiunea Academiei, membrii comitetului Asociațiunii, comitetul alegătorilor români, corporațiunii preoțesci și mirenesci, cetățenesci și țărănesci, reuniuni de băbrați și femei, și în fine trăsurile.

Astfel cortegiul însoțit de miile de privitori se duse la biserica gr. cat. și în curtea bisericeii se termină cultul religios.

Apoi urcă tribuna preparată secretariul prim al Asociațiunii părintele *Z. Boiu* și aduse răposatului mulțămirea aceleia pentru sacrificiile prestate ei dela începutul ei până la eșirea sa din viață.

După acesta urmă cuvântul dlui *Dr. Aurel Murășianu* în numele presei române și în special a »Gazetei Transilvaniei«, întemeiată de *George Barițiu* și acum redactată de autorul.

În fine vorbi doctorandul în medicină *Ioan Capșa* în numele junimei academice.

Terminate și aceste frumoșe manifestațiuni ale stimei și iubirei poporului român cătră destinsul său fiü, sicriul, cu rămășițele pământesci ale preameritatului *Georgiu Barițiu* se redede pământului; dar toți duseră cu sine propusul și chiar votul de pietate, a păstră pentru totă viața memoria lui întru inima sa.

Și rogu-vă, care Român pöte se nu păstreze în inima sa memoria scumpului nostru *G. Barițiu*, care a trăit numai pentru neamul său, care, »ca toți scriitorii adeverați și mari, cari au civilizat, ér nu au stricat omenimea, încă a urmărit numai un scop sfânt, scopul de a răspândi adevărul, binele și frumosul (Dr. A. Bunea: Cuv. bis. la înmormântarea lui *G. Barițiu*, »Transilvania« nr. 5, 1893.)

Din multele lui lucrări spirituale, scrise cu măestria ce-l caracteriza, vom aminti aci numai următoarele: »Gazeta Transilvaniei« fundată și susținută de el dela 1838—1850; »Memorialul« conferinței din 1881, acest Credeu național, care a străbătut în conștiința poporului român. Acest Credeu, care — după cum cu drept cuvânt se exprimă dl *Dr. A. Bunea* în cuvântarea mai sus citată: »Toți îl știu, toți îl cunosc, toți îl profesază, și mulți sufer martiriu pentru el. Sute de tineri învățați, care pentru acest Credeu nu-și pot căpăta aplicațiune în acăsta patriă sfântă de sângele strămoșilor noștri, se despart de părinți, frați și surori, cu inima sângerată își iau rămas bun dela plaiurile, văile și codrii Transilvaniei, și își caută pânea de toate zilele într'altă țără, până când îi mistuesce dorul învăpăiat de vatra părintescă. Alții îndură cele

mai grele prigoniri, și caută cu jale cum sunt dați în lături, ca să se împărtășescă din beneficiile statului nice venetic, ai căror părinți pöte nici nu s'au născut în acăstă țără, ér alții umplü de gemetele și suspinele lor bolțile întunecate ale temnițelor.« — *Barițiu* a mai elaborat un dicționar germân-român (1835—1854) și altul magiar-român (1869); a publicat *numéroșe studii*, în cea mai mare parte istorice, în foile sale (mai ales în »Foia pentru minte, inimă și literatură 1838—1850) în revista »Transilvania«, al cărei redactor a fost apröpe 20 de ani și în *Analele Academiei române*. A colaborat 2 ani și la Dicționarul și Glosariul Academiei. — Scrierea sa principală este: »*Părți alese din Istoria Transilvaniei pe 200 de ani din urmă*« (ediția *W. Krafft* în Sibiiü) Vol. I se ocupă cu evenimentele dela *Mihaiu Apafi* 1683 până la 1848; vol. II cu istoria revoluțiunii și erei absolute până la 1860; ér vol. III cu istoria anilor 1860—1883. Opiniunile și credințele politice ale lui *Barițiu* sunt cuprinse în foile lui și în Memorialul conf. din 1881. Pătruns de dreptatea cauzei Românilor din țările corönei sf. *Stefan*, el nu pretinde pentru poporul său decât *concurința liberă* pe toate terenele activității omenesci și parte dréptă, proporționată la sarcine și folöse. El a luptat apröpe 55 de ani pentru egala îndreptățire și înaintarea culturală a Românilor cu un zel întrecut numai de rara abnegațiune, care l'a caracterizat. —

Nu numai atăta, dar iubirea de pământul acesta, care a fost totdeuna matca românismului, nu l'a lăsat pe *G. Barițiu* se primescă nici chiar funcțiunile cele mai proventuoșe, cu care a fost imbiat din partea Românilor de dincolo, căroră a dat totdeuna mână de ajutor ca se elupte libertatea și înflorirea țereilor. Se amintim aci numai două casuri:

La 1859 avea în mână decretul prin care fuse denumit inspector general preste școlile din Moldova, cu salar fix de 800 galbinii pe an, ér în Septembrie 1860 i se oferise prin ministrul *Filipescu* redacțiunea »Monitoriului oficial« cu salar fix de 1500 lei pe lună, dar nu-l putură ademeni nici oficiile acele onorifice, nici salarele cele grase, ci rămase neclintit la locul său, și luptând cu cele mai mari neajunsuri, a continuat a servi cauza poporului său, prin muncă neînteruptă și la locurile cele mai espuse ca învățator, publicist, conducător politic și literat (*Diaconovich: Enciclopedia Rom. pag. 401*).

Credința bisericeii sale totdeuna a păstrat'o neatinsă ca o mângăiere în zile de restriște, și acăsta a făcut'o cu atăta mai vërtos, că el fusese chirotonit de lector și ipodiamon al bisericeii catedrale din Blașiü, și dacă nu a îmbrătoșat și diaconatul și preoția, acăsta este a se atribui numai iubirei sale de neam, care l'a chemat se lupte pe terenul păraginit al culturii și politicii românesce.

După toate aceste, se nu esclamăm cu poetul:

*Cum se nu te-nehini în fața unui astfel de colos
Și-n genușchi de admirare se nu-i dai smerit prinos,
Sciind că până-nt'amurgul gârbovitei bătrâneți
El a răbdat vigelia nestatornicei vieți!*

Asociațiunea Transilvană, și prin ea întreg neamul românesc i-a adus un »smerit prinos« întemeind fondul »*George Barițiu*« în memoria lui, care fond se dotéză an de an cu fl. 1000, — din budgetul Asociațiunii și se alimentéză prin colecte, donațiuni etc. avënd destinațiunea a sprijini întreprinderi literare, precum și a ajutoră scriitorii români lipsiți de mijloce. Acest fond trece preste 5000 fl. v. a.

Până se iasă biografia completă a acestui mare și rar bărbat al nostru, cetesce-o iubite cetitor acăsta scurtă eșită din péna unui muritor, care nu pöte fi nici umbra aceluia, și te închină smerit memoriei lui *Barițiu*!

I. P. R.

Plângerea și mângăierea Evei.

(de Cornelia de Machern).

»Părinte ceresc!« suspină Eva într'o ți, când fata ei își ascunse fața aprinsă la sinul mamei, ducându-se apoi plângând dela ea — »nu ne-ai pedepsit prea aspru de tot pre noi ficele pământului? — Pe mine mai plecat sub jugul bărbatului meu, — acesta am meritat-o și vreau să o suport; însă fetele mele, urmașele mele din timpurile celea mai depărtate — vor fi ele totdeauna celea slabe, celea asuprite, nici când nu se va lua dela ele blăstemul greu? O spune-mi — care va fi sôrtea nĂmului meu în timpii viitorii?«

Dumneșeu făcu un sĂmn cu mâna, și ingerul timpului se apropiă cu o față seriosă. El deschisă la porunca celui Atotputernic, o scriptură mare înaintea ochilor plină de lacrimi ai Evii.

»Ce vești?« șise Domnul.

Eva își frânsă mâinile. »Iubire și durere, sperare și suferință,« șise ea apoi. »Sexul meu însă e cu deosebire ales pentru suferință. Eu vĂd cum bărbatul cumpără și vinde femeia. VĂd sclăvie și desonore, asuprire și rușine. Rare ori vĂd femeia ca pe consôrta lui, mai demulte ori ca pe servitorea — ba chiar și ca pe rĂba lui. Și ea trebuie se supôrte acesta! PĂcatul meu — greul meu pĂcat!« strigă Eva și cĂdĂ la picioarele celui Atotputernic.

Dumneșeu o ridică cu iubire părintescă. »Tu ai greșit și acum te pocăesci,« șise el femeii carea plângea. Supôrta-ți cu paciință sôrtea în vederea promisiunii mele. O viețĂ petrecută într'o penitnță tăcută și abnegare smerită, îți va recăștiga odiniĂra aceea ce doresci — paradisul pierdut.

Ca și cuprinsă și stăpănită de un dor ferbinte, își întinsă Eva mâinile după fericirea dispărută.

»Cetesce mai departe, în marea oglindă a viitorului« porunci Dumneșeu.

Și Eva se uită din nou în carte. »Aici vĂd femei cari au ajuns la domnie, cari au stăpănit — asemenea bărbaților — popore și țeri. Însă — ele domnesc prin șiretenie și pasiuni; adeseori își fac preste cadavre, drumul spre tron. Cu puterea frumșei lor îi aduc pe regi și principii la picioarele lor; dar apoi îi tradĂză chiar și pe aceia pe cari mai înainte pretindeau că îi iubesc. Părinte ceresc — nu așa are să domnescă femeia pre pământ — nu acesta este menirea ce i-ai dat'o; arată-mi un alt chip!«

Tăcutul, palidul inger al timpului întôrse pagină după pagină, din cartea cea mare a viitorului. Acum se arĂtară ochilor Evei genialele femei, eroicele mame din anticitate. Profetese și vestale trecură în liniște pe dinaintea spiritului ei. Ea vĂdĂ reginele și împĂrătesele lumii vechi, principesele tuturor poporelor și semințiilor — dar vĂdĂ totodată și mulțimea cea mare robită a geniului femeiesc din evul vechi, străbătută de o singură strigare puternică și neîncetată după emancipare. Și Eva suspină.

Deodată însă i se însenină fața — privirea ei esaltată se opri asupra unui chip din timpii viitorii. »Părinte ceresc, cine este Ea, aceea una care se înalță acum asemenea unui sĂre, înseninând întunerecul miserii pĂmĂntesci? Esistența fetelor mele ia o altă formă acum — o viață nouă începe a se arĂta pentru nĂmul meu. Fetele mĂniei, de odiniĂră, se fac acum ficele binecuvĂntării; ele își înalță capul, și ajung mari, libere și fericite în aceea una, care este mai pre sus de tĂte. O spune-mi, Părinte ceresc, cine este ea!«

Preste vĂrful codrilor trecĂ un frĂmĂt lin — valuri de mi-resme isvoriră din tremurĂtoarele calice de flori și în aer cĂnta și suna ceva asemenea unui cor de armonii dulci din cale afară.

»AcĂsta este aceea una, a dĂua Evă,« șise cel Atotputernic; »Femeia cea tare și biruitoare a morții. În ea și prin ea va reînvia nĂmul teu din nou și Ărăși se va întĂri; și și puterile slabe vor sĂvĂrși lucruri mari, și spiritele mici se vor înalță. Blăstemul nu se va lua dela ele — însă mai mare va fi darul. În ea se vor binecuvĂnta toți cĂți vor vrea să se împĂrtășescă de binecuvĂntare; ea nu va vrea să fie decăt numai servitorea Domnului — însă o vor numi-o regina ceriului și a pĂmĂntului!«

Eva privi estasiată în sus. »Eva cea nouă,« șopti ea, și o roșată viă îmbujură fața ei, în chipul cum roșata ceriului, de sĂră înviorĂză colorea zilei ce apune — »o ce nume mai are ea Părinte ceresc — spune-mi-l, ca sunetul lui dulce să-mi înveselĂcă inima cĂt voiĂ trăi!«

Dumneșeu făcu un sĂmn cu mâna și un cor de ingeri cĂnta iubilând: Cea plină de dar, fĂntăna darurilor — Maria! În aer sună: Maria, și tĂte cerurile repetară în glas de bucurie: Maria.

»O regină, o principesă a ceriului și a pĂmĂntului,« șise Eva gĂnditĂre — »cĂt de plină vei fi de onore, putere și mĂrire!«

»Da,« șise Dumneșeu, »mare va fi odată puterea ei, pentru-că mare va fi micșorarea și umilința ei. — Supunerea și umilința sunt corĂna cea mai frumĂsă a femeii, Ăr blĂndeța și paciința celea mai puternice arme ale ei. Prin o supunere tăcută va stăpăni femeia inima bărbatului puternic; subordinarea ei de bunăvoie va învinge volnicia lui superbă. Sôrtea ta, fică a pĂmĂntului — bine cĂ-i răbdarea, suferința și modestia — dar și puterea, tăria și indestulirea ta atĂrnă chiar dela acĂsta sorte a ta.«

»Astfel vor fi și altele tari întru răbdare și abnegare, asemenea acestei femei, acestei minuni a darului,« șise Eva — vor merge multe pre urmele ei luminĂse?«

Tăcutul inger al timpului întôrse Ărăși fĂie după fĂie din cartea cea misteriosă. Acum vĂdĂ Eva trecând pre dinaintea ochilor ei, cete de ficiĂre îmbrăcate în alb; martire tinere alergând cu însuflețire spre locul de pierdare și fete mĂndre de împĂrat punĂndu-și cu umilință, vĂlul pre cap, desprețuind mĂrirea și deșertăciunea lumescă. Ea vĂdĂ mii din semința ei, chieluindu-și tinera lor viețĂ în servițiu iubirii desĂvĂrșite și a îndurării ce nu obosesce nici când — ce e drept nu fĂră Ăre care luptă, totuși incuragiate și întĂrite de vederea lui Dumneșeu și a ei — a celei Prea înalte și ceresci. »Nu se va luă dela ele blăstemul, însă mai mare va fi darul« șoptiră buzele Evii: »binecuvĂntată fi tu cea plină de dar, Tu mama cea nouă a lumii, ave tu carea ai schimbat în mĂntuire blăstemul, pre care l'a fost adus Eva cu pĂcatul ei — ave Maria!«

Ave Maria — cĂntară corurile ingeresci și se înalțarĂ spre ceriuri, iubilând.

Eva se duse dela Dumneșeu, mĂngăiată — și pierdută într'o meditare profundă. Dinaintea ușii bordeiului din apropiere sta Adam, ostenit, rĂdĂmĂndu-se de hĂrlețul sĂu. Eva se apropie de el și sĂrută mâna înĂsprită de lucru a bărbatului ei. El o cuprinse cu brațele sale vinjĂse și o strinse cu iubire la piept. »Totuși ești tu corĂna vieții mele,« șise el cu întimitate și o conduse în lăuntru liniștitei colibi.

Tradusă de Enea Pop Bota.

Biserici și preoți în America.

De când cu proiectul de lege pentru salarisarea preoților din țera noastră, toate ȋiarele din patrie s'au ocupat și se ocupă neîntrerupt mai mult sau mai puțin, de cestiunea bisericilor și a preoților. Pe viitor, preoții noștri se vor ferici cu d'a sila. Vorba ăluia: de necas vor mânca și plăcinte.

În frământările acestea reproducem după o foie germână un articol foarte caracteristic despre bisericile și preoții din lumea nouă, adecă din America. Cetitorul va afla din el, de sigur, *multe lucruri interesante*. Articolul pörtă titlul de sus și are următorul cuprins:

Este cunoscut, că americanii, cari au atâta aplecare spre materialism, au un simț bisericesc pronunțat, propriu. Dumineca se serbeză apröpe mai strict, ca în Anglia, numărul bisericilor și capelelor, în proporție, este mare și în orașele mici ale Uniunii americane. În orașele mari preoții sunt salariați de tot bine, poziția lor în societate este cu multă vađă, ér influența lor, asupra tuturor claselor, însemnată. Bisericile, a căror spese de clădire trebuie se le supörte membrii comunității din punga lor, adeseori sunt clădiri pompöse și artistic executate. Și cintirimurile se întocmesc largi și demne, adesea în mijlocul unor parcuri frumoșe. Intocmirea și întreținerea lor înghit sume enorme; monumentele singuraticice, nu arare ori, se plătesc cu mii de dolari.

Mai interesantă de cât partea acésta a bisericilor în America este particularitatea, cum s'au desvoltat referințele respective. Preoții americani, ca se-și umplă bisericile, se folosesc de tot felul de mijlöce. Astfel s'a comunicat, nu de mult, că preotul din Windsor a întocmit în pifnița bisericeii sale o sală de biliard, ca se atragă tinerimea, ce vrea se-și petrecă și se o împedece de a cercetă bisericile. Pe lângă multe biserici americane sunt clădite localități pentru petreceri de societăți, sau sunt pifnițele bisericilor aranjate spre scopul acesta. Ele sunt întocmite elegant, cu sale de concert și de ținut conferențe, cu camere pentru bibliotecă, pentru dame, adeseori cu bucătărie, câte-odată chiar cu sală de teatru. Un preot din Massachusetts, vėđend, că tineretul din comunitatea sa se indeletnicea cu mare plăcere în jocul d'a mincea cu piciorile, a aședat în biserică emblema jocului drept »atențiune pentru familiile membrilor din parochia sa.« Odată s'a pėrindat în ȋiare următörea notiță: »Un păstor sufletesc cu multe însușiri.« În notiță se spunea, că preotul metodist nunumai că predică, cunună, botéză, îngropă și confirméză, ci că tot-odată ține un atelier fotografic, o librărie cu bibliotecă de împrumutat cărți și o sală de bărbierie, pe când soția sa conduce un otel cu conditorie și o băcănie.

În America sunt »biserici cu röte,« vagöne lungi la căile ferate, a căror parte din lăuntru cuprind o capelă, cu altar, organe, vasul de botezat și strane. Aceste »biserici cu röte« sunt menite pentru localitățile, cari nu au biserici proprii, cu deosebire înse pentru funcționarii și lucrătorii de pe la gările căilor ferate, în ținuturile mai slab locuite. În »bisericile cu röte« călătoresc un preot din stație în stație, ține servit dumneđesc, predică, botéză și cunună. Dar nunumai cu röte, ci și »biserici înötătöre« se găsesc în America. Când pescarii se duc departe pe mare, de regulă ies pe mare și corăbii, în cari predică preoți. Luntrile cu pescarii plutesc la o ȋi hotărîtă, într'un loc numit de mai înainte, unde se întâlnesc cu corabia, pe care se află preotul. Aici se ține servit dumneđesc, și corăbierii din multe luntre își pot face töte rugăciunile.

Un preot luteran din statul Kentucky era în prima linie preot, catechet, conducător și proprietar al unei școle de fete superioare și proprietar al unei librării; în a două linie funcționa ca notar și ca vėndător de bilete pentru calea ferată și pentru societăți de navigațiune, era reprezentantul unei societăți de asigurare asupra vieții și mijlocea vinderea de moși pentru imigrați. Pe lângă

töte acestea era teolog zelos, predicator bun, și avea o cultură foarte largă. Născut era în principatul Reuss în Germania, a studiat teologia în Lipsca și sörtea l'a aruncat în America. Din cauză, că parochienii lui erau imigrați sėraci, și-ı puteau plăti numai o lėfă de 400 dolari, nu se scandalisară de ocupaciunile laterale ale păstorului lor.

În orașele mari americane, din contră, preoții sunt honorați excelent. Dr. Hall, cel mai de modă și mai căutat preot în Newyork, trage salar fix de 25000 dolari (50 mii fl.), ér venitele laterali, la botezurii, cununii și înmormentării, sunt cu mult mai mari de cât lėfa ordinară. Reverendul Talmage, în Brooklyn, câștigă la an cam 30.000 dolari, ér cei mai bunșori predicatori în Chicago, St.-Lonis, Milwaukee etc. au venituri dela 10—20000 dolari.

Departespre apus, în coloniile cele noue, și spre amėđă-ȋi, fresce, preoții sunt mai rėu dotați. Aici nime nu-ı ia în nume de rėu unui preot, că el are și câștiguri laterale. Funcțiunea preotului protestant, în America, este o profesiune ca oricare alta. Astăȋi dascăl ori redactor, în anul viitor neguțator, cinci ani mai târȋiu predicator — acésta este adesea calea, ce o percurge unul sau altul. De aceea și educația unui preot protestant din America este foarte feliurită. Unul pöte c'a fost în patria sa de mai nainte, Anglia sau Germania, teolog, altul s'a bucurat de o creștere științifică într'un »college« american, sau într'un seminar de preoți, mulți înse, cu deosebire cătră vest, n'au nici o școlă mai înaltă. Înainte cu câțiva ani — istorisesc un învățat germân — când am ținut o conferență în Syrakusa, în statul Newyork, într'o reuniune germână, la discușiunea, ce a urmat asupra temei de conferență, luă parte cu mult zel și un măestru croitor vorbăreț. Câți-va ani mai târȋiu, am ținut în aceeași societate, altă conferență, dar acum n'am mai vėđut pe vorbărețul »erou de ac.« Întrebând de el, mi s'a respuns că, ca croitor a falimentat și că acum a ajuns preot de țera în Texas, unde dumineca predică păstorilor de vite.

Fără îndoielă, sinödele americane cer de mai mulți ani, ca să se denumescă numai astfel de persoane ca predicatori, cari au absolvat un seminar teologic și au depus examene. Acésta dispoșiție nu se observă mai de loc în ținuturile vestice.

Mulți preoți americani se pregătesc pentru chemarea lor în următorul mod original: Dați afară din școlă, cu cincispredece ani, întră la un preot ca servitor și scriitor, mai târȋiu ajung secretar, ajută la serbătorile bisericesci și familiare și astfel, se deprind în töte. Indată-ce și-au adunat apoi, puțin capital, cercetéză câțiva ani un seminar de predicatori, depun examenele în ele și devin preoți. Cunosc (ȋice scriitorul articolului), un număr însemnat de preoți americani, chiar și germâni, cari și-au făcut educația astfel și astăȋi sunt dintre cei mai cu vađă în statele unite.

Preoții americani se angajéză cu condiție d'a li se puté abȋice cu o jumătate de an, cu un an sau doi ani înainte, dacă nu au contracte deosebite. Dacă predicile unora sunt plictisitöre, fără spirit, dacă nu conțin satiră și viț, consiliul bisericesc le abȋice și își caută o nouă putere. Este greu se găsesci omul dorit în loc, de öre-ce preoții americani se sciulăuda și nu desprețuesc reclamele ȋiaristice. Tema despre care voiesc se predice dumineca o anunță în inserate de câte două colöne, și în notițe redacționale din numerii de sâmbătă sėra. »Öșpeții sunt invitați și se bucură de intrare liberă,« termină de comun anunțurile. Asemenea anunțuri veȋi adeseori și în »ȋiarele germâne din America.« Dela sine se înțelege, că predicile de deminėtă, ale preoților celor mai distinși, se censurésă și în pressă, dela a cărei favor și bunăvointă atárnă preoții americani apröpe mai mult, de cât cântăreții și artiștii.

Intreținerea bisericilor americane consumă mari sume. La multe biserici sunt angajați cântăreți și cântărețe cu lefuri însemnate. Spesele de întreținere pentru biserici și lefurile, se adună în forțe multe feluri. Scaunele din biserică se închiriază în fie-care an. Membrii zeloși aranjază bazare, concerte, fac colecte, în chipul acesta adună sume considerabile. La zidirea bisericilor membrii singuratici contribuie cu sute și mii de dolari. Pentru membrii, cari au dăruit 300, 500, 1000 dolari se așază în clădire câte o pétră, în care e săpat numele și suma contribuită. (Așa va fi și la casa noastră națională. **Red. Rev. II.**) Ambiția este mult mai lingușită prin asta. Adese-orî se zidesc biserici pentru speculă. Un architect întreprindător, își cumpără într'o comună nouă un loc, zidesce pe spesele sale o biserică și angajează un preot tiner, necăsătorit, cu înfățișare frumoasă și cu dar de vorbire. Acesta îndată își adună în jur un cerc statornic de ascultători. Se formeză comunitatea, care în cele din urmă, cumpără biserica dela architect, acesta părăsesce localitatea, se duce în altă parte se-și cerce de nou norocul.

Că în America sunt sute de comune protestante, în cari domnesce un spirit mai bun și mai serios, este afară de totă îndoela. Bisericile acestea înse, nici pe departe nu sunt așa bine cercetate, ca ale predicatorilor la modă. La tot casul referențele

bisericei protestante în America, se deosebesc forțe mult de cele din Europa. Chiar și »Salvation Army« (armata fericitorilor = o sectă religioasă) pășesce în America cu mult mai pasionată, mai neguțătoresce, și milităresce mai încordată, ca în Anglia. Adese-orî cetesci programul serviciului dumneșesc, al armatei fericitorilor, în următoarea formă: »La orele 11 scoborirea spiritului sânt, la 11½ o voie bună înfricoșată, punct 12 mare năvală asupra diavolului, pe totă linia, la 12½ galopul aleluia și marșul de reîntorcerea trupelor în casarme.« Predicile acestor preoți femeni le ascultă multă lume.

Mulți preoți și preoțese (predicatore) pe lângă chemarea lor până la ore-care grad, fără se caute câștig material, sunt și mijlocitori de căsătorii. Cu ocasiunea petrecerilor de veră, de pădure, cum și la convenirile de ceai, érna, — tóte aceste petreceri le conduce preotul respectiv în persónă — se fac multe legături de căsătorii, ér de picnicurile anumiților preoți vorbesc cu însuflețire parochienele unor comunități.

Se mai pomenim în sfârșit, că deja și Negrii protestanți și-au căpătat o biblie ilustrată. În acesta mulți ângerî, cum și Adam și Eva — sunt desemnați negru. Biblia Negrilor protestanți are o trecere forțe mare la poporul colorat (colored people).

P. P.

ASOCIAȚIUNEA

pentru literatura română și cultura poporului român.

(Din datele scóse din *Nrul festiv* al »Transilvaniei« și din alți numeri al organului Asociațiunei.)

Îndată după potolirea revoluției din anii 1848 și 1849, din care scăpărem liberi, dar mai numai cu sufletul în óse; îndată ce poporul nostru avu nu numai dreptul de-ași da copii la scólă, ci și sperarea că învățând, vor ajunge sórte mai bună decât cei rămași fără învățatură — se umplură tóte școlele patriei cu copii de ai poporului, de ai foștilor iobagi. Acesta împregiurare umplu de bucurie inimile archireilor nostri și a tuturor frunțașilor ce aveam și-și pusără în gând se facă o însoțire culturală a tuturor Românilor din acesta patriă, a cărei scop (§ 2 din statute) se fie: înaintarea literaturii române, și cultura poporului român în deosebitele ramuri prin studiu, elaborarea și edarea de opuri, prin premii și stipendii pentru diferitele specialități de științe și arte. Prin acesta voiau ca se concentreze puterile cele risipite ale singuraticelor și lumina culturii se o facă bun comun tuturor fiilor poporului nostru.

Și-și frământară frunțașii nostri mult mintea până la anul 1861, când idea fù nu numai bine studiată, dar și preparativele erau făcute, încât numai timp potrivit asceptau pentru punerea în praxă a acelei idei mărețe. În fruntea acestei mișcări culturale sta fericiti archierei Andreiú Baron de Șaguna din Sibiiú și Alexandru Sterca Șuluțiu dela Blașiú. (Veđi portretul la pag. 60 a Rev. noastre. Nu era dar împărțită în două tabere lamura neamului nostru pe acel timp fericit; toți erau numai Români curați, când era vorba de o afacere mare națională, cum era înființarea societății literare. Decî, fericiti archierei își điseră: Se ne folosim de ocasiunea acesta bună, când poporul este una și câtă vreme avem sperare, că și cei din sus nu ne vor împiedeca întru realizarea acestei idei mărețe. Așa la 23 Octobree 1861 conchiemă fericitul archiereu Andreiú Șaguna pre fi poporului român din Transilvania la cea de întâiu adunare, spre realizarea acestui sfânt scop. Și toți ascultară cu bucurie glasul bunului păstor, toți din tóte părțile se grăbiră la locul de întrunire, conlucrară cu însuflețire la punerea petrei fundamentale a mărețului edificiu, jertfiră cu drag filerul lor pe alta-

riul culturii poporului lor mult însetat de acesta, ér toiagul conducător îl încreditară și mai departe mânilor probate ale demnului Archipăstor Andreiú Baron de Șaguna.

Până a nu se face alegerile oficialilor și membrilor comitetului, archiereul Andreiú, care convocase adunarea, espunând rezultatul dorit al preparativelor oficiale, đice: »Predau adunanței constituante scaunul onorific al presidiului, ce l'am ocupat până acum din încrederea Dvóstre. Și în sfârșit ridicând simțemintele sufletului meu cătră ceriú, đic: Domnilor! Mésa dulcei nóstre maice este pregătită pentru óspeți mulți. Maica noastră a fost până acum îmbrăcată în doliu, dar de acum înainte se îmbracă ea în haină de nuntă și poftesce la mésă pe toți fi sêi, ca se strălucescă și ea în și cu casa sa și se înnoiescă pre fi sêi, precum se înnoesc tinerețele vulturului, și se rógă lui Dđeu đicând: »Dómne al puterilor, fi cu Asociațiunea acesta, acum și tot-déuna; căci tot darul deseversit este de sus, dela Tine părintele luminilor. Amin.«

La aceste cuvinte scóse din nobila inimă a președintelui, răspunde cu însuflețire eruditul și venerabilul canonic *T. Cipariú* cu următorul cuvânt despre *Puterea de viață a națiunii române*:

»Când ne uităm înapoi în istoria poporului nostru și mai ales la al națiunii noastre din acesta patriă dulce, carea e întâiul légân al vieții române pre acestea locuri nordice orientali, mai că nu aflăm în seria atâtor mari seculi dela începutul celui al doilea al erei creștine până acum preste mijlocul al celui de al XIX, decât numai đile de lacreme, de dureri și de suferințe de tótă forma; ér đilele de bucurie pentru poporul român și pentru națiunea noastră transilvanică în specie au fost mai puține și mai rare, decât penele de corb alb. Cultura romană, ce au adus cu sine în Dacia din alte părți ale lumii mai fericite și mai desfătate, și o au străplântat în acest pământ rece și înghiețat, cultura de care mărturisesc tóte ruinele și tóte unghiurile patriei noastre, acele 40 cetăți, ce le numără Ptolomeu în geografia sa cu numele abia cu 50 ani după strămutarea noastră în acest Babilon, tótă, mai tótă căđu

pradă gintelor barbare, care înainte de a prăda Grecia și Italia, Atena și Roma, se par' că din prada patriei noastre și din ruina culturii romane de pre acest pământ și-au luat gust de a se încrunță în ruinele și ale celorlalte provincie din imperiul roman. Din această ruină totală a națiunii numai D-șeu scie cum am scăpat, numai ca prin minune, ci numai cu pielea și cu viața, căci acelea incursiuni nu numai că ne-au răpit averea și cultura, ce o am avut, ci ne-au răpit și miile de miile de suflete de ale fraților și părinților noștri, și decă ar fi fost mărtea lor corporală mai puțină le-ar fi fost amărăciunea, însă decăt mărtea naturală mai este mărte și mai cumplită pentru om: sclăvia, despărțirea de ai sei, și mai presus de toate simțul unei ruine naționale; căci nice o durere pôte să se asemine cu aceea durere, când vede omul nu numai perirea sa, ci vede deodată și perirea unei patrie, a unei națiuni întregi, mai fără nici o sperare de o ridicare din aceea perire. Inșă din toate aceste ruine prevedința ne-a conservat încă în aceste dureri cumplite un tesaur neprețuit, care nu ni l-au putut răpi nici sabia învingătoriului, nici crușimea tiranului, ce domnia pre corpurile noastre, nici puterea fizică, nici politica infernală, un tesaur născut cu noi dela țipile maicei noastre, dulce ca sărutările măicuțelor, când ne aplecăm la sînul lor! tesaur mai scump decăt viața; tesaur, care de l'am fi pierdut, de l'am pierde, de vom suferi vre-odată, ca cineva cu puterea sau cu înșelăciune, sau cu momelile se ni-l răpescă din mâinile noastre, atunci mai bine, mai bine se ne înghiță pământul de vii, se ne adunăm la părinții noștri cu acea mângâiere, că nu am tradat cea mai scumpă ereditate, fără de care nu am mai fi demni de a ne numi fiii lor: limba românească. Ci sperăm în prevedința divină, sperăm în vîrtutea neînfrântă a națiunii, pre care întru atâți seculi nici în cea mai apusă sorțe a ei nu a tradat'o; sperăm în marii bărbați și însuflețiți fii ai națiunii, care mai ales în aceste timpuri critice, în care se tracteză cestiunea de a fi, sau a nu fi, cu totă bărbăția demnă de un roman vechiu, cu totă rezoluțiunea nefățărîtă, și cu péna și cu cuvîntul și cu fapta au spriginit și spriginesc cauza națională, cauza culturii, în biserică, în școlă, în politică; cari și-au întors totă influința și pozițiunea, și n'au crușat nici ostenele, nici spese, numai și numai ca se spriginescă pre această națiune, cu al cărui nume se laudă și a căreia limbă o vorbesc.

Chiar și asta și solemnă, ce ne-a adunat din toate părțile patriei, e un testimoniu al vieții românești și o protestațiune mai solemnă decăt și jurămîntul, că națiunea română nu vrea și nu va suferi nici odată, ca se apună din seria națiunilor ca română, că nu vrea și nu va suferi nici odată aceea batjocură, ca să se lapede de al său nume și de a sa limbă în favoarea nici celei mai culte națiuni și limbe în lume, cu atât mai puțin în favoarea oricarei alte, carea erî alaltăerî era încă necultă, barbară, și care până și astăzi încă nu și-a scuturat rugina, ce o rodea până la inimă încă înainte de 20—30 de ani, și înainte ca de o sută de ani. Acesta adunare atât de numerosă, atât de strălucită, și atâți bărbați bravi și demni, cari cu atâta bucurie nu și pregetară nici ostenele, nici spesele, ca se alerge aici în depărtare și se ie parte la această sărbătoare națională, e un document neînfrânt, că se simt măreți a fi fii ai națiunii române și a se numi cu numele strămoșesc. Națiunile, cari visază și trăiesc în acel vis deșert, că ore când tot vor se aduca pre Român, ca să și desprețuiescă limba și se adoză pe alta străină, cari nu se pot desbăiera de iluziunile lor, că Românul va mai voi a se împenă cu penele străine și vor înavuți sărăcia acestor națiuni îngâmfate și pretensive, — depună și odată pentru totdeauna toate ambițiunile rēu calculate, descepte-se din visul lor și nu se mai nutrescă cu iluziuni săci și amăgitoare. Că amin, amin le șicem lor, că mai curund va trece ceriul și pământul, decăt să se mai prefacă Românul în ceea și în ceea națiune. De Român ca națiune șic, nu de Român ca individ; că dacă au fost împregiurări, când câte un biet de Român, sau de fōme, sau de ore care ambițiune, sau de vre-un alt calcul s'a depărtat de trupina națiunii sale și s'a încopciat ca un oliv domestic în oliv sălbatec, asta s'a putut întempla, pôte că se va mai întempla,

și pôte că chiar și în zilele noastre se vedem asemenea tēmplări; să-i lăsăm însă în numele lui D-șeu, să și caute fericirea și repausul inimei, unde le placă și unde speră să se afle; ci Românul ca națiune, pre carele 17 seculi l'au strâmbat la pământ în adevăr, ci nu l'au rupt, nici l'au smuls din rădăcină, și de aci înainte se mai trecă și de 17 ori câte 17 seculi (vēcuri) tot Român va rămânea, de s'ar duce și cu miile înstreinându-se; asta ne e credința neclătită, și sperăm, că toți, cei ce nutresc asemenea credință, nu se vor rușina; căci mai mēduosă e trupina ei decăt să se usce, decăt se și uscă multe ramuri din corpul ei; ca un ogor fructuos, carele este în stare nu numai a nutri grăul din destul, ci și polomida, ci polomida se va arde, ér grăul se va aduna și éraš și se va sēmēna, ca sēmēnța se nu-i lipsescă în totă eternitatea.

Ci nu voesc a mă întinde mai departe, măcar că multe s'ar mai putea șice și aduce din viața națiunii, ce demustră învederat, că deșerte sunt toate sperările, iluziunile, visele; în deșert toate sofisme și machinațiunile tuturor, cari mai duc și trag sperare, că dór' dór' ne vor putea face alt popor nordic sau asiatic. Un razim naționalității române se împlântă astăzi, ci sperăm că asemenea razime de asta și de alte forme se vor împlânta și de aci înainte și mai multe și mai puternice.

Se urăm dar' acestei tinere plântă, ce astăzi se împlântă în a două a noastră patrii, să-i urăm binecuvîntare dela cel ce susține și spriginesce toate, ca cu ajutorul celui Prea înalt și cu zélul învâpăiat al națiunii nutrită și crescută se ajungă cât mai curund la statura normală, în carea se înverdescă, se înfrunțescă și fructe înmiite se aducă de bun și dulce gust tuturor Românilor, fructe de cultura și propășirea în toate ramurile științei, artei și civilizațiunii. Se urăm, domni și frați! și acelu mare bărbat al națiunii, carele dela început cu căldură a cuprins la sînu și și fără preget a condus până la momentul de acum idea acestei asociațiuni, care astăzi din idee trece în realitate. Se-i urăm din inimă căldurosă, cu sinceritate nefățărîtă și cu resunet străbătătoriu, ca cel ce l'a înălțat la această mare tréptă, să-i însufle purtarea de grije părintească pentru națiunea română, nu numai în cele sante și dumnezeesci, ci și în celea, ce se țin de bunăstarea unui popor demn de o stare mai bună; de bunăstarea nu numai materială, ci și mai vîrtos de aceea stare eminentă, ce distinge pre o națiune cultă de cătră un popor, precum cuvîntul distinge pre om de alte viețitoare pre acest pământ. Să-i urăm, ca să și vedă efectuate intențiunile mărinimose, ce le nutresce cătră națiunea română, să și vedă națiunea mai fericită decum o aflase la începutul păstoriei sale, să și vedă mângâierea cu ochii, repausul și mulțămirea încă și în viața această. Să-i urăm zile fericite, în mijlocul națiunii ajunse la fericire, zile multe și împreunate cu neîncetata mulțămire din partea acestei națiuni bune și tiner simțitoare; cerend și rugându-ne ca și de aci înainte se binevoiescă a cuprinde și adăpostii, a ajuta și a spriginii această tineră societate, pe care o a iubit și o a ocrotit dela légăn până în momentul de față. Să trăiți Esceleția Vóstră.»

Pētrunși de asemenea înalte simțeminte, cei 212 bărbați români întruniți la aceste memorabile zile din toate părțile țerei proclamă președinte pe Episcopul Andrei Șaguna, vice-președinte pe canonicul Timotei Cipariu, secretari pe Georgiu Barițiu și Antoniu Vestemian, cassar pe Antoniu Bechnețiu, controlor Ioan Pinciu, arhivar și bibliotecar Visarion Roman, ér membrii în comitet pe Ilie Măcelariu, Axente Sever, Constantin Păpălău, Petru Man, Ioan Hannia, Sava Popovici, Ioan Popasu, Nicolae Popea, Iacob Bologa, Gavriil Munteanu, Ioan Antonelli și Dr. Ioan Nemeș; ér resignând I. Hannia se alege Dr. Pavel Vasici.

Tot atunci adunarea proclamă membrii onorari, pune te meu fondului material al Asociațiunii, la care contribuie atât cei de față, cât și cei din depărtări, pētrunși fiind de însemnătatea cauzei contribuie cu bucurie, primesce statutele, decide ținerea ședințelor, votază bugetul anului viitor, ascultă un șir de tēse, ce le presintă G. Barițiu pentru elaborate literare și destină Brașovul

ca locul proximei adunări. Ba metropolitul *Alexandru Sterca Șuluțiu* fiind în călătorie în alte cauze naționale, de acolo pe cale telegrafică, se declară cu trup cu suflet pentru Asociațiune.

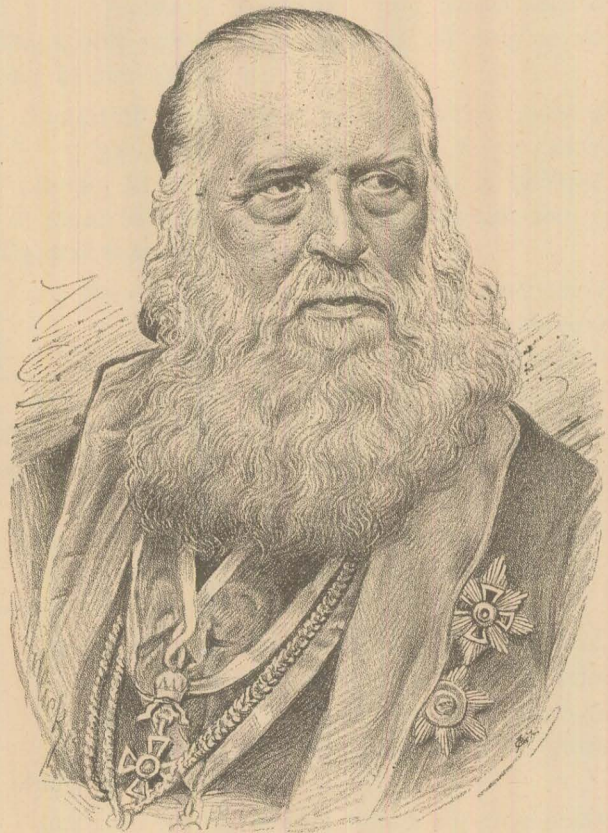
Atât era de mare însuflețirea fruntașilor noștri de atunci pentru noua Asociațiune, care o înființară cu cele mai frumoase speranțe în viitor, cât acesta le era tema zilnică de discuțiune și conversare; de acesta se vorbea în familii, de acesta unde conveniau numai câțiva cărturari la olaltă. Erau mândri, că o putură pune la cale, și aveau tot dreptul se fie mândri, căci pusură temelia celei mai nevinovate și tot odată mai nobile societăți, pusură temelia la „*Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român*“, a cărei menire e *înaintarea literaturii române și cultura poporului român*, în adunanțele căreia sunt oprite ori ce debateri asupra obiectelor religioase și politice, în cât acestea privesc prezentele.

În luna lui Iunie 1862 s'a ținut a doua adunare generală a Asociațiunii, în *Brașov*, împreună cu *exposițiune* de produse de ale agriculturii și industriei române. Aci luă parte lume multă dela noi și din România, între cari și fericitul metropolit A. St. Șuluțiu dela *Blași*. Acesta a fost poate cea mai impunătoare din toate adunările Asociațiunii transilvane. Aci s'a declarat adunarea

belele cerate, din care scote descoperiri despre *primele urme ale limbii române rustice în Dacia*, pe la anul 160 după Christos.

În 1866, la a VI-a adunare generală ținută în *Alba-Iulia* purtă presidiul demnul președ. *Andrei*, fiind multă lume, între care și metropolitul Șuluțiu dela *Blași*. Între alte agende s'a hotărât aci și în cauza *unității ortografice* și a *edării unei foi proprii* a Asociațiunii, oferind președintele tipărirea ei gratuită, după-cum până atunci gratuit tipărise analele acestei Asociațiuni.

Cu anul acesta se închiă al doilea period de câte 3 ani din viața Asociațiunii condusă de primul ei președinte Șaguna, care până la trecerea din această viață (28 Iunie 1873) a rămas un călduros spriginitor al ei. — În adunarea a VII-a, ținută în *Cluș* la 1867 s'a ales de președinte al Asociațiunii Baronul *Vasiliu Ladislau Popu*. În această adunare s'a decis edarea fôiei „*Transilvania*“ ca organ al Asociațiunii care și-a și început activitatea dela 1 Ianuarie 1868 fiind redigată de primul ei secretar *G. Barițiu*. Pe acesta vreme se consultau frații noștri din *București* asupra *Societății academice*, din care s'a dezvoltat *Academia română*. Va se zică Asociațiunea noastră este mai vechiă decât Academia română.

(Andrei Baron de Șaguna.)

(Timotei Cipariu.)

pentru scrierea preste tot cu *alfabetul latin*, îngropând pe veci potcovele, slavonesci; s'a deschis *exposițiunea*, care cuprindea preste 2200 de obiecte, a umplut pe poporul nostru de încredere în puterile sale și totodată a desmintit fama lătită în lume cu rea voință din partea străinilor despre gradul inferior al culturii române, s'au instituit *trei secțiuni științifice* și s'au ținut erudite disertațiuni din partea membrului G. I. Munteanu, T. Cipariu, I. Pușcariu și G. Barițiu. Însuflețirea era mare. Numărul membrilor era preste 550, deși erau numai 9 luni de zile dela înființarea ei.

În 7 și 8 Septembrie 1863 se ținut a III adunare generală în *Blași* sub presidiul vice-președintelui T. Cipariu. — Adunarea fu foarte bine cercetată, averea Asociațiunii trecea preste 10.000 fl.

În 1864 se ținut a IV-a adunare generală tot sub presidiul venerabilului T. Cipariu, în opidul *Hațeg*. Aci își ținut secret. II. al Asociațiunii I. V. Russu minunata disertațiune despre *Românii din Dacia Aureliană*.

În 1865 se ținut a V-a adunare generală în *Abrud* tot sub conducerea fericitului T. Cipariu, unde dânsul a disertat despre *Ta-*

A VIII-a adunare generală s'a ținut în *Gherla* la 1868 și a IX-a la *Șomeș* mare în 1869, ambele sub presidiul Baronului *Vasiliu Ladislau Popu*. A X-a adunare generală se ținut la *Năsăud* în 1870 unde cele 44 comune aparținătoare districtului *Năsăud* se făcură membrii pe viață a Asociațiunii, prin ce averea Asociațiunii crescă în mod îmbucurător. — În 1871 se ținut adunarea generală a XI-a în *Făgăraș*, unde se făcă propunerea despre *sistarea* „*Transilvaniei*“ care atunci nu s'a primit. În 1872 s'a ținut adunarea generală a XII-a în *Sebeș*, în 1873, anul morții metropolitului *Andrei*, nu s'a ținut adunare generală. În anul 1874 se ținut în *Deva* a XIII-a adunare generală. Aci între altele se realeg membrii comitetului pentru proximalul period de trei ani. Adunarea generală următoare se decide a se ținea în *Lugosi*. Dar președintele Baron *Vasiliu Popu* a repausat în 17 Faur 1875 (în etate de 56 ani), și astfel adunarea generală n'a trecut granițele *Ardélului* până în anul 1896. Din perioda prezidenției Baronului *Vasiliu Ladislau Popu* e mai caracteristică silința lui neobosită, de a face productive lucrările Asociațiunii cu deosebire pentru *cultura* poporului în toate direcțiunile.

Dar acum trecuseră timpurile cele bune dela 1860—1868; acum erau zile grele — ca și cele de azi — guvernul »constituțional« refuza de a aproba alegerea unor membrii onorari, din alte țări, propuși de Asociațiune, cum bună oră o pățirem cu alegerea mult valoroșilor savanți V. Urechia, B. P. Hașdeu, ș. a. Dar președintele Baron Vasiliu Ladislau Popu scia se îmbărbăteze poporul nostru de a nu slăbi în iubirea cătră Asociațiunea sa culturală, chiar în timpurile aceste vitregi. Portretul ce se vede la pag. 94 arată pe bărbatul român, care a sciut întruni datorințele înaltului său oficiu de președinte de senat la suprema curte judecătorească din Budapesta cu cele pentru cultura poporului seu. Intelinginții noștri de azi, cari se mai pot susține ca amployați de stat, ar fi bine — mai mult, ar *trebui* să-și iee de model pe Baronul V. Pop, care scia fi și amployat de model și Român cum se cade.

În anul 1875 se ținut a XIV-a adunare generală în *Reghin* (după-ce la o adunare intermediă ținută în Alba-Iulia se reasumase concludul dela Deva de a trece granița la Lugoșul Bănătu-lui cu ținerea adunării generale). În *Reghin* fû ales de președinte *Jacob Bologa*, consilier aulic în pensiu. Avera Asociațiunei era atunci de 61.814 fl., ér fondul proiectat academieii de drepturi dispunea de 13.367 fl. 98 cr. În 1876 se ținut a XV-a adunare generală în *Sibiiu* în zilele 10 și 11 August. Aci între altele s'a întemplat *înființarea factică* a secțiunilor literare ș. a.

A XVI-a adunare generală s'a ținut la *Blașiü*, unde se aleg președinții secțiunilor științifice: *I. Cipariü* pentru filologie; *G. Barișiü* pentru istoria și *Dr. P. Vasici* pentru științele naturale. Adunarea a XVII-a s'a ținut în *Șimleul-Silvaniei*, în 1878. Aci s'au votat unele subvențiuni școlii de fete din Cămpeni și reuniunii industriale din Clușiu și unele stipendii pentru studenți.

În 1879 s'a ținut a XVIII-a adunare generală în *Sighișora*. Aci se constată din partea comitetului central că secțiunile nu s'au putut întruni din lipsa de mijloce și tot din aceea cauză s'a sistat și publicarea »*Transilvaniei*« în formatul de pân' atunci și nu s'a putut face nici publicarea analelor prevădute pentru publicările secțiunilor. Tot aci se arată sporirea stărei materiale a Asociațiunei prin contribuiri și prin înființarea de câteva fonduri și donațiuni: *Mihaiu Ivașcu*, *Ioan Maierü*, *Mateiu Kiss*, *Ioan Tiție*, *Georgiü Sebeșanu*, *D. Telechi*, *I. Conțiu* și fundațiunea *Tofalénă*, asemenea ofertul de 400 fl. anual dela societatea »*Transilvania*« din România pentru spriginirea meseriașilor, care acum ne opresce guvernul nostru de a o mai primi. Tot aci s'a făcut prima dată propunerea relativă la înființarea unei școle de fete, care propunere, repetându-se în anii următori, în fine s'a făcut faptă, precum vom vedea. — Adunarea generală a XIX-a s'a ținut în *Turda* la 1880. Aci se presintă pentru prima dată secțiunea științelor naturale cu censurarea făcută mai multor scrieri, dintre cari mai valoroasă se află lucrarea dlui *Florian cav. de Porcius*, »*Flora phanerogamă din fostul district al Năsăudului*«, ér adunarea o premiază cu 20 galbinii. De asemenea se hotăresce aci colectarea pentru monumentul poetului *Andreiü Murășianu*. Acum era averea Asociațiunei 75.947 fl. 59 cr., ér a Academiei de drept 17.233 fl. 17 cr. Președinte se realege *T. Cipariü* și vice-președinte *I. Bologa*.

Adunarea a XX-a s'a ținut în August 1881 în orașul *Sibiiü*. Aci era se deschidă Asociațiunea o espositiă, dar înderdisă fiind din partea guvernului, se deschisă sub altă firmă și reeși preste totă asceptarea. — Adunarea a XXI-a s'a ținut în *Deșiü* 1882, a XXII-a în *Brașov* la 1883, a XXIII-a în *Orăștia* la 1884 unde s'a pertractat cu deosebire afacerea ridicării unei școle superioare de fete în *Sibiiü*; acăsta afacere s'a pertractat și în adunarea generală a XXIV-a ținută în 1885 în *Gherla*, ér la 1 Sept. 1886 s'a și deschis aceea școlă cu o solemnitate demnă. Adunarea generală a XXV-a s'a ținut în *Alba-Iulia* la 1886, ér a XXVI-a la *Sibiiü* în 1887. La 8 zile după acăsta adunare generală încetă din vieță președintele Asociațiunei venerabilul *Timoteiü Cipariü*. Acest erudit bărbat merită a fi purura viu în memoria noastră și a tuturor urmașilor lui, atât pentru meritele lui la înființarea și prosperarea Asociațiunei, cât și

pentru cele câștigate pe terenul științelor. Până se i se facă o biografie demnă, comitetul Asociațiunei a lăsat să se facă portretul lui și al celorlalți președinți decedați și le-a aninat în sala festivă a școlii Asociațiunei de fete. Noi punem la pag. 91 numai portretul lui, ér aici frumoșă poesiă ocașională scrisă de poetul nostru *George Coșbuc*, din incidentul morții lui:

Non omnis moriar.

La mormântul lui *Timoteiü Cipariü*.

Clădit-au Grecii dora cetăți de fală pline
Și temple mari și ziduri ciclopice-au zidit,
Dar totă măestria clădirilor heline,
Columnele de marmur și templele divine
De mult s'au năruit.

Trăesc numai imaginii, hrănite de-amintirea
Condeului istoric, ca vis numai trăesc:
Dar cine pôte dice, că le-a perit mărirea?
Ce cap va fi 'ndărătnic să nege nemurirea
Poporului grecesc?

Nu murii țin pe-o gintă, căci murii pot să cadă;
Nu ómenii fac némul, căci ei se nasc și mor;
Bărbații numai pörtă putere și dovadă,
Dar nu prin fer și lance, ei nu înving prin spadă,
Ci 'nving cu mintea lor.

Se nasc, având în suflet mari nobile destinuri!
Trăesc, ca să creeze, și trec ca nisce regi.
Umplând a lumii goluri, golind a mării plinuri,
Ei mor deplânși de-o gintă, și chiar să móră 'n chinuri,
Nici când nu mor întregi!

Aceia sunt bărbații, cari pot s'alunge norii
Națiunilor, uitate prin nópte și sub fier,
Bărbați superbii, cari pörtă menirile-Aurorii,
Au larg avânt de vultur și 'n șir, ca și cocorii,
Ei foc fură din cer.

Oh, sfânt și înalt e darul, când orî la care neamuri
Trăesc bărbați cu suflet, cum noué ni-a trăit
Cipariü, cărunțul duce, purtând a limbei flamuri,
Cătând să lămurască prin vii și mândre lamuri
Un graiü îmbărănit.

Căci l'a trimis Geniul luminei, să-și unescănei
Puterea cu-ale altor bărbați cu suflet plin:
Să caute și să afle, să frâng'a lumii mască,
Întregi să ne redee și ér să ne renască
Prin graiü dela Quirin

Și-acum răsună tonuri lugubre 'n tot de-alatul
Pământurilor, unde un graiü găsești și-un port,
Că varsă lacrimi și pot tot colțul și tot satul,
Că gem la grópă flamuri cernite, că bărbatul
Națiunii dórme mort!

Gândirea lui, aprinsă de-a neamului iubire,
Azi dórme 'n glii și dórme întreg avântul lui!
Cipariü, carele caută prin veacuri de-amintire
O limbă românească și-a limbei nóstre fire,
Cipariü de-acuma nu-i!

E mort Cipariü? Voi spuneți, că-i mort? Dar óre pôte
Să móră omul, care dă vieți, care-i trimis?
Nu-i mort! În mi de piepturi, în piepturile tóte,
Trăesce el de-apururi; nici mórtea nu ni-l scóte
Din piept, unde ni-e scris!

Trei scânduri și o movilă de glii nu pot s'ascundă
Pe un om iubit de-o lume, pe un om de fapte mari!
Un ném întreg, ce plânge, stă gata să răspundă,
Că 'n veac va recunósce o inimă profundă
Pe marele Cipariü!

(Publicată în foia »*Tribunei*« pro 1887.)

George Coșbuc.

În 30 Maiu 1888 pierdù Asociațiunea și pe demnul ei vice-președinte *Iacob Bologa*, care fù unul din stêlpîi cei mai puternici ai Asociațiunei. Astfel întréga sarcină cădù pe umeri președintelui provisor al comitetului, mult meritatul *George Barițiu*, care conduse adunarea generală a XXVII-a ținută în *Abrud* la 1888. Aci se alese președinte al Asociațiunei demnul bărbat *George Barițiu*, ér vice-președinte pâr. archimandrit și vicar episcopesc *Nicolau Popea* — actualul episcop de Caransebeș, pe care însê guvernul nu a voit a-l întări și așa în adunarea generală a XXVIII-a ținută în *Făgăraș* la 1889 sub presiul lui *G. Barițiu* s'a ales vice-președinte *Cuvioșia Sa* părintele archimandrit *Dr. Ilarion Pușcariu*, care-i până în ziua de ađi. Adunarea generală a XXIX-a s'a ținut în *Reghin* la 1890, ér ceea a XXX-a în *Hateg* la 1891, ambele sub presiul lui *Barițiu*. La 1892 era sê se țină a XXXI-a adunare generală în *Blașiù*, dar întêmplându-se la 31 Iuliu 1892 mórtea metropolitului *Dr. Ioan Vancea*, adunarea s'a ținut la *Sibiù* în 27 August a. a.

La lucrările Asociațiunei sarcina cea mai grea a fost totdeauna a președinților și secretarilor. Cade-se deci aci a amintí cel puțin numele secretarilor primí, pre lângă ale președinților. Cel de întâiu prim secretar a fost *George Barițiu*, și ca atare a fost și redac-

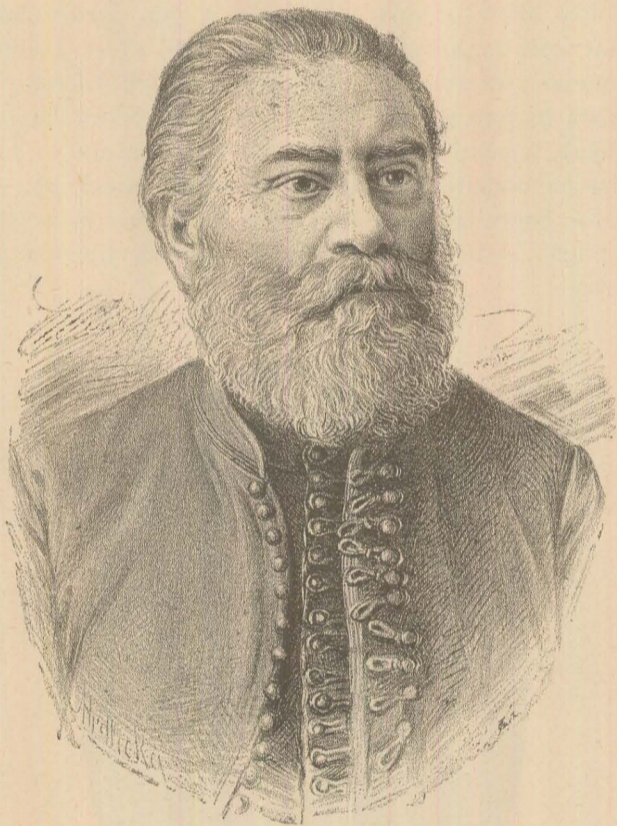
rarea celui prea înalt și încrederea națiunei este președinte și în ziua de ađi, și dorim sê ne fie cât va fi viu.

Adunarea generală a XXXII-a s'a ținut la 26 August 1894 în *Sebeș* sub presiul dlui *I. M. Moldovan*.

Aci aflăm de cuviință a pune Cuvêntul de deschidere, rostit la adunarea generală a »Asociațiunei Transilvane« din *Sebeșul-săsesc*, 14/26 August 1894, de dl președinte *Ioan Micu Moldovan*.

Onorată adunare generală!

Preste puține zile se plinesc 33 de aní, de când s'a întemeiat Asociațiunea noastră, pe atunci în tóte ținuturile locuite de români, singură în felul său. Diarele din timpul acela și actele de inaugurare ale ei dau mărturie puternică de însuflețirea, cu care a fost salutată întreprinderea acêsta, ér puținii indiviđi aflători în viață, dintre cei-ce au luat parte la adunarea constituantă din 23 Octombrie 1861, cu viaă plăcere și-aduc aminte și acum de pal-pitațiunile, ce înălțau piepturile românilor din aceste părți în epoca aceea de tranzițiune.

(Ioan Popescu).

(Iacob Bologa).

tor organului »Transilvania«, până la alegerea s'a de președinte. Atunci i-a urmat în loc *Ioan Popescu* vestitul pedagog și profesor la institutul Andreian din *Sibiù*, al cărui portret îl alăturăm aci.

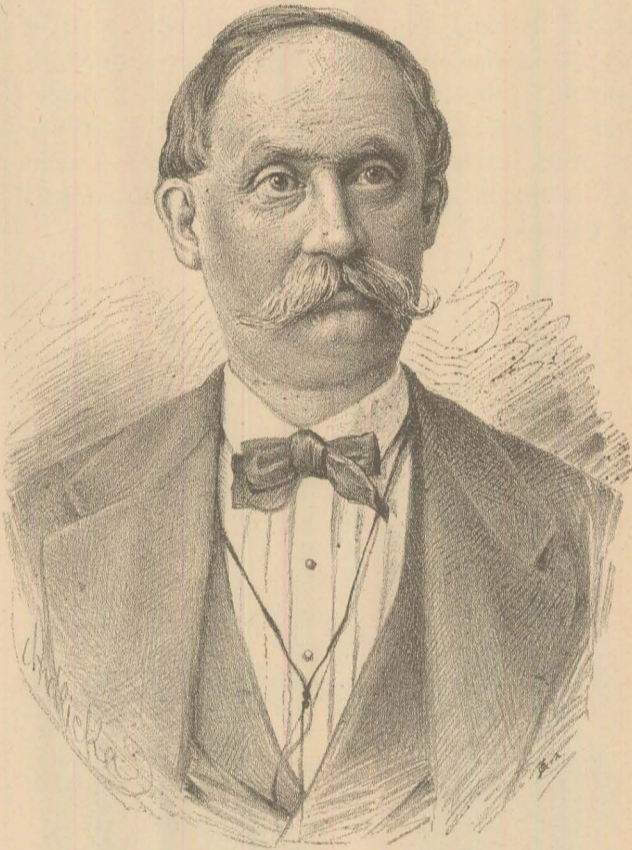
Dar în 3/15 Martie 1892 repausă în etate numai de 60 aní și în locul lui fu ales părintele protopr. *Zaharia Boiu*, cunoscutul nostru literat și poet, care însê abzise la 1896 și în locul lui fu ales *Dr. Cornel Diaconovich*, care-i și în ziua de ađi și care, pe lângă ce conduce afacerile Asociațiunei ca șef de birou în cancelaria aceleia, pe lângă ce redigiază organul »Transilvania«, și-a mai luat obositórea muncă de a redigia și Enciclopedia română. Regretăm mult că nu putem ilustra de astădată paginile Revistei noastre și cu portretele cestor doi din urmă, și cu a președintelui actual al Asociațiunei, ci sperăm că avênd dela D-đeu zile și noi și Revista, va veni și acel timp.

La 2 Maiu 1893 încetă din viéță și președintele *George Barițiu*, astfel că adunarea a XXXI-a ținută în acel an în *Năsêud*, o conduse vice-președintele *Dr. Ilarion Pușcariu*, unde se alese de președinte Reverend. Domn *Ioan M. Moldovan* canonic preposit în *Blașiù* și membru al academiei române, care — din îndu-

Căci pre lângă tótă greutatea comunicațiunei, Românií de prin colțurile cele mai depărtate au alergat la locul adunării, de și aceea se ținea în marginea extremă a țerei. Aveau convingerea intimă, că lucrarea acêsta pune începutul unei mișcări, prin care rađele binefăcătoare ale culturai tot mai mult sê se lățescă în poporul nostru și se pătrundă și spre cele mai adânci straturí ale dênsului. Decí nici oboséla drumului îndelungat, nici sacrificií materiale nu i-au reținut dela propusul, de a pune umér la umér, și astfel a încerca sê urnescă »piatra cea mare«, bine sciind, că puteri unite pot organiza lucruri grandióse, lângă cari forțele singuraticului, fie ele altmintrelea în sine orí-cât de mari, s'ar stîngeni îndeșert, și nu ar aduce alt rezultat, decât acela, că prin încordare ele însele ar căde nimicite.

Unirea puterilor era reclamată imperios; căci vitregia timpurilor îngreunase fórte piatra aceea, pe care ai nostri voiau sê o misce din loc. Cultura, ce străbunií nostri aduseră cu sine la plantarea lor pe aceste locuri, fusese nimicítă de mult prin piciorul necruțătoríu al barbarilor, cari secolí întregi s'au luptat pentru posesiunea acestor țeri frumoșe, și împingêndu-se unií pe alții au rêsturnat tot ce le sta în cale. Falnica plantațiune, a cărei des-

voltare ca glorie principală figurează în titlurile multor împărați, a cădută zdrobită, încât numai ascunsă în sinul pământului și în puterile oțelite chiar prin furtună ale poporului român au rămas și sustau până așăzi urme neîndoite despre ea, colo rămășițe de edificii, drumuri, apeducturi . . . făcute cu stăruințe neobosite și arta geniului roman, — aici simțul moral și de drept, ereditat din timpurile acelei culturii înaintate, slăbit și întunecat, ce e drept, dar nu frânt, și iubirea limbei și a datinelor străbune, cari au susținut la poporul român, ba ele așa viu s'au manifestat și în zile de asupriri grele, încât istoricii streini cu 500 ani înainte de acesta au dat românilor mărturia plină de laudă, că ei mai mult s'au luptat pentru conservarea limbei, decât pentru a vieții.

(Baron Vasile Pop).

Iubirea de limbă și alipirea de datinele străbune totdeauna au înflorit în poporul român, precum în măsură mai mare nu la nici un popor de pe fața pământului. Acest simțământ a durat neștirbit și pe timpul luptelor fățișe și pe al retragerilor și pe al celor neomenoase supunerii.

Viața este luptă. De sub legea acesta generală, se înțelege de sine, nici poporul român n'a putut a se subtrage nici în trecut, și nu va putea nici în viitor. Dar așa sbuciumări și frământări continue ca și acele, căror a fost spus poporul nostru dela plantarea sa în regiunile acestea și până în zilele noastre, abia mai întimpinăm în viața vre-unui popor.

Să cauți cu lumina pauzele recerute spre restaurarea puterilor, nu le vei afla. Val de val vin adversitățile peste nemul nostru, și vântul, ce le mână cu turbare, nu mai voesce a încetă. El de secolii le turbază neconținut.

La 1861 se părea că se ivesc dorii orecărei alinări. Ei au fost numai decât îmbrătoșați cu căldură, și între fructele acestei însuflețiri este și întreprinderea acesta pe cât de nobilă și frumoasă, pre atât de grea. Nobilă și frumoasă, pentru că reuniunea noastră tinde a desvolta limba și literatura poporului nostru și a lăți în sinul lui cultura. Limba este tesăurul cel mai prețios al fiecărei națiuni; ea împreună pre indiviții singuratici, îi deosebește de câtră cei de alt nem și-i ține în comuniune continuă, — ear cultura în sensul adevărat al cuvântului, răspândind lumina, liberază mintea de prejudețe și scapă inima de inclinațiuni rele. Prin ea și numai prin ea putem ajunge la libertatea adevărată.

Nu s'a inventat nimic nou, ci Asociațiunea noastră a țins numai a regula pulsațiunile ereditate din moși-strămoși ale inimei române; lupta de existență, cea mai legitimă între toate luptele, a o înălțat la nivelul unei lucrări conșcie și a face ca cel mai retras păstoriu ori plugariu român să se angajeze cu fruntea deschisă pentru dânsa. Aceste tendințe juste și nevinovate ale Asociațiunei noastre nici odată n'au jignit pre nime, nici odată nu vor jigni pre nime dintre aceia, cu cari ne atingem împrumutat. Stăruim a ne desvolta limba și literatura, voim a lăți cultura în toate straturile poporului nostru. Cuceriri în afară nu voim. Eată o lucrare pacinică și salutară atât pentru noi cât și pentru patria comună.

Ce sunt în viața unui popor 30—40 ani? Cu toate aceste și cei mai sângeroși dintre noi, înțeleg pe aceia, cari răpiți de dorul inimei lor doresc, ca scopurile Asociațiunei noastre să se realizeze întru aceste zile ale mișcărilor iuți cel puțin în sbor, — și aceia vor trebui să recunoscă progresul realizat în acest period scurt.

O câmpie întelinită numai prin lucrare îndelungată se poate scoate din sălbătécia sa, numai prin sudori crunte se poate preface în ogor promițător de fructe mănoase.

Dar un popor întreg, care secolii preste secolii a fost reținut cu forța dela orice progres și împedecat prin aședeminte inventate anume spre înglodarea lui, cum ar putea să se avente la înălțimi ce numai prin stăruințe îndelungate se pot cuceri!

Acastă lucrare stăruitoare și-a propus-o Asociațiunea transilvană română, a cărei sărbătoare anuală o ținem așăzi.

Salut cu bucurie purcesă din adâncul inimei pre toți Români, căror împrejurările li-au conces a conveni la această sărbătoare așteptată cu dor de totă suflarea română, și declar adunarea de deschisă.

(Ioan Axente Sever).

Adunarea generală a XXXIV-a s'a ținut în finea lui August 1895 în *Blaj*, unde s'a statorit textul noului proiect de statute. A XXXV-a adunare generală s'a ținut în *Lugoș* la 27 August 1896, prima-dată dincolo de frunteriile Ardelului. Sunt remarcabile cuvintele rostite la deschiderea acestei adunări de președintele ei dl I. M. Moldovan și cel de dl Alexandru Mocioni în numele bănațenilor. A XXXVI-a adunare generală (estraordinară) s'a ținut în 10 și 11 Martie 1897 și s'a ocupat cu raportul comitetului central relativ la statutele modificate și special relativ la modificarea titlului Asociațiunii.

A XXXVII-a adunare generală s'a ținut în 27 și 28 August 1895 în *Medias*; s'a început pe basa statutelor celor vechi și s'a continuat și terminat pe baza statutelor celor modificate, din

care lipsește în titlu cuvântul »transilvane«. Adunarea acésta precât de bine cercetată, pre atât de încordată, a decis înființarea unei *Casa naționale* adecă a unui *Museu național al Românilor ciscarpătini*.

Intrégă adunarea asociațiunei, după inventariul aceleia publicat în »Transilvania« nr. VII din 1897, face 160.543 fl. 48 cr. v. a. și 85.000 lei.

Dacă ne vom aduce aminte, că la 1860 era acésta Asociațiune numai ideia și că după 38 ani ea dispune de o avere așa de frumoasă, agonisită din dăruiri benevole dela fii națiunii noastre; dacă vom considera că dela înființarea ei și până ađi s'au dat stipendii și ajutóre multor studenți, meseriași și elevi de pe la măestrîi; dacă vom considera că din modestele ei venituri a spriginit și literatura și a fundat și susține școla de fetițe, care este fala noastră; dacă vom considera că ađi dispune de o bibliotecă frumoasă, atunci va trebui să recunoscem că am făcut un progres însemnat pentru cultura noastră și vom binecuvânta memoria inițiatorilor și suținătorilor Asociațiunei și vom urma exemplul lor din generațiune în generațiune, ca cu timpul acésta Asociațiune să devină pomul gigantic, din ródele căruia să se nutrească muzele națiunei noastre, ér la umbra lui să se rëcorëscă toți fii nêmului nostru de pe aceste plaiuri mărete, unde rësună dulcele graii român!

Să-i dăm deci toți, după cât ne trage inima și după cât ne lasă împregiurările, tot spriginul moral și material, căci dând Asociațiunei acel sprigin, ni-l dăm nouă, căci ea este a noastră a tu-

turora, este Areopagul literaturii și culturii noastre naționale, care — se sperăm că nu preste mult — are să devină »Academia« a Românilor din Transilvania și Ungaria, având alătura sa înființată »Universitatea română de sciință«. Țic: se sperăm, căci dacă în timp de 38 de ani am făcut din nimic atâta, cât se vede, datorii suntem a spera, că în alți 30—40 ani din ceea-ce acum avem și din ceea ce pe căli cinstite vom agonisi, vom fi în stare a face o Academiă și o Universitate română, căci suntem mulți ear mulțimea animată de bunăvoință face minuni!

Și unde ar și fi locul unei Academii și unei Universități române ca tocmai în Ardeal? Căci dóră Ardealul este leagănul etern al naționalității române, unde ea s'a închiegat; Ardealul este leagănul renascerei noastre; leagănul desceptării »consciinței naționale« prin cultura, ce a isvorit din școlele române ardelenesci; Ardealul este inima românității, a cărei artere au pulsitat pururea mai viu, ca într'alte părți ale Daciei-Traiane; Ardealul care a vërsat din sinul său cete de mii de Români, spre a împopora principatele române dunărene devastate de Turci, Tataři etc., Ardealul care a reîmpoporat Bănatul și șesurile Ungariei până la Tisa, . . . acest Ardeal scump al nostru dóră merită să aibă Academia și Universitatea lui română. Spre acésta se tindem, acésta să fie ținta dorințelor noastre. Dar acésta se va puté numai, ajutorând Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român, ca ea să crească atât de mare, încât mândru frumos să o putem preface în »Academie« și alături cu ea să înființăm »Universitate română de sciință«.

I. P. R.

Originea lui Ioan Huniade

(născut 1386.)

Sigismund, regele Ungariei, care purta și titlul de împărat germân, cu ocaziunea unei expediții remase în Ardeal.

După expediția s'a reîntors pe pământul roditor de spice aurii a Hunedórei, în patria frumoșelor fete de român. Aci își petrecea vieța-n aventuri, și ca se nu fie cunoscut purtă haine false și nume fals. Aventurile l'au mánat până la satul *Cinciș* (r) unde zăresce o fetișóră de român fórte frumoasă, de origine nobilă și cu numele Saveta Mărginean. Fiind ea tineră și nobilă, fățarnicul cavalier s'a apropiat de ea fără multă greutate, fățărindu-i amor și promițendu-i tóte, câte pot admení pe o fată tineră, crescută fără esperință. Devenise amorosă biata fată. Și ca orí care ființă tină și nepățită, era gata de a aduce orí ce jertfe pentru amorul ei, care era un sóre în ochii ei. Sigismund, în ușurătatea lui, a mers cam departe cu dragostea, răpind comóra cea mai sfântă a fetei.

Saveta doria se vină cât de curund Țiua cea promisă de nuntă, dar înzădar, că în loc de nuntă, îi veni într'o Ți drăguțul și-și luă dela ea sănătate bună, spunându-i că are grabă mare, că îl chiamă datorințele. La auđul acestor vorbe Saveta a rupt într'un plâns dureros, dar înzădar i-a fost și plânsul, că drăguțul ei o a părăsit, după ce mai întâiu și-a tras un inel de pre deget mângăindu-o: Nu te supéra nimic, draga mea Savetă, că de a fi un bine-n lume ér ne vedem, chiar de ar fi se nu mai pot veni p'aici, că de i avea mare lipsă de ajutoriul meu, vei veni la Buda și cu acest inel vei putea străbate la palatul regesc, de unde nu vei eși nemângăiată.

Biata Saveta numai acum vëđù înșelăciunea în tótă golăta-tea ei. Astfel era nemângăiată, căci simțise, că de și póte durerea și-ar fi putut'o înneacă cumva, dar urmele ușorității sale nici când nu le putea ascunde.

A trecut timp. Saveta era mamă unui feciorăș voinic, pe care-l botezară cu numele Ion. Intristată și îngândurată privia ea

la copilul fără tată. Dar după doi ani de Țile, (când era copilul mai drăguț, de ámbla bine în picióre și vorbia binisor tóte celea), nu se mai putu răbda Saveta se nu cerce dóră va afla pe tatăl copilului cu ajutoriul inelului. Se găti deci de cale și într'o bună dimineță se puse la drum cătră Buda — pe jos cu copilul în brațe însoțită de frate-so međin, care ducea desaga cu merindea. Era o Ți de vëră, căldură îngrozitoare de sta se dobóre pe om la pământ. Saveta deabia mai putea pași cu copilul în brațe, că orí cum, dar un copil de doi ani, să-l porți tu tot în brațe cât e Țiulica de lungă, nu-i lucru ușor. Dar dă D-Țeu și ajung la un arbore, ce era lângă drum, și la umbra lui se pun se odichnescă o lécă. Scot merinde din desagi, mánâncă și se culcă pe iarbă la umbra cea désă a copaciului se-și mai desmortescă cele óse ostenite de drumul cel tare și de căldura cea mare. Pruncul rămâne jucându-se cu inelul cel deciđător asupra sórtei lui. Saveta cu frates'o adorm curund, dar deodată se tređesc în sbieretul copilului, care țipă ca din gură de șerpe arëtând cu mânuțele sus. Maica înspăimântată se uită în sus și zări un corb sburând cu inelul în gură. Atunci mai leșineză de desperare, vëđënd cum se pierde pentru ea iubitul ei și tatăl copilului, că fără inel, cum îl va putea căuta? Frățiorul ei însă nu pierde curajul, se repede la arc, țintesc, și corbul cade la piciórele lor cu inel cu tot. Astfel au ajuns érá în posesiunea inelului, care apoi l'au pus mai bine, nu l'au lăsat jucăria la copil.

După aceea tot merg, tot merg până ajung la Buda. Acolo au căutat după un om, care se-i conducă la palatul regelui. După sémnul de pe inel, ușor le a fost se ajungă până acolo, unde aflară pe aventuriatul cu . . . coróna pe cap. Bucurie și durere pëtrunde sufletul Savetei la vederea lui; bucurie că află pe tatăl copilului și durere că nu póte fi a aceluia, pre care atâta l'a iubit. Dar se mângăia vëđënd norocul pruncului. Că Sigismund i-a primit fórte bine și s'a nisut a tocmi după putință ca rege,

ceea ce stricasă ca drăguț. Și-a reluat inelul și în schimb întinde pruncuțului o epistolă, prin care-i donază Hunedóra cu 60 de sate. Ca firmă a venitorei familiei desemneză corbul cu inelul în gură, care firmă a și purtat-o, ba și ași o mai pörtă comitatul Hunedórei. Țr satul Cinciș (după alții Teliug), de unde era Saveta, l'a eliberat de orí ce sarcini și l'a ridicat la rangul nobilitar. Dela corbul din firma nobilitară își luá Ion numele Corvinus de Hunyad.

Dar acésta este numai fabulă asupra originei familiei Huniadescilor, fabulă scornită din ură personală, din invidie de cătră Cillei Ullric inimicul personal al eroului Ioan Corvinul Huniade, fabulă susținută de dușmani de ai Românilor, cari vędând faptele strălucite ale eroului Ion Corvinul și sciind că el este Român, ar fi voit cu orí ce preț a-l aréta alt ceva, decât ceea ce a fost fie chiar bastard, numai nu Român, ca se nu se pótă díce, că un Român a apărat patria acésta de perire atunci, când nobilimea trăia în certe și în desfrânări, când totul era putred în acésta patriă. Țtă de ce esclamá poetul Andreiú Mureșianu în glasul unui Român.◀

»Ah, că-cí nu-mí pot răspunde străvechile mormintel
Spuind, ce țin în sínu-și, *Român*, au gen străin!
Atunci s'ar frânge cërta, ce curge acum fierbinte,
S'ar stinge atunci ca cęta și vechiul meu suspin!◀

și:

»La undele de sânge, ce au curs pe *Câmpul Pânit*,
Vęrsat prin íatagane și paloș de *Osman*,
Au n'au avut amestec în parte și Românií?
Au n'au ínvins *Corvinul* p'acel cumplit dușman?◀

Țr în poesia »Cătră martirii Românií◀ căduți la 1848—1849:

»Uniți-vę cu *Mircea*, voi umbre glorióse,
Al cărui nume-nsuflă respect și la págân,

— — — — —
Uniți-vę cu *Stefan*, principele cel mare,
Ce-l recunosce-ntregă Europa de Erou; —
Sub care Románimea scăpată de apęsare
Putea cu drept se dícă c'a reinviat de nou!
Séu cu *Mihaiú* eroul și cu *Ioan Corvinul*,
Genií Románimei, d'a căror rarí numiri,
Ce luce-n Istorie întocma ca rubinul,
Și astăđi se-nfióră a Turcilor oștiri!

Dușmanií neamului nostru și ai adevęrului istoric, díce despre familia Huniadescilor, că a fost de orí ce origine, numai nu română, dar se ínfundă, că uite ce ne spune fericitul George Barițiu în »Transilvania◀ pro 1873 pag. 62:

1. Magistrul Ioan Thuroczy (care altcum era inimic a Românilor) spune curat că *Ioan dela Hunedóra* fusese născut în sínul poporului român, în Muntenia, din o familiă nobilă și ilustră, că regele Sigismund *chemase* de acolo în țerile sale încă pe tatăl lui Ioan (adecă pe Voic) pentru meritele sale. Cu aceea ocașiune Thuroczy laudă estraordinariiele virtuți ostășesci ale lui Ioan Corvinul cu acel adaos, că pe acest bărbat D-đeu îl trimise pentru apęrarea țerei.

2. Cardinalul Aeneas Sylvius venit la Ungaria în calitate de nunciu al papei, mai târđiu însuși papă, sub nume de Pius II, († 1464) om de mare auctoritate, în scriptele sale numesce pe Ioan Corvinul de repetite orí Valachus, Dacus, ba încă ca se dispară orí ce dubietate, se exprimă la un loc așa: »Ioan Corvinul nu era nobil ungur, ci valach◀; și éráși: »el n'a adaos la gloria ungurilor, ci mai vęrtos la a valachilor, din cari era născut.

Va se dícă, chiar dacá n'ar fi alte doveđi, sunt destule aceste pentru a ręsturna scornitura, că Ioan Corvinul e bastard, sau că e din alt neam și nu românesc; dar mai sunt și alte doveđi enerate de fericitul G. Barițiu în articolul despre Ioan Corvinul de Hunedóra, cari arată că în adevęr el a fost de origine română. Acésta o adeveresc: trei împęrați, un rege, un patriarh al Romei și câțiva istorici contimporani. — Mama lui Ioan Corvinul s'a chemat Elisabeta, fica boeriului Mărginean.

Așa dară nu mai póté încápea nici o índoélă că acest »*Marte al Daciei*◀ (Mars Dacius, cum îl numesce un scriitor anonim din acel timp) era de origine română, și (vorbele aceluiași anonim): de și nu a fost rege, era ínsă mai ilustru decât regii și minunea eroismului creștinătății. — Memorialele frâncesci ale lui Commines numesc pe Corvinul nostru »*Cavalerul alb* și »*vigurosul cavaler alb dela Valachia*◀ (le Chavallier blanc, de la Vallaquie.)

Tradiția păstrată în jurul Hunedórei spune, că tata lui Ion Corvinul a fost din România și că el cu 4 ínși ar fi venit aci chemați de regele, unde fundară un sat la care-i đisęră *Cinciș* dela vorba *Cinci ínși*, că cinci erau muntenii ce l'au fundat. — Mama lui Ion se fi fost Elisaveta (Saveta) boeriului Mărginean din Teliug. Biserica gr. ort. din *Cinciș* și cea din Teliug este zidită de Elisaveta, mama lui Ion Corvinul. Poporul crede că osemintele ei zac în biserica din Teliug.

Gloriósele fapte ale eroului Ion Corvinul, au adus pe scriitorii contimporani a-l numi »Marte al Daciei◀ și »vigurosul cavaler alb al Valachiei◀. Acele fapte aparțin istoriei și decí acolo se pot afla. Aci, în Revista nóstră, care-i mai mult literară, se mai aduc ceva ce cade în cadrul literaturii populare, din viața acestui erou.

Se díce că el a făcut și unele colonii, a adus adecă pe moșiile lui ómeni sermanií din alte ținuturi și le-a dat pământ se aibă unde munci. Așa a adus și Sécui și a fundat cu ei Ręcășdia de ađi. La un an doi le veni Sécuiilor în minte, că ar fi datori cu mulțămítă bunului domn, care i-a adus din selbatecul ținut al Borsecului, și i-a așędat în mánosul ținut al Hunedórei. Se luară decí fruntașií satului se męrgă pân la Hunedóra cu mulțămítă. Mergęnd așa preste câmpuri, dau de un pęcurariu, ce-și páscea turma dícęnd în fluer. Cum îi vędú pęcurariul índată-și gândi că aceia au, ce au, de pásesc așa índesat. Decí se ridică și-i íntrebă: Unde mergeți, baciule? (P'acolo în loc de bade séu nene díce baciú.)

— Mergem la Hunedóra, la domnul, se-i mulțămim că ni-a adus în ținutul gráului, din locul cel stęrp al *borcutului**)

— D'apoi num'asa mergeți? Nu-i duceți ceva cinste? Dóră la domnií cei mari nu se duce omul cu mâna gólă!

Acum se ínholbară Sécuii mei unií la alții și se rușinară, cum de nu le-a plesnit lor în minte, că nu-i de mers se mulțámesci cu mâna gólă.

— »Așa, așa◀, grái pęcurariul, »mulțămítă sécă nimáruí nu-i dragă!◀

— D'apoi ce se-i ducem? íntrebară Sécuii.

Ce se-i duceți? Écă nisce păstrávi frumoși, vr'un mistreț sdra-vęn, vr'o căprióră, orí baremí un iepure, doi! Așa-i ínvętă pęcurariul. Țr ei mulțumirá de sfat și-și căutară de cale rugându-se lui D-đeu se le scótă-n cale ceva dobitoc, care ar fi bun de dat cinste.

Și D-đeu se îndurá față de Sécui, le scóse în cale — ce nici nu gândirá. Când mai ínt'rau adecă în Hunedóra aflare pe fęnaț pascănd un dobitoc mai mare decât un țap, fără córne, cu urechi lungi. — Mę, óre ce dobitoc e acela? íntrebă un Sécui mai tinęr. Țr unul mai bętrân îi răspunde muștrându-l:

»Dóră veđi că-i mama iepurilor, ni-a trimis'o D-đeu în cale se nu mergem la domnul cu mâna gólă!

»Mama iepurilor!◀ strigară Sécuii uimiți, mama iepurilor, óre cum se ne apropiem de ea?

Unií scot pâne din traistă și prind a o chema: na-na-na! na, na, na! hai la tata, hai! Și dobitocul, când îi auđi dícęnd hai la tata hai, gândiai că pricepe, se duse ată la cel ce-l striga, cum merge copilul la tată.

Și Sécuii prinseră dobitocul, îl legară de grumađi cu ce avurá, îi dădurá tótă pânea din traistele lor, numai se nu se smâncéscă și se apuce la sánătósa, că pentru cât bine-i în lume n'ar fi voit se le scape mama iepurilor, după ce odată bunul D-đeu li-o puse-n mână. Așa ocolirá Sécuii dobitocul, unul îl ducea de ată,

*) Borcut = fântână de vin ar fi tradus ad literam, ci ínsémnă fântână de apă minerală, care apă se bea amestecată cu vin.

doi de urechi, unul de codă, câți-va era jur împrejurul lui; îl duceau ca în triumf.

Când ajunseră în curtea palatului lui Ion Corvinul, acela chiar era afară, te miri ce porunci avea de împărțit. Și când văd el pe dróia de sėcui în giurul dobitocului, cređu că de bună sémă vin la ceva pără cu el, póte le-a făcut atare pagubă în séménatură. Decí îi și întrebă: »Da ce veste-i, ómeni buní, dór va făcut ceva pagubă dobitocul acesta?

— Ba nu măria ta, nu ni-a făcut nici o pagubă, dar ni l'a trimis Dđeu în cale se-l aducem cinste Măriei Tale, căci ni-ai adus pe locurile aceste roditóre de gráu; e chiar »mama iepurilor!«

— O bată-vé norocul, đise Corvinul, lăsați măgariul în pace și mergeți de vé căutați de lucru, bine că nu va făcut ceva daune.

De atunci până-n điuă de ađi la Récășdieni le đic »mama iepurilor«, ér ei se supără grozav de acésta poreclă.

I. P. R.

Doina plângetőre.

(Din povestí alese).

A fost odată un împėrat, care murind, lăsă după sine pe împėrătésă cu doi copii, un fecior și o fată. Feciorul era cu un an mai tiner decât fata.

Intr'una de đile copii începură a se certa între sine, care are să fie împėrat, pentrucă fratele đise: eu sunt prinț, și dacă sunt prinț, prințesele nu ajung la domnie. Fata înse respunse: eu sunt întâiu născută și mai bătrână, mie mi se cuvine întâetate.

Vorbele copiilor erau đise în tótă nevinovăția lor. Ei le auđiră dela slugi, fără se înțelegă bine, ce vorbesc.

Fiindcă nu se putură înțelege în cėrta lor, se duseră amėndoi la mama lor și o întrebară:

Spune-ne, mamă dragă, care din noi vom fi odată împėrat?

Intrebarea acésta supără pe mamă, pentrucă, în ea văđu dēnsa sãmburele lãcomiei de a domni, care nu trebuia se prindă răđecini în sufletul copiilor, de aceea respunse:

Dragii mamei! priviți voi numai bine la astă flóre frumósă, ducețivă în pădure și căutați, care din voi va găsi mai întâiu o flóre ca acésta, acela va fi împėrat.

Copii priviră flórea cu multă băgare de samă; cotorul era despicat ca un sceptru mic și se sfērșia într'un crin pe jumėtate desvoltat. Și copii, fără nici o supėrare, plecară amėndoi în pădure și începură se caute și tot căutând astfel, se despărțiră unul de altul așa că, fără se bage de samă, se perdură unul de altul din ochi.

Și mica prințesă a găsit mai întâiu flórea căutată și mult s'a bucurat. Ea se uită acum se védă pe frate-sėu, dar acesta nicăiri. O se vină el îndată, își gândea copila, o se-l ascept aici.

Cu acestea se culcă pe ierba móle la umbra rėcoritóre a copacilor. În pădure era linisce desėvėrșită. Se auđi numai zuzăitul gândacilor și al albinelor, în apropiere murmura un isvoraș și cerul vėnăt închis, privea printre crengile arborilor la verdėta din pădure. Mica prințesă își luase flórea în mână și fiind nițel ostenită, cum era linisce în tóte părțile, o furișă somnul . . . . . adormi în numele Domnului.

Nu trecu mult și étă vine fratele ei, și o găsesce dormind. El nu aflase flórea pe care o căutase. Acum vede pe soru-sa dormind și în mână-i flórea dorită.

Gânduri negre se stėrniră în sufletul prințului, și în mințea lui îi tresări o idee de tot înspăimėntătóre.

Eu trebuie se fiu împėrat, *eu!* își gândi el, se nu fie sorumea! Mai bine voiu omorí-o, voiu lua flórea, mă voiu duce acasă, și voiu fi *eu* împėrat.

Cum a đis, a și făcut. A ucis pe nevinovata sa soră, făcú o grópă în pãmėnt, puse pe soru-sa în ea, o acoperi cu pãmėnt și d'asupra mai puse nisce glij. Și suflet de om n'a aflat de acésta faptă blăstėmată, pentrucă prințul, sosind acasă, spuse, că soru-sa s'a despărțit în pădure de el, și n'a mai văđut-o, ér el cum a găsit flórea, s'a reíntors acasă în credință, că soru-sa încă va fi de mult acasă.

Și trecură mulți, mulți ani, bătrána împėrătésă jelea neínterupt după fiică-sa pierdută, pe care înzădar a căutat-o în pădurea íntregă. Ea își dorea singură mórtea, pentrucă ea însași o trimise în pădure. Acum, când fiul ei ajunse vėrstnic, se făcú și împėrat.

* * *

Se íntėmplă, că după ani de đile vine în pădurea pomenită un copil de cioban cu turma sa. Din trecere de vreme, ca de obicei, el scociori cu bățul în ierbă, și écă, deodată scóte la ivelă un oscior de ale prințesei mórte, curat și alb ca zăpada. Era fluerul piciorului. Ciobănelul făcú câteva găurele în os și cât ai da în palmă, era gata un mic flueraș. »Flueraș de os ce cântă duios.« Ciobănelul îl puse la gură și suflă în el, atunci sunete plângetőre isvoriră din osciorul mórte, ah! așa de triste, de gândeai că într'adevăr cântă o vóce plângetőre de copil. Ciobănelul însuși a trebuit se plângă, cu tóte acestea nu s'a putut opri de a suflă.

Doina plângetőre era ínsoțită de aceste vorbe:

O dragul, dragul meu cioban
 În osul meu tu cânti avam
 Frățiorul m'a ucis în pădure
 După-ce a luat din mână-mi flórea
 Flórea găsită de mine.
 Și-a spus că este a lui.
 În somn m'a ucis
 Și grópă a săpat,
 În ea m'a astupat
 Fratele meu — în tinerețe.
 Acum prin gura ta
 S'o scie orí-cine,
 Ómenii și Dumneđeu.

Și orí cât sufla ciobanul în fluerul de os, alt cãntec nu resuna din el, de cât tot aceeași și aceeași doină și ciobănelul sufla și sufla necontentit, și tot-dėuna șiróe de lacrimi i-se scurgeau din ochi.

Când doina plângetőre resuna în pădure, paserile amuțiau și erau triste, plecau capetele, își slobozeau aripile și tăceau . . . . . nici gândacii nici albinele nu mai zuzăiau, ba nici murmurul isvorerului sfãtos și pletos nu se mai auđia — era adevėrată tăcere de mormėnt.

Când doina plângetőre resună într'o livadă, animalele dela pășune, cu íntristare își slobođiau capetele în jos, unul n'ar fi dat un sunet dela sine . . . . . cãnele nu lãtrá și nu sãrea vesel, ca de altă dată, ce e mai mult, se tupila și gemea încet, pentrucă doina plângetőre sfășia inima orí-cărei creaturí.

Ciobănelul înse nu se osteni în cãntarea doinei.

Odată trecu prelângă pădure un cavaler, care auđi doina și simți că-i lăcrãmėză ochii. El ceru fluerul și nu se lăsă, până îl cumpără dela ciobănel.

Cavalerul umblă acum cruciș și curmeziș prin țără și făcea se plângă totă lumea.

Astfel ajunse el și la curtea unde ședea pe tron tinărul împărat, despre care cânta fluerul. Bătrâna împărătesă mamă trăia încă. Ea auți despre cavalerul, care cânta o doină, a cărei melodie face să se misce toate inimile, umplând toate sufletele cu jale adencă.

Împărătesă bătrână, care era totdeauna tristă, dișe: Ce pôte fi în lume mai trist de cât jalea mea? N'ăș crede, că doina plângătoare a cavalerului, se mă facă mai tristă, de cum sunt. Lăsați-l se vină, să-l aud și eu. Cavalerul cântăreț vine și cântă din fluer.

O cavalerie, cavalerie
Tu cânti în osul meu!
Frățiorul m'a ucis în pădure...

Abia auți bătrâna împărătesă aceste puține cuvinte și o și năpădi un șuroi de lacrimi — dar auțind cântecul mai departe:

A luat din mâna mea flórea,
Flórea găsită de mine
Și-a diș că este a lui...

împărătesă dete un țipet ascuțit și cădù leșinată.

Cântărețul se spăriă și vrù se înceteze — dar n'a putut... cântecul de câte ori se începea, voia să fie cântat întreg — și după-ce a resonat cel din urmă acord tânguitor, împărătesă se trezi din leșinul ei, și dișe: dă-mi mie, dă-mi fluerul! Tóte bogățiile mele ți-le dau pentru fluerul acesta!

Cântărețul cavaler dete împărătesei fluerul de os, și dișe, că el nu cere avuții... n'a primit nimic și plecà mai departe.

Èr împărătesă se închisă singură în odăile ei cele mai ascunse, și a tot plâns până mai nu mai avea lacrimi.

Împăratul se făcuse un domn vesel, plin de viêtă, îi plăcea de cântece și petreceri și făcea chefuri adeseori.

Odiniórá hotări se facă érá o petrecere mare, tocmi tot felul de cântăreți, și pofti la mesă nenumărați óspeți. După obicei împăratul totdeauna invită și pe mamă-sa la astfel de petreceri, ea însă n'a luat nici odată parte, pentrucă, după cum dișea ea, se i-se spună fiului ei, avea prea multă supărare la inimă!

De rëndul acesta fiind înse chemată, dișe, că va lua și ea parte.

Împăratul se mirà de acésta, dar totodată nu scia ce se gândescă, să se bucure, ori nu?

Când acum toți óspeții, îmbrăcați bogat, erau adunați, și când toți cântăreții și artiștii erau gata și după-ce curtea intră în sala împărătescă, împodobită pompos, produse o mirare îngrijitoare faptul, că vedură acolo pe împărătesă bătrână într'o haină negră de jale, cu vëlul de veduvă pe față... iubilarea instrumentelor, trîmbițelor și harfelor, a flautelor și cîmbalelor isbucni deodată

și corurile de cântăreți întonară un imn înălțator în onórea împăratului.

Auțiți! Un sunet, și amuțesc tóte trîmbițele, harfele și cîmbalele... încă un sunet, și nici un cântăreț nu se mai aude.

Împăratul înse, care ședea pe tron, privesce cu grózá la mumă-sa... și toți, toți, privesc la bătrâna împărătesă.

O mamă dragă, mamă dragă,
Tu cânti în osul meu mort.

La auțul acestora toți se cutremură, inimile tuturor a se sgudue, nici un ochiu nu rămâne uscat, curtenii și óspeții, cântăreții și artiștii, plâng toți.

Frățiorul m'a ucis în pădure.

Ah! strigă împăratul... sceptrul îi cade din mână și el își prinde corónă cu améndoué mâinile.

Din mâna mea a scos flórea,
Găsită de mine,
Și-a spus că este a lui...

Acum corónă cădù jos de pe capul împăratului. Pe mar-moră a resonat ca o scăfărlie de mort.

In somn m'a lovit, m'a lovit amar,
Și grópă a săpat
In ea m'a astupat...

Acum însuși împăratul cade de pe tron în cap, suspină greu și greu gemea.

Frățiorul meu în tinerețe.

Împăratul se lupta cu mórtea, mai strigă odată: sfêșesce, mamă, sfêșesce.

Împărătesă înse nu putù opri doina plângătoare, care cântă mai departe:

Acum prin gura ta,
S'o scie ori cine,
Ómenii și Dumneđeu.

Pe când aceste vorbe resunau în chip înfiorător și sdrobitor tóți óspeții, artiștii, cântăreții și servitorimea curții eșiră din sală, care pe unde a apucat, se rupseră scaune, se stinseră luminările, remânând numai dóue aprinse. Când se sfêși doina, nime nu mai era în sala încăpătoare, decât bătrâna împărătesă în haină de jale, și fiul ei, care era în agonie, în vestminte sêrbătorești, încărcate cu aur și mărghăritare.

Mama îngenunchiă lângă fiul seu, care zăcea tot la pământ, îi luă capul în mâinile ei și plânse lacrimi amare.

Intr'aceea, pe încetul, se stinse una din cele dóue lumini arđetóre.

Împărătesă bătrână a tot plâns și s'a rugat până la miezul noptii... atunci stânsă singură lumina din urmă, și sparse fluerul, ca de aici în colo nime se nu mai audă doina plângătoare.

B r a ș o v .

Moșul.

Alegerea de Măciucaș*).

(Traducere liberă din englezasca după The Election for beadle by Charles Dickens).

Lucru mare s'a întemplat dăunăđi la noi în sat. Abia s'au sfîrșit sfadele dela sêrbarea hramului bisericesc, când iacâte că-și capetă creștinii alte sgârciuri. O, lucru s'a sfîrșit bine, cu isbândă mare pentru orășelul sau satul nostru — că-i tot una — și multă vreme și-or mai aduce ómenii aminte de astă întemplare vrednică.

Și noi am avut o alegere, o alegere în tótă forma, alegerea de măciucaș. Sustînătorii rânduelilor vechi au pățit o înfrângere totală și acum plotacării sistemului celui mai nou au câștigat o isbândă mare.

Satul nostru, ca tóte satele, e o lume întregă pentru sine și a fost multă vreme desbinat în dóue partide, a căror

certe au fost încetat pentru óre câtva timp, dar numai ca să isbucnescă cu o putere și mai mare.

La tóte alegerile de jurați, de birae, de jitarî, de clopotari etc. s'au întemplat lupte crâncene, ér ce privesce protecțiunile, acelea s'au practisat cu atâta asprime, de abia-i de cređut.

Conducătorii partidei oficióse, plotacărul statornic al chitorilor bisericesci și casariul banilor sêracilor e un om bătrân, carele locuesce în hudița**) nóstră. El are acolo mai multe căsi și gră-

*) Englesesul »The beadle« ar fi mai corect tradus »imanuător«, care adevărat împarte sătenilor scrisorile oficióse; la noi e »subprimariul«, în alte părți e »măciucașul« care pórtă acésta slujbă.

**) Hudiță = ulicioră; altcum în munții apusenî și la gaură-i diș hudă, la găurice — hudiță.

din și-i place totdeauna ca să se preumbe pe ceialaltă parte de drum, numai ca să-și pótă vedé tótă moșia dintro-dată. El e un om înalt, subțire și osos, cu un nas gârjob întrebătoriu și cu nisce ochi mici verđii de purcel, nelinisciți și străpungători, cari se par ai fi dați de Dumneđu numai ca să-i pótă viri și în afacerile altora. De importanța afacerilor nóstre sătesci el e totdeuna fórte pătruns și nu puțin își închipuesce el datina sa de a agrăi ómenii pe la adunări. Altcum privirile lui sunt totdeuna mai mărginite decât estinse, principiile lui mai mult înguste decât liberale. El s'a audít mai de multe-orí vorbind pogan în favorul libertății de presă, dar de altă parte le băga și de vină gazetăriilor, pentru că ele avénd odată monopolul publicității a mână, nu reproduc tóte discursurile de pe la adunări din vorbă în vorbă.

El nu voia — dómne feresce — să apară de egoist față de lume, dar aceia trebuia să o spună, că tocmai pe vremea sa se întâmplă câte o vorbire sərbătorită de ale sale, de pildă despre plata crásnecului sau a gropnițarilor, precum și despre datorințele altor slujbași, cari ar fi fost vrednice să fie publicate din vorbă în vorbă și prin gazete pentru folosul și învățătura de obște.

Oponentul lui cel mai mare în viața publică era căpitanul Purdej, un soldat bătrân pus în pensia de jumătate, cu care îndată vor face și cetitorii noștri cunoscință. Căpitanul acesta — ca toți semenii lui — fiind un dușman hotărít a tuturor instituțiilor constituționale, fie acelea de orí-și-ce soiú, ér prietenul nostru celalalt fiind un susținător și apărător harnic al autonomiilor comunale — fără privire la merite personale — ușor se póte închipuí, că ocaziuni, pentru a ajunge capetele acestea dóue în ciocnire, n'au fost nici rari, nici n'au putut lipsi.

Așa aceștia doi matadori croiau la desbinări între chitorii bisericii cu discursurile lor, ca să se încălđască biserica cu apă caldă în loc de cărbuni, și țineau la vorbirí lungi despre libertate și drepturi, despre cheltueli și apă caldă, de tot satul clocotea de ațítarea lor.

Apoi căpitanul fiind ales în comitetul de supraveghiare, ér contrariul lui purtând slujba de cassar preste lada de ajutorare a sêracilor, privilegiuri încă n'au lipsit de a da preste unele manipulari cu bani din lada aceea, încât căpitanul și-a exprimat în public convingerea sa, că el adevă n'are nici o încredere în autoritățile satului și lui tare i-ar plăcea să vadă o copie dela receptul după care se fierbe zama pe sama sêracilor, cu documentele relative cu tot.

La acésta firesce cassariul să opunea; el să provocá la datini, la obiceiuri, după-cum a rămas din bătrâni și n'a voit să producă doveđi negru pe alb. Afacerea a ajuns la desbatere în comitet și fiind și aceștia mestecați în cauză, când a ajuns lucrul la vot de neîncredere, propunerea căpitanului a fost cu dóue voturi respinsă de majoritate.

Căpitanul nostru însă nu era omul ca să se dee așa ușor învins și pentru asta a cerut altă comisie, care să viziteze treaba din fir în pěr. O, afacerea devenea tot mai încurcată pentru că să desbătea pe la tóte adunările, prin tóte ședătorile, pe la móră, pe la crășmă să țineau vorbirí, să împărțeau deslușiri, să exprimau voturi de neîncredere personale, de tot satul a ajuns în fierbere mare, până când unii au aflat, că mai mulți inși cu greu vor scăpá cu averea întregă, și așa au lăsat-o mai bine tréba ca să adórmă éráși. Așa gătind ei acum cu vorbele, toți priveau în jur plini de importanță și îndestuliți cu procedura acésta vrednică. Așa stăteau trebile în satul nostru, când după o săptămână séu dóue, Simion măciucașul neavénd ce lucrá muri repede. Sêrmanul, s'a fost rupt cu slujba, ducénd o či séu dóue mai nainte o babă mórtă de beată în spate acasă, pe care a fost aflat-o pe drum nóptea. La încordarea asta a lui, adăugéndu-se și un ger mare, cari laolaltă au fost prea mult pentru constituția lui slăbită de bătrânețe, el așa într'o sară s'a pus p'o dungă și închinându-se de sănătate la toți sătenii, a adormit în Domnul.

Abia a éșit sufletul din trupul acestui slujbaș credincios sătesc, și câmpul s'a umplut de candidați noi pentru postul vacant,

cari adresându-se către sătenii, reflectau toți la slujba acésta pe basa familiei lor numérose, ca și când slujba de măciucaș ar fi fost făcută pentru încurajarea propășirii neamului omenesc. »Bung e bun de măciucaș; are 5 copii.« »Ba Hopkin e mai demn de măciucaș, căci are 7 copii mici.« »Haidați se punem pe Timkin, că are 9 copii mici!« Așa sunau placatele cu litere mari lipite pe păreți sau puse în ferestrela dela prăvălii. Reușirea lui Timkin era considerată de sigură; mai multe femei cu copii au făgăduit, că-i dau lui votul lor, când iacă-te, că mai apare un placat c'un candidat și mai vrednic. »Pe Spruggin de măciucaș; are 10 copii (dintre cari doi is gemeni) și o femeia! ! !

La așa ceva nu era cu puțină ca să reziste omul; 10 copii numai de sine încă ar fi fostă irezistibil și fără gemenii, puși în parantesă, sau amintirea și a jupănesei. Așa îndată a ajuns Spruggin de favorit în tot satul, ér când s'a dus femeia lui ca se adune voturi (care făgăduia, că acuși érá mai mărește familia), încrederea în reușita lui s'a lătit pretutindenea cu repegieuna colerii.

Ceialalti candidați — afară de Bung — s'au retras desperați. Țiua de alegere a fost hotărítă și córteșii de améndoué părțile au pornit voioși și statornici prin sat în sus și în jos se adune partisanii.

Dela chitorii bisericii nu se póte așteptá ca să scape liniștiți de escitarea ast lipicioasă cu atari ocaziuni. Majoritatea absolută a femeilor din sat s'a dat pe partea lui Spruggin, ér cassirul de odiniórá încă s'a dat pe partea lui din motivul, că la atari slujbe trebuie preferiți ómenii cu familii numérose, altcum el recunoscea, că de și în alte privințe Spruggin mai puțin corespunde decât Bung, — totuși așa era obiceiul și el nu vede nici un motiv de ce să se abată acum dela datina asta vechiă.

Atâta a fost destul pentru căpitanul nostru. El îndată s'a pus în înțelegere cu Bung și umblă însuși la córteșit pentru acela în tóte direcțiunile. El a mai scris și nesce batjocuri la adresa lui Spruggin și s'a înțeles cu măcelariul, ca să le acate pe perețele măcelăriei, apoi a pornit sgomotos în sus și în jos, în drépta și în stânga, înainte și înapoi, de toți ómenii mai cuminți și aședați din sat se gândeau, că el de bună samă va perí de aprindere de creeri până nici nu sosi alegerea.

În fine țiua de alegere a sosit. Aci n'a fost o luptă individuală, ci o luptă de partide. Acum n'a fost vorba de mai puțin decât, óre mai sufere ómenii tirănia și apăsarea chitorilor, cu a fostului cassir cu tot, ca să pótă face aceia din alegerea de măciucaș o nulă, sau ca să se adune toți ómenii iubitori de libertate umér la umér și cu puteri unite să se lupte pentru drepturile lor de cetățeni, cari se calcă acum în picioare de o clică despotică. Óre se nu-și pótă ei alege de măciucaș pe cine vreau!?

Până când tot satul resuna de frase de aceste góle, ómenii au început a se aduna la cancelaria satului, dar atâta multime a venit, de a trebuit să se mute la biserică, unde ceremonia s'a și început sərbătorește cu chemarea duchului sfânt, de care toți aveau lipsă mare. Sosirea chitorilor și a membrilor din comitet cu fostii chitori și fostii ómeni de încredere cu Spruggin în mijlocul lor a escitat o atențiune generală. Spruggin era un om mic subțire, c'o față lungă palidă și c'o ținută modestă, din care se puteau ceti lipse și ostenele și cari s'ar fi putut atribui atât familiei numérose, cât și fricei lui de alegere. Rivalul séu a apărut în nisce haine lăpădate de căpitanul, în o bluză vînătă cu bumbi lați și cu călcăie nalte la păpuți. El avea o față senină, semn de vrednicie și purtare morală și c'o încredere în ținuta sa și în expresiunea ochilor, cari la olaltă înspirau curaj aderentilor lui și tot odată îngrozau pe dușmani.

Fostul cassir s'a ridicat și a propus pe Toma Spruggin de măciucaș. El îl cunoscea de mult. Și-a fost aruncat ochii de mai mulți ani pe el. A slugit la el mai multe luni cu credință îndoită. (Aci un parochian a boldit pe Spruggin ca se suspine de vre-o dóue orí, dar fiind observat de contrari, aceia îndată au strigat toți »la ordine!«) El a repetat că și-a aruncat ochii pe el de mai multe luni și aceia o póte dice, că un om c'o putere mai bună,

mai aședată, mai treaz, mai domol, mai liniscit, mai regulat — n'a mai vădut. Un om c'o familie mai numărósă nu cunoște. (Aplause). Satul recere un om în care se se pótă încrede. (Aci au picat câteva observări ironice din partea oponentilor.) Un așa om propune el. (Sgomote de: »nu'l voim«, »ba da!«) El nu vrea se facă alusiune la alte persóne. (Aci fostul cassir a continuat în stílul negativ al oratorilor mari). El nu reflectéză la un domn, carele a avut odată un rang înnalt în slujba împěratéscă; el nu voiesce se đică, că domnul acesta n'ar fi domn; el nu sustine, că omul acesta n'ar fi om; el nu vrea se đică, cumcă acela ar fi un parochian tulburătoriu; el nu vrea se đică, că s'a purtat rău față de el, nu numai acum dar nici la ocasiunile de mai nainte; el nu vrea se sustină, c'ar fi unul dintre sufletele cele mai neîndestulite și trădátore, cari fac gâlceavă ori și pe unde se duc; el nu vrea se đică, că ar purtá ură față de el și tóte rěutățile. Nu! El doresce, că toți se trăiască în cea mai bună înțelegere la olaltă și de aceea nu voiesce se grăiescă nimic rău despre el. (Aplause).

Căpitanul a răspuns într'un asemenea stil parlamentar: El nu póte se đică, c'ar fi surprins de vorbirea ce o auđi acum; el nu vrea se đică, cumcă ar fi disgustat de asta. (Aplause). El nu vrea se rěntórcă epiteturile (numiri rěutációse), cari au fost sbierate la adresa sa (aplause repetate); el nu vrea se facă alusiuni la un domn, carele a fost odată în slujbă, dar acum, har domnului — a pierdut-o; carele a tuns sěracii, le-a subțieat berea, a micșorat pânea, le-a dat óse de mâncare îngreunându-le lucru și le-a tulburat zama (aplause furtunóse); el nu vrea se spună ce-i vrednic un atare om (o voce: nimic!) El nu vrea se prorocéscă, că isbucnirea indignărei generale póte se'l alunge odată din sat afară. El nu vrea se facă alusiune la nefericitul om, carele a fost propus de măciucaș; el nu vrea se đică, că nouă copii, gemenii cu femeia cu tot ar fi o pildă rea de imitat pentru ómenii cei sěraci (aplause sgomotóse). El nu vrea se între cu deaměrunțul în analiza cualificațiunii lui Bung de măciucaș; omul esta stă înaintea lui și el nu voiesce se-i spună în față, ce póte c'ar đice în absența lui. (Aci Bung a telegrafat pe sub sprincene trăgând

cu códa ochiului și punându-și degetul cel mare pe vârful nasului cătră un prietin din apropiere). S'a fost đis, că Bung are numai 5 copii (auđiți, auđiți, din partea oponentilor); Ei bine; dar aceea el trebuie se observeze, că în lege nu stă nicăiri scris că la cualificațiunea de măciucaș s'ar recere atăta și atăta copii; concedând mai departe, că o familie numărósă trebuie preferită pentru atari slujbe, totuși, dacă asemănăm faptele și comparăm datele, putem ajunge și la următórele conclusiuni: Bung e de 35 de ani; Spruggin — despre care el voiesce se vorbescă cu tot respectul are 50. Ce-i acum mai cu putința, de nu fórte probabil, că până când ajunge și Bung în vârsta aceea, póte se vadă în jurul seu o familie și mai numărósă ca alui Spruggin de acum? (Aplause sgomotóse și salutări cu năfrămile).

Dup'aceea căpitanul și-a încheiat vorbirea între aplause generale, provocând parochienii ca se tragă clopotele în dungă și se cură toți la votisare, ca se scape de tirăniă, sau se rěmână în veci sclavi.

După amiađi s'a început cu votisarea și noi, decând a fost alegerea de deputat, așa îmbulzală n'am mai vădut.

Căpitanul și-a togmit înainte două căruțe și un car cu loitre lungi înfundat cu paie; acesta era pe sama alegătorilor, cari din întěmplare erau beți; ér căruțele pentru femeile cele bětráne, cari la îndemnul căpitanului se cărau la alegere și înapoi fără a le lăsa timp ca se-și tragă sama, că ce fac și pentru cine își dau votul.

Partida contrară negligěnd atari precauțiuni diplomatice, urmarea a fost, că cele mai multe femei, cari mergiau la biserică ca se voteze pentru Spruggin — fiind togmai o đe căldurósă și biserică departe, s'au lăsat de voie bună, ca se le pacheteze, ca pe nisce dómne, în căruțe și au votat tóte pentru Bung.

Inzădar a fost venit la biserică jupănésa lui Spruggin cu copii cei gemeni în brațe, inzădar își ducea Spruggin de mâna drépta feciorașii, ér de cea stângă copilele, Bung totuși — mulțamită căpitanului și alegătorilor idioti, a întrunit majoritatea de voturi și așa a fost ales de măciucaș.

Laviniu.

E A și E L.

(Schită originală de E. Lungu-Puhallo.)

După ce asceptase cincă ani de-a rěndul, acum îi veni și lui denumirea definitivă.

Era om tiněr, cu suflet învăpăiat. Pus în loc subaltern, de șicane și nedrepte preterări, nu fusese cruțat. Numai individualitatea caracterului și o nețěrmurită hărnicie îl ajutară spre țintă — neposedând el pe nime, care se-i fie oblit calea séu din dos se-l împingă înainte, precum în lume împinși sunt mulți în posturi onorifice.

De ieri își primise decretul. Era profesor . . . profesor adeverat, nu ausiliar. — De multele pățanii, însuși nu își putea crede norocul. Părea acum cu capul mai înalt, și cu sufletul mai aripat.

Trei đile de ferii se apropiau. Plănu-se în ele a-și cerceta părinții, spuněndu-le gură la gură, faptul sěvěrsit.

Se gândea la ei, cu zimbet îndestulit. Ce făloșie pe tatăl seu, ce rís cu lacrimi pe biata mamă? Oh! de mari vremuri jertfea ea sfinților unt-de-lemn, ca se o învrednicéscă a-și vedea fiul cu tóte la olaltă: cu casa și mésa sa . . .

Și viuțele lui închipuirii îi zugrăveau ale viitoriului mândre episoade. In ele un inger de fetiță, ce îl ademenise prin duh luminat și mari bogății de simț.

Îl făcuse cunoscinta în cea mai radiósă junie. La altariul ridicat ei, se închinase cu gingașă și sfântă adorare. Sciindu-se însě om negata — caracterul lui era mult mai serios, de cât se-l fie îndemnat la o destăinuire prea timpurie.

Dar cėsul dorit acum se apropia. Hotărit era ai đice: »fi-mi cinstea casei și soția sufletului!«

Prin ăst vis cu ochi deschiși, se zăria în cuibul séu, lângă un studiu; din când în când slobođind fumul aromatei cigarete. Și era drăguț acest cuib cu perdele albe, flori în ferestre, și o lampă umbrită. Simțěnd tiptil ca o umbră apropierea ei; palmele ei puse pe ochii lui; glasul ei întrebând: »ghicesci?«

— Liă! dragă Liă, esclamá el sărutându-i degetele, ce a bună sémă pregătiseră o cină, după al lui gust frugal.

Trăi-se destul din asemenea ilusi, acum ca bărbat deplin, zărea a făptui și dreptul inimei. Ani întregi se mângăiase numai cu ele, și un portret. — Portret primit în ajunul censurei, și atunci nu dela ea.

A fost așa!

Un prietin al lui, se cununa-se cu o prietină a ei.

In cercul plin de óspeți și veselii — veni pe o clipă și el, spre a strěnge mâinile tinerei pärechi.

Și unii și alții înmișcați fiind — trecură în o odaie fără mar-tori. Și plini de emoțiuni ca sufletele tinere, mirésa îi arěta din daruri, un — portret.

Era al Liei . . .

De câte ori nu își poftise el, icóna ei? Dar cine s'ar fi apropiat de děnsa, cu o asemenea cerere îndresněță?

Acum în pragul a părăsi orașul, cuprins și de vârtejul do-
rului — îl ceru dela prietina ei.

Mirésa fericită fiind, voia și pe alți a ferici.

»Ia-l« țise ea. — Dar făgăduiesce a mi-l reda, când originalul
va fi al Dtale! . . . «

Inspirarea ei, pe el îl încurcă, înceat abia șopti: Lia e un
înger, dar . . .

— Dar e femeie și caracter, și aste nu se căscigă ușor! —
apostrofă mirésa. Fetița ț-e dragă, și ea te prețuesce fôrte. Amb-
bii tineri fiind, ve-ți accepta — precum și noi am acceptat destul
țiuva de ađi!

* * *

Ca în tóte altele, așa și în călătorii, profesorul prefera a fi
singur. Consoții prea tulburau încântământul lui pentru ceriú, pă-
mânt, văi și deluri, printre care șerpuia drumul seu.

Schimbătórea privelisce cu sate mărunte, păduri umbróse și
liveđi poleite de sóre — lângă ale sale proprii simțiri, îi revêrsau
sufletului una din acele curate fericiři, pre cum arare-orî sunt
date omenimei.

La o mică oprítóre, copii ai sêrăciei îi imbiară apă próspețá
de isvor. La alta îi întinseră trandafirî, și braghin alb, mirositor.

Darnică fú recompensa, cum e a tuturor, cari prețuesc pro-
ductele măreței naturi.

Gáfăind și șuerând, se apropia trenul de centru . . .

Lărmutul clopoțelelor, ușî trêntite, rîs și strigăte făcură, ala-
iul primiriî . . . .

În rețéua comunicațiunii, aici se încopciau mai multe linii.

Profesorul sári oblu, nu făr' a-și lua și florile. Chipeș și înalt
de figură, traversă șinele — suind în un cupeu deschis de conductor.

Însê s'a căit, că a întrat. O damă se uita prin feréstra opusă.
Póte și dênsa prefera a fi singurá.

Signalul dat, și trenul în mișcare, îl făcură a-și ocupa locul.

Intr'aste, curentul aerin împingea fumul locomotivei spre
înapoi. Svelta călétóre încă fú silită a închide ochetele.

Profesorul salutá, ea își inclină capul, după cum o facem
în préjma străinilor.

Aședată în umbra cotului, scóse o carte începênd a cetí.

Aprópe instinctiv urmări-se el mișcările ei. Atunci cu un paș
spre dênsa, esclamá: »Liă, nu greșesc, Dta însăși?«

Cu firesci bucurii, îi întinse ea mânilé, đicênd: »Ce coinci-
dentă! Nu cređeam a te mai întâlni când-va. Dar spune, te rog,
cum ț-a mers de atunci pân' acum?«

În ochii ei privi el lung, fuseseră stele călêuze, pe ceriul ju-
neței sale. Gási și acum în ei, tot acea sinceră și caldă espresie,
ce împodobise sublim, nefrumósa ei față.

Încă ținênd mânilé ei, rêpunse: »Mi-am trăit studiélor și chie-
măii. De réu nu mă vait. Scopul mi l'am ajuns . . . «

— Și în cotro călétóresci?

»La părinți. Vrêu ai îmbucurá . . . «

— Și atunci?

»Nădêjduesc a-mi întemeia căsnicia, punênd întrênța de stă-
până și tovarășá — o dragă ființă . . . . . Dragă de atunci,
când avui norocul a face cunoscința Dtale . . . «

O fugace înrumenire undulá obrazii ei până sub boltitura
frunții. Pentru el fiind ca rêsăritul unor điorî acceptați.

Inclinat spre ea, cu glas aprópe tremurătorii đise: Nu cređi
că mă desmerđ prea timpuriu, în ale mele viitóre fericiři? Decí
povestesc-mi ce fac iubiții părinți, frații și prietiniî ai aceluî în-
dumneđeít și neuitat timp?«

Oh! părinții erau sănătoși, cunoscuții așiderea — însê ce
alta avea se mai spună? Dórá se spună că prietenele se mărita-
seră tóte . . . ba chiar și soriórele ei mult mai tinere?

În veacul nostru, în butul obiceiurilor nóstre sociale — o
oribilă destăinuire pentru o fată de dóuêđeci și șapte de ani.

Criticul moment; fú curmat prin conductorul, care vesti:
»Dnă! stațiunea N. se apropie«.

O înterupere mai blăstêmată, ursita nu putuse iscodi . . .

După șireag de ani, întêmplarea îi aduse la olaltă. Și când
el și-ar fi descoperit iubirea și dorul a o numi soția sufletului —
ursita crudă porunci despărțire grabnică . . .

Și auđise el bine? Numirea de »Dómnă« nu o tulbura pe
ea întru nimic?

Fatal cuvênt, el lovi ca fulgerul. Fusesse el óre nebun, de
nici când nu gândise, că asta ființă putea fi iubită și de altul mai
sprinten ca el?

Agitat și scos din cumpêt, el o conjură pe amintirile ju-
niei — ai spune: e Dómnă, séu Domnișórá?

O luptă de un moment se porni în inima ei. Sinceritatea su-
fletului și făloșia fetei, o smêncinară grozav. Aprópe fără resuflu,
șopti: »Dómnă!«

Nisce clipe de grea tăcere, se puse între ei. Apoi mai un
salut scurt, și ei se despărțiră.

Remas singur, el, din înălțimea nădeđilor se simți picat în
noianul pustiélor mahniri. A fost destul un cuvênt, spre ai sfărîma
cređința, la care zidise cu ce a avut mai sfânt și curat . . .

Piscuri surii sê perondau cu brađi verđi și smidarî înfloriți,
dar profesorul perduse farmecul lor.

Sórele asfințise, când scobori în gara ultimei stațiuni.

Nisce cunoscuți îl salutară de bun ajuns; el le mulțami prin
ghesturi grăbite.

O bêtrână păreche de țêrani își făcură loc printre mulțime.
Pe ei îi cuprinse cu brațele lui.

Au fost părinții.

* * *

În tr'aste trenul cu Lia, sbura ca un bălaur.

Și ea era singurá, în prada pécaturii ce sêvêrșise.

Fusesse în totdeuna, mult prea righidă cu sine, decát, se-și
înjosescă consciința cu neadevêruri. Ce ispită fú acum? Ce silă
spre a minți?

Adevêrat, ochii lui o ficsară în mod nemilos. Nu voise
óre, și el a rîde o fată tomnatecă — precum e obiceiul multora
din societate?

Oh! pentru asta a mințit. Ba mai bucuros și-ar fi dat viața,
decát se-i spună, că e tot Lia . . . acea Liă fálósă, care a respins
pe mulți, numai și numai pentru că îl iubea pe ell

Ca epilog face o prietină următórea sentință: »Ea și el, au
fost junî din vremi bêtrâne«.

— De ce? întreb eu.

»Pentru că numai atunci s'a iubit și resignat cu asemenea
nepricepute sfiri . . . «

— Óre acum se fie perit, aceste pudice vîrtuți?

»Ce vrei cu învechituri? Suntem în timpî practici!« rêsponde
ea cu convingere.

— Eu tac — ér tu cetitoriule, fi bun și spune ce gândești!

Nimfea de apă.

(Poveste)

Tradusă de Iulia Bran.

Motto: »Amorul fidel e
mai puternic ca orî ce farmec.«

Nu vorbiți rău de ómenii pămîntenî, că eu îi iubesc pîre ei! — Așa a ȓis Blanda, zîna de apă cãtrã sorióarele ei.

— Da, Blanda a iubit ómenii, respective pe unul, și acesta a fost Sandru, frumosul și eroicul pescariu. Dacă mergea cu luntrea pe apa Balatonului, Blanda totdeuna l'a urmãrit, nevędută l'a pãzit de orî ce periclu.

Dar el nu a știut nimica de amorul zînei.

Zinele apei numai în sãra de sãntul George sã arãtau înaintea ómenilor; și Sandru chiar în nóptea de Sãntul George s'a pîregãtit la pescãrit.

— Nu merge! — îl rugã mirãsa lui; frumoșa Lena, — nu merge iubite! În nóptea acãsta umblã »strîge« (duhurî rele), rãmâi acasã, nóptea-i întunecósã, ȓi s'ar putea lesne întẽmplã ceva.

— Nu pot rãmãnea scumpã, pentru-cã acum aș putea prinde mai multî pesci, rãspunsã Sandru, și noi avem lipsã de bani, veȓi ar fi timpul se ne ȓinem nunta.

În Balaton locuesc zîne de apă! — vorbesce Lena — ele sunt frumoše și încãntãtóre; ah scumpul meu nu merge!

— Dar nu biruesc eu inima ta, frumoșã Lenã? acãsta-i un talisman, care m'a pãzi de farmecul zînelor. Inelul de credinȓã e pe degetul meu — acesta încã mẽ asigurãzã de încãntarea lor.

Fiind-cã lui Sandru n'au folosit nici o rugare, — pentru-cã bãrbaȓii toȓi sunt încãpãȓinaȓi — Lena i-a pus în grumaȓi un medal sfinȓit, pe care ea totdeuna îl purta la sine, — dupã acea l'a sãrutat, l'a îmbrãȓșat, l'a petrecut pãnã la luntre și în urmã s'au des-pãrȓit.

Nóptea a fost întunecósã dar linã, vântul durmea undeva între munȓi. Sandru a mãnat luntrea pãnã în mijlocul lacului unde-i apa mai afundã.

Blanda l'a zãrit numai decãt și inima ei bãtea fórt de bucurie, pentru-cã acuma sã póte presentã înaintea lui și el o se-i audã glasul ei fermecãtor.

Un cãntec minunat s'a audit deodatã, pe apa linã, așa dulce, așa móle. Sandru, care chiar voiã se arunce *mregea* pe apă, s'a uitat acolo și a vęȓut pe frumoșa zînã, cu pãr lung auriu, — cum se lęgãnã pe valurî. Inima lui bãtea cumplit — pentru-cã el a fost bãrbat, și aceia totdeuna sã bucurã cãnd vęd o femeie frumoșã, și fiindcã ei de și iubesc *una* cu inima — pelãngã aceea cu ochii iubesc o *sutã*.

»Re'ntorce-te frumos pescariu, la sigurul mal,
Nu crede liniscei; cã 'nșalã amar.
Mormãitul spumelor,
Sunetul valurilor —
Vestesc în vecie
Și cine pricepe, póte sã scie:
Cã viforul s'apropie!«

Așa a cãntat frumoșa ivire, înótãnd cãtrã luntre. Sandru sta în nemișcare, farmecat de acãsta nãlucire.

— Încãntãtóre sirenã, eu nu cunosc frica, și ce sã mẽ ajungã, cãnd tu ești cu mine?

— Erou pescariu, rãspunsã zîna, eu te iubesc ferbinte, arȓetoriu, vinã! — ridicã-mẽ în luntrea ta.

Sandru întorce luntrea repede spre Blanda, dar nu o póte ajunge, pentru-cã de cãte orî voia sã o prinde, ea sã ascundea între valurî.

— Stai! stai! zînã frumoșã a Balatonului! — strigã Sandru stai sã te sãrut?

Svãrle-mî mie inelul tãu, rãspunsã Blanda apoi mẽ poți sãrutã! Inelul nu ȓil pot dá, fiindcã mirãsa mi l'a dat.

— Atunci dãmî medalul acela de pe peptul teu.

— Nici acela nu ȓil pot dá, pentru-cã mirãsa mi-l'a pus în grumaz.

— Atunci dar vino tu, cu medal și cu inel cu tot, dacã ești erou! strigã Blanda, și Sandru a sãrit în apă înnotãnd dupã zînã. Èr valurile au dus luntrea gólã cãtrã mal. Sandru sã luptã cu valurile, înaintea lui mergea frumoșa sirenã cãntãnd, acum — îi prinde pãrul auriu, èr Blanda sã întorce cãtrã el, mãnile ei albe îl cuprind de grumaz și ambii sã cufundã în apă.

Frumoșa Lena toȓã nóptea a umblat pe malul lacului, aștep-tãndu-și mirele. Cãnd deodatã sã iscã o fortunã mare, între lacremî ferbinȓi se rugã pentru amantul ei.

Și cãnd în ȓiorii ȓilei alȓi pescari au gãsit luntrea gólã, atunci într'un ȓipet dureros strigã:

— Zinele de apă mi-au rãpit iubitul; — dar eu îl voiã aduce înderept, orî voiã murî între valurî!

Și Lena s'a pus în luntrea lui Sandru, pornind pe lacul sunãtoriu.

Èr Sandru zãcea pe fundul apei, în palatul de cristal al zînelor — mort — rece. Înzãdar îl sãrutã Blanda, ea nu l' putea aduce la vieȓã; inelul de credinȓã nu l' putea trage de pe deget, și medalul era lipit de peptul lui, — nu l' putea lua jos.

— Acum e aici pe braȓele mele! — oftã Blanda — dar rece și mort, ochii închiși, buzele cleite nu-mî primesc sãrutãrile, nu-i aud glasul dulce; Oh ce bucurios aș abȓice de el, numai sã-l pot dá vieȓei!

Și zîna plãngea amar.

Lena într' aceste, lin, tãcutã, mãnã luntrea mai departe, mereu uitãndu-se în apa acum liniștitã, curatã. Cãnd era acum departe de țermure, vântul a dus pãnã la ea sunetul clopotelor — chemã ómenii la bisericã, Lena încã sã rugã din toȓã inima, și — deodatã sã opresce luntrea în loc, orî cãt s'a opintit, nu o a putut mișca. Lena s'a plecat afarã din luntre uitãndu-se în afundul apei, și a vęȓut acolo pe Sandru mort palid, pe braȓele zînei. — Durerea o a amuȓit, nu a putut ȓice nici un cuvẽnt, numai a plãns amar și lacrãmile ei au cãȓut chiar pe peptul lui Sandru, a cãrui inimã a început a bate, tot mai tare, tot mai tare, precum plãngea de amar mirãsa pãrãșitã.

Blanda privesce în sus și vede pe Lena.

— Amorul ei îl deșteptã, — lacrãmile și sãrutãrile mele îl lasã rece, dar ale ei îl aduc la vieȓã. — Fie a ei, pentru-cã al meu nu póte fi! — Așa a ȓis Blanda, încet i-a sãrutat gura, ochii, apoi l'a îmbrãȓșat, l'a dus afarã la Lena și l'a pus în luntre.

— Eu nu-i pot dobãndi amorul, ȓice încet cãtrã Lena; — el numai pe tine te iubesc fidel, curat; la mine-i rece și mort, dar tu-i dai vieȓã!

Și atunci douẽ lacremî mari, lucitóre și ferbinȓi s'au stors din ochii albaștri ai zînei, și aceste douẽ lacremî au rãmãs pe faȓa apei și din ele s'au prefãcut »nimfea de apă« — Aceste sunt lacrãmile abȓicerei.

Sandru nu preste multã vreme s'a deșteptat și s'a înputerit sub îngrijirea Lenei; el nu și-a adus aminte de Blanda, a cugetat cã viforul i-a rãsturnat luntrea; Lena însã a tãcut și nici cãnd n'a amintit întẽmplarea acelei noȓi.

Cãnd apoi nu preste multã vreme și-a dus Sandru mirãsa acasã pe celalalt mal a Balatonului, — fiind-cã el locuia acolo, — cu mare mirare a vęȓut nuntașii, într'un loc o flóre fórt minunatã pe faȓa apei, a cãrei nici rãdãcina nici frunȓele nu sã vęd,

este albă ca zăpada, ér pe margini tivită cu o petea cam verdie, e ca și o lilie, cum tremură pe apă. Așa flóre încă nu au vëdüt ómenii nici odată, Lena însé a sciut bine de unde și din ce s'au prefăcut aceste flori, — în locul acesta s'a cufundat Sandru cu frumósă zîná, — și acuma a sciut și aceea, că sirena a vërsat încă multe lacrimi ferbinți după el.

Și fiind-că ea acum era așa de fericită, a simțit compătímire față de Blanda, care acum varsă lacrimi amare a abdicerei, precând ea se lipesce de peptul iubitelui ei bărbat, — a scos un fir de mirtus din cununa ei, s'a plecat din luntrea împodobită cu flori și aruncând flórea în apă a șoptit: »Primesce în semn de mulțámire!« — Nime nu au vëdüt mâna albă, care repede a tras în apă

flórea de mirtus, — nime nu a auđit oftarea lină și aceste vorbe line: »Mulțámesc frumósă Lenă, fi fericită!« Numai Lena a auđit și priceput aceste vorbe de adio a »zînei de apă.«

Nimfea de apă de atunci fórte s'a sporit în tótă lumea, grándiósă-i flóre, care nu are miros, dacă o rump se închide, nu póte trăi fără apă. Natura ei nu s'a înșchibat, dar da, s'au înșchibat multe altele pre acest pământ, de exemplu și aceea; că acuma nu fermecătóarele și încântátóarele zîne, varsă lacrimile amare a abdicerei ci — miresele părăsíte a căroră amanți sunt răpiți acum de pământenele, — zîne . . . (fiind-că cele de apă nu mai există). Inzădar! trăim lume modernă . . .

Petrea Iovului.

(Povestire de Ion Pop Reteganul).

Rar mai poți vedé ađi un fecior așa de frumos, cum era în vremea lui Petrea Iovului din Nucet. Apoi jucăuș și horitor cât gândeai, că numai a jucá și a hori a învățat de când îi. Mai scia dice și în fluer de muia inima fetelor, chiar de petró se fi fost.

Un fecior cu aceste însușiri nu prea póte înturna curënd, după ce ese odată de acasă, că ici îl întêlnesce o fată: »Unde meri mẽ? Unde-ți-e fluerul? Jucám Sâmbătă séra?« Dincolo întêlnesce o nevastă: »Mě, dá pace fetii se mérgă, că se grăbesce.« Mai încolo se întêlnesce cu un bărbat: »Când întri la numărúș mẽ? Sciu că ți-a da maiorul o țigară, când te-a vedé sub măsură!« Dincolo întêlnesce pe altcine-va, care ér trebue să đică ceva.

Mai pe scurt, un fecior frumos de toți e întrebat, toți își prind vorbă cu el, toți îl opresc în cale, de — vrënd, nevrënd, întârđie, pe unde merge. De unde a venit și đicala:

Om frumos și vită grasă
Anevoie-ajung acasă;
Omul frumos se deóche,
Vita grăsă se potópe.

Așa se întemplá și cu Petrea Iovului, care mai cu drept cuvënt ar fi trebuit să se đică: Petrea Iovulesei, că Iovu, tatás'o, era mort colo departe pe câmpurile Italiei

sub o tufă de frăgar
lângă domnul ghinărar;

a picat lovit de-un glonț, când era Petrea de un an și jumătate. Decí Petrea nu cunoscuse pe tatás'o; atâta-i spuneau ómenii, de când s'a apucat de-i mare și el, că chiar așa era și tatás'o, când l'au dus cătană. Dér se nu ne uităm vorba, așa se întempla și cu Petrea Iovului; când eșia de acasă, rar înturna curënd, orí cât îi đicea mă-sa: »Nu ședé mult, dragul mamii!« Dér el nu era vînovat, că de mergea la fântână după apă, gândia-i că-i făcătură, tocmai atunci mâna și fătóia pe Măriuca ei, Todosia pe Ana ei, Tódora pe Flórea ei; tocmai atunci trebuia să mai vină, veđi bine, cu graba și câteva neveste și vr'un bărbat și câți și mai câți, ca la fântână.

Una-l întreba: »Te-o prins setea Petre?« Alta: »Te-ai și sculat Petre?« Alta; »Stai Petre, că ți-oiu scóte eu apă, că ești slăbuț, sëracc, 'i cădé cu cărligul.« Și el la tóte trebuia să le răspundă, și le răspundea și le mai întreba și el una alta: »Dér tu ce-ai visat ađi nópte? Ai grije, de-ai visat cu cai, îți vin pețitorii; de te-ai visat sburând, îi sbura de acasă, te miri, ce mut te-a duce.« Toți rídeau, că ce vreți, erau tineri, nu le întrase încă apă rece pe urechi.

Nu-i vorbă, măsa-l certa, ca mamele: »ér ai stat mult, ți-s'a rëcit măncarea. Óre când te-i învăța și tu odată să vii mai curënd, când te trimít undeva?«

Era Petrea Iovului ca de 18—19 ani, când s'a apucat feciorită Măriuca fëtului. Și era ca o jórdă de frasin Măriuca, subțire

și înaltă și tinără, că nu era mai mult ca de 14 mult de 15 ani. El încă era cam ca și ea: înalt, subțirel și totuși spătos și bine clădit. Apoi amëndoi erau albeneti, amëndoi cu përul creț și cu ochii vineți, amëndoi ai fi jurat, că-și sunt frați. Nu mẽ prinde dară mirarea de ce Măriuca juca mai bucurósa cu Petrea, decât cu orí-care fecior de gazdă și de ce Petrea juca mai bucurós cu Măriuca, care numai atunci se apuca fícoriță, decât cu fetele cele mari, de vrêsta lui. Iti era mai mare dragul când îi vedeai jucând p'amândoi; el iuind:

*Lelișórá gura ta
Pentr'un husoș nu-o aș da,
Pentr'un husoș pentru doi
Pentr'un plug cu 6 boi.*

Apoi:

*Lelișórá dela vamă
Taie-un puiu și ne fa zamă,
Că de-i veni tu la noi
Pentru unul ți-oiu da doi!*

Ea rídea și se uita 'n gura acea mândră, din care eșiau glumele și iuiturile, de gândiai că se o sórbă. Dér de multe-orí se cam uită lung Măriuca la el, lung și jalnic și gânditóre. Cine ar fi fost atunci cu băgare de sémă la ea, ar fi gácit ce socóte.

Vorbea muerile 'n sat, ca ele, mai de una, mai de alta, ér când venia vorba de Petrea Iovului tóte aveau numai un cuvënt pe buze: Ar fi bună păreche Petrea Iovului cu Măriuca fëtului, că amândoi is frumoși și harnici și de omeniă, dér una ca asta nu se póte, că orí cum, fëtul e fruntaș în sat, ér Iovuleșa nu are decât cocióba de casă și póte 2—4 găini și o mătă. Apoi numai din drag nu se póte trăi, ér fëtul, bine că-i om cu stare bună, dér mai are copii, nu póte da numai la Măriuca tot ce are. Afară de aceea și era cam prea tîner Petrea pentru Măriuca, că numai de era cu 4 ani mai mare ca ea și ei începură ai veni pețitori, ér el nu eșise încă dela cătane. E drept că de cătane scápă el cu reclamații ca să țină pe măsa, dér când merse a peți la fëtul, acela-i spuse órdin: dragul badii Petre, eu nu đic că nu ți-aș da pe Măriuca, dér veți tu, să-ți spun drept: tu nu ai numai căsuța și și aceea-i slabă, ér eu mult tare nu pot da cu Măriuca, că mai am copii; fără, uite dragu badii, nu te grăbi cu însuratul, veđi mai întâiu de-ți însémă câte ceva; doi-trei ani mai poți holtei și Măriuca feti; pune-te și-ți adună câte ceva, veđi tu cum merg mulți feciori în țérá și vin plin de bani, dór de-i avea noroc să vii și tu cu ceva prindere de bani.

Bine dice badea, cugetă Petrea, numai de nu l'ar pune pécatele să mărite pe Măriuca până vin eu, c'atunci đeu, nu sciu, ce aș face.

Cu mare greu spuse Petrea mamei sale întelegerea făcută

cu fătul, ér ea, ca muere pătită îi spuse așa; »Fătul meu, mai sunt în lume fete, nu numai Măriuca fătului, rămâi tu locului și te însoră după lege, că drept că bogăția nu avem, dér avem căsuta noastră, din care nimeni nu ne pôte sminti, apoi ești sănătos, și lucrător bun, 'i lua pământ în parte dela cei, ce au prea mult și-i trăi cum ți-a rândui Dumnezeu, dér nu lua tu lumea 'n cap. Cum am trăit pân' acum, fără bogăția, dér și fără lipsuri, și de aci încolo vom trăi.

Ba, mamă, eu merg în țără, mă fac pleuar și drotar și în 2—3 ani adun bani, pân' atunci nu mai vin acasă. Dér decă aflu pe Măriuca măritată, dău, nu știu, ce fac atunci.

Și într'adevăr Petrea se găta de cale, plecă cu câți-va ómeni, cari sciau rândul prin țără și se puse slugă la unul ce lucra cu tinichea și-i purta marfa strigând: »haideți la marfă bună, ómeni buni.« Și într'un jumătate de an învăță și el a lucra cu tinichea și-și făcú scule și prinse a lucra și aduna para lângă para, ban lângă ban, gologan lângă gologan, până făcea din ei pol, ér poliș nu-i schimba ci-i lega cu șapte ațe și-i pune în fundul șerparului. P'atunci meșteșugul cu tinichea era tare bine plătit, tinichéua era efină, ér vasele gata avéu preț bun și erau fórte căutate, astfel că toți cei, ce lucrau acésta măestriă, de erau păstrători, puteau aduna pe an și pân' la o sută de poli. Ađi nu e nici marfa așa bine plătită și tinichéua s'a mai scumpit și măestriș s'au mai înmulțit, și totuși adună care-i harnic și păstrător, 50—60 poli pe an, pe lângă ce-și plătesc în țără odaia, unde lucră și dorm, pe lângă ce trăesc și-și plătesc câte unul orí mai mulți servitori s'e-i pórte marfa prin orașe și prin sate.

Astfel Petrea își puse tótă nădejdea în vorbele fătului și în Măriuca lui și cu hărnicia rară lucră și nopte și-și agonisi în doi ani și jumătate 160 de poli și voi a merge acasă să se însore cu Măriuca. Dér n'a fost se fie așa. Când se găta de cale nimeresc la el câți-va cunoscuți și prietini de ai lui și-i spun, că Măriuca de bune sémă s'a măritat după un ficior bogat din satul lor. Auđind el vestea acésta aruncă sculele jos și duse prietinelor: »aci aveți sculele mele, mai am aci și câteva vase nevëndute, fiă ale vóstre! Sănătate bună!« Cu aceste vorbe s'a despărțit de prietini și a apucat prin oraș gânditor. Când fú pe dinaintea posteii se gândi o leacă apoi întră în postă, unde puse 100 de poli și-i trimise mamei sale cu asemnațiune telegrafică, în care însemnă numai atâta: »Sunt sănătos. Măritată-i Măriuca? Și dumniata cum te afli?«

A dóua și primi dela măsă răspuns telegrafic: »Baniș i-am primit. Sunt sănătósă și te doresc se vii acasă. Măriuca-i măritată!«

Primind el vestea chiar dela măsă, era pe deplin încredințat că Măriuca, déră-i măritată. Decí își duse: De ce óre se mai merg eu acasă! La ce se trag? Mama pôte trăi cu baniș ce i-am trimis vre-o 4—5 ani, și fără mine. Decí stau aci, dér óre ce se încep? Unelte și tinichéua de-ocamdată nu-mi fac nici o plăcere. Mă bag la óste, acolo sunt tot feciori, care și-au lăsat drăguțele acasă, ca și mine, mulți — când s'or întórce — pôte le-or afla măritate, cum s'a măritat și Măriuca. Numai la óste-i de mine! Acolo-s tot feciori de pânza mea.

Acésta fú chiar când se găta armata română să trecă Dunărea asupra Turcilor. În scurtă vreme învăță trebile militare, că era ficiorul isteș și scia și o lécă de carte românescă, câtă învățase dela dascălul Panfilie dela ei din sat. Decí nu trecú nici o lună deplin și scia rândul puscei și esertirul ca un soldat bérân.

Veni vremea să trecă Dunărea. Atât de voios n'o fost doră nici odată, ca atunci, când le spuse sergentul: »feciori, mergem să arătăm lumii ce scim și ce putem!« Era în glidă, dér de bucuriă uită totul, își aruncă căciula ca o minge în sus și ér o prinsă, strigând din răspuțeri: »hura!« Și ceilalți feciori strigară asemenea, de se umplú vėzduhul de glasul lor.

Și trecură Dunărea și intrară în foc, și Petrea nu se lăsa mai pe jos decât fărtații lui, cari dăceau adesea despre el: »Al dracului e ungerenul, mēi, că numai scie de obosélă. Uite, la el, par'că cu pușca 'n mână l'a făcut măsă; firear al dracului se fie!« Când auđia Petrea vorbele lor, le răspundea riđind: »Ei bre! ce vreți? Nu

cumva eu singur să vė fac rușine? Decát să vė fac rușine, mai bine mă pun și vė dăc în trișcă să se mire și Hosman Pașa ęla de dicala mea.« Și trăgea trișca din traistă și o pune la buze și scotea nisce trile din ea de toți rídeau. Apoi o pune repede în traistă și dăcea: »Hei ortaci! Turcii nu dăc în flueră, hai să facem și noi ca ei!«

*

Bătaia se gătase. Armatele se reintorseseră, cele biruitoare voioșe, ér cele învinse cu buzele dăbălate. Mulți morți și răniți rămăseră și din biruitoari și din biruiți. Intre cei răniți se afla și Petrea Iovului dela noi, primise o plesură la pulpa din jos a piciorului stâng și 'i se umflase piciorul de era cât o cofă și nu și-l putea pune în pământ. Il duseră dară pe car până în Bucuresci unde-l aședară într'un spital. Acolo, ca toți răniții din bătaie, era îngrigit cât se pôte de bine. Surori de caritate dela »crucea roșie« grijuu și nopte de răniți. Regele și regina încă-i căutau și-i mângăiau cu vorbe părintesci.

Petrea suferea dureri mari. Pulpa piciorului prinsese a vineți, avea friguri de durere. Medicii stăteau pe gânduri ce să facă cu el, că se temeau să nu-i cadă tot piciorul în aprindere și în urmă să móră. El nu le putea spune, decă glonțul e scos din rană orí ba, căci pușcătura o căpėtase când era chiar în vėful zidului la Plevna, atunci a simțit numai că-l arde ceva la pulpă, dér numai a dóua și 'i se umflă piciorul.

După aceste vorbe ale lui Petrea hotărîră doftorii s'e-i spinteca pulpa piciorului să caute glonțul, decí îl întrebară decă va puté răbda tréz acea durere, orí s'e-l adórmă?

»Când am primit glonțul încă nu dormiam, de ce să dorm acum, când vreți s'e-l căutați?« Și riđind din față, dér crășnind din dinți de durere, întinse piciorul la doftori și duse: »Pe acest sănătos nu vi-l dau, că-i dreptul și eu numai cu dreptul știu face ponturi la joc!«

Și neadormit și neținut răbdă până doftorii îi spintecară pulpa piciorului și aflară glonțul și-l scóseră, apoi spălara rană cu ce știu ei, îi legară piciorul și-i spuseră, că peste 14 zile e nădejde să fiă în stare a umbla cum e data. Când gatară doftorii lucrul lor, el era tot apă cum asudase de durere, dér îndată ce se depărtară începú la glume cu ortaci și cu cei ce visitau pe răniți: »Vėduțați ce cutit bun au dumniilor? Trebuie că-i fier bun în el! Cum aș vré să știu de unde l'au cumpėrat, s'e-mi iau și eu unul, că orí cum, dér unelta bună prinde bine la om.« »Mai bine și-ne o lécă 'n fluer, să ne trecă de urit«, duse un ortac cu o mână rănită și legată la grumađi. »Dăc, frate, dér mă tem că tu nu-i puté pocni în degete cu amėndouē mánile.« »Nici tu nu poți face ponturi cu amėndouē picioarele,« răspunse cel cu mână legată!

Astfel ei își petrecură în risuri și glume ca să mai uite durerile, ce le făcuseră blėstămații de plumbi turcesci. Dér ranele dor réu, fiă omul cât de voinic, le simte până 'n rărunchi. Dér ranele făcute de plumb fie ele cât de mari, sunt nimica pe lângă ranele ce le face o dragoste nefericită.

Petrea Iovului dăcea în fluer, și făcea el și glume, din cea gură, dér când își aducea aminte de Măriuca fătului, atunci lăsa fluerul de o parte și înceta și cu glumele. Ceialalți ortaci din spital, credeau că de durerea piciorului nu 'i mai scapă să facă glume, dér ei nu sciau, că el are la inimă o rană mai adėncă decât la picior, nu pricepeau cantea lui cea jalnică, ce o canta în tótă ziua și de câte dece-orí:

„Nu-i doftor lécuri s'e-mi dée
 „Bóla din trup s'e mi-o iée;
 „Căți preoți blagosloviți
 „Ba și calugări cinstiți,
 „Toți s'e vie s'e-mi cetéscă,
 „Nu pot s'e me mântuéscă;
 „Câte mueri vrăjitoare
 „Și babe descântătoare,
 „Tóte vie și-mi descante,
 „Tot n'oiu fi ca mai 'nainte;
 „Vie mórtea s'e mă spaie,
 „Că m'a duce la vėpaie,
 „Dragostea de loc nu-mi iésă
 „Din inimă și din óse!“

— »Ce frumos mai scie cânta unгурenul!« diceau fërtații lui de suferință.

— »Scie carte!« dicea un corporal din țeră, ce-și avea și el un picior presălit și-și avea patul chiar lângă al lui Petrea Iovului.

— »Ba, că frumos cântă, de bună sémă, orî scie carte, orî ba,« rëspundea un curcan legat la cap.

— »D'apoi sciu că n'oiu cânta ca curcanii!« rëspundea Petrea făcëndu-se a nu mai fi supërat, ér ortacii hohoteau de rîs.

Pe bolnavi îi visita medicul tot din 2 în 2 ceasuri, ér după ce mergea medicul, veniau surorile de caritate, mueri din case alese, dómne și domnișóre, și grijau de răniti, le dau medicina după prescrierile medicilor, le legau ranele, îi mângăiau cu vorbe blânde și le mai duceau și de mîncare.

La patul lui Petrea venia de regulă o dómna înaltă, tinëră, ócheșă, cu o servitóre după ea. Li deslega rana, se uita la ea, o lega cu legături próspete, îi da prăjituri și tot mereu îl îmbărbăta glumind:

„Nu te teme Ardelene

„Că nu-i murí fără vreme!“

Ér el îi rëspundea smerit, dér totuși în felul lui destul de hotărît:

»Nu mă tem, domnișóră, de mórte, dintr'o rană dela picior nu móre omul. Nicî rane mai mari nu omóră pe om!«

»Hei, hei, domnișóră! Glónțele Turcilor sunt lapte cu pásat pe lângă alte glónțe!«

Intr'o ți veni domnitorul Carol de visită pe răniti. Era însoțit de dómna Elisaveta și de mai mulți domni și dómne. Merse dela pat la pat, întreba pe fie-care, unde-i rănit? mai simte dureri mari? nu se simte mai ușor? n'are vr'o dorință? nu-i lipsesce ceva? Pe toți îi mângăia, de toți se interesa, și toți se simțiau ușurați când vedeau că bunii suverani se intereséză de ei și de sórtea lor. De abia ascepta fie-care să-i vină rëndul să póta vorbi cu domnitorul; par-că le părea bine că-s răniti, ca să se póta láuda acasă, că au vorbit cu domnitorul. La patul lui Petrea încă întreba:

— »Pe dumniata cum te chiamă?«

— »Petrea Vultur, Măria Ta!«

— »De unde esci dumniata?«

— »Din Ardeal, Măria Ta!«

— »D'apoi cum, d-ta din Ardeal ai ajuns în óstea nóstră? De bună sémă te-au prins din greșală?«

— »Am intrat de bună voie, Măria Ta; de-s din Ardeal, și eu ís Român, lucrăm în țeră la tichinea, când se găta Măria Sa să-și trecă trupele Dunărea, și atâta am umblat până m'au primit și pe mine la roșiori.«

— »Unde ești rănit?«

— »La pulpa piciorului stâng, Măria Ta.«

— »É grea rana, dóre reu?«

— »Nu, Măria Ta, peste câteva ȓile-s cu piciorul sănëtos.«

— »Și atunci ce i face?«

— »Ce-o vrea Dumneȓeu și Măria Ta!«

— »Bravo, Petre Vultur, scii carte?«

— »Așa mai puțină, românesce.«

— »Să trãesci sergent Vultur!«

Până vorbea domnitorul cu Petrea Vultur, dómna Elisaveta și ceilalți domni și dómne tăceau și ascultau, dér când ȓise domnitorul »Bravo sergent Vultur«, atunci și ei strigară: »Bravo!« Petrea Vultur mulțami și el, strigând: »Să trãesci Măria Ta!« Atunci un domn bërtrân, ce era îndërëtul domnitorului șopti: »El e de bună sémă!«

— »Și unde erai, când ai căpătat rana?« întrebă domnitorul.

— »Pe zidul dela Plevna, Măria Ta, pușcase dinaintea mea pe un ofițer și când da să cadă, eu l'am sprijinit în brațe, că de cădea cu capu 'n jos de acolo, nu mai era om în veci; când dam să-l dau cameraȓilor mei de pe scări, atunci un glonț turcesc îmi ardea pulpa piciorului, dér atâta putere am avut, să nu

scap pe ofițerul pușcat din brațe și să-l dau celor de pe scări, carî apoi l-au dus la adăpost.«

— »Și dumniata nu te-ai coborît de pe zid?«

— »Ba coborît, dér nu afară, ci în Plevna înlăontru dimpreună cu ceilalți ortaci ce ne mai puteam trage cât de cât.«

— »Și apoi acolo te-au apucat durerile?«

— »Numai a dóua ȓi am vëȓut că piciorul mi-se umflă și nu-l mai puteam purta.«

— »Și cunósce-ai d-ta pe ofițerul, pe care l'ai sprijinit?«

— »Acum nu cred, dér de am fi la Plevna — nu ȓic ba!«

— »Bravo, sergent Vultur!«

După ce se depărtă domnitorul de acolo, toți vorbeau numai de cele auȓite din gura lui. Fie-care își aducea aminte de vorbele ce i-le spuse domnitorul, toți erau nespuse de veselî pe lângă tóte durerile ce le aveau, unul singur era ca și mai înainte, nicî prea vesel, nicî prea supërat; și acel unul era sergentul Petrea Vultur. El îndată ce eșiră domnii cei mulți, începu a cânta:

Nu-i doftor, lécuri să-mi dée

Bóla din trup să mi-o iée...

Dër numai atâta putu cânta, că în acel moment întră în spital o dómna tinëră ócheșă și cu un căpitan bërtrân și înaintară ată spre patul lui Petrea Vultur. Dómna era ceea ce venia regulat de-i lega ranele, ér căpitanul era tatăl ei. După ce se apropiară de pat, bërtrânul căpitan îi întinse mâna ȓicëndu-i:

— »Iti mulțamesc, sergent Vultur; de nu erai d-ta de-a îndëmână pe zidul cel afurisit, eu eram aȓi mort!«

— »Să trãiti, d-le căpitan, numai datoria mi-am împlinit'o.«

— »Mulțamesc și eu, că ai scăpat vięta tãtucului«, ȓise dómna ceea ce venise cu căpitanul.

— »Ba mulțamesc eu pentru îngrijirea ce mi-o dai în spital, că și de-mi erai soră, nu mă puteai grijî mai bine.«

*

După vre-o 3 luni de ȓile era mare zarvă printre ofițerii tineri din București. Nu se puteau destul mira cum de fata cea superbă a căpitanului Mândrescu, fată frumósă și avută se mărită după un sergent, pe când mulți dintre ofițeri s'ar fi ținut mândri de a o avea de nevastă.

— »Al dracului unzurean«, ȓicea locotenentele Frunȓă, »vine în țeră ca tinicher, aci întră la miliție, regele-l face sergent, ér căpitanul Mândrescu îi dă fata. Veȓi ce face norocul?«

— »Norocul, norocul!« rëspunse ofițerul Pénă, »dër una-i sfântă și adevërată, că sergentele Vultur e băiat frumos, isteț și cuminte, apoi de o bunătate cum rar afi. Il sciu bine, că dórá la compania mea a fost. Glumet și totu-și serios. Apoi, să fim drepti! De nu era el de-a îndãmână să sprijinésă pe căpitanul Mândrescu, atunci căpitanul se prãbușea de pe zid chiar în furnicarul dela Plevna, că se vrãvuișe*) și numai tãriei lui Vultur și prezenței sale de spirit are de a mulțami coconița Elena, că nu-i orfană și de tată, după ce de mamă-i orfană mai de 10 ani. Apoi toți scim cât de mult ține fata la tatás'o și tatás'o la ea. Mândrescu e om cu bună stare, să retrage la moșie și ardeleanul Petrea Vultur va conduce lucrarea moșilor de bună sémă mai bine decât orî care din noi. Étă de ce Mândrescu își dă fata după el. Am vorbit eu cu Mândrescu, imi spuse riȓind: »Bãete, sergentul Vultur e om, cu el ești cu om orî unde, fiă în bine, fiă 'n rëu! La veselie cântă și jócă, ér la muncă pune și mâna unde mintea nu-i de ajuns. Apoi Elenei îi place, că-i frumos și cu ședere!«

*

Trecuse vre-o 10 ani de când plecase Petrea Iovului în țeră și nicî venia, nicî scria cuiva vr'o carte, decât mamei sale îi trimitea din când în când ceva bani și puține slove.: »Sunt sănătos, d-ta cum te afi?«

*) Vrãvuișe, a se vrãvui — a se înclina să cadă.

Dar la vre-o dece ani veni la noi în sat un domn mare frumos, cu haine scumpe pe el, cu inele de aur în degete și cu lanț greu de aur la orologiul de buzunar. Veni însoțit de o dómna înaltă, frumoasă, ócheșă. Și traseră ață la casa Iovulesii.

Era într'o Duminecă. Stradele erau pline de ómenii și toți își ridicau pălăriile, când ajungea domnul acela cu dómna pe lângă ei. Ér când vădură că intrară la Iovulésa, toți se îmbulziră într'acolo: „E Petrea Iovulesii!“ șoptea unul altuia, dér par'că le era frică să ăică tare, se temeau să nu-i audă, că acum era domn mare, nu ca înainte cu dece ani, când sa dus în țeră. Auăise ei din feciori dela noi, cari umblă în țeră, c'au văduț pe Petrea Iovulesii, că-i domn mare, are moșii mari ca grofii, și că prin ei trimitea la măsa câte ceva de p'acolo, lucru puțin veđi bine, ce póte omul trece peste vama cucului. Mulți credeau, mulți nu credeau, c'or fi chiar așa; dér acum, când vădură cu ochii, se îmbulziră, care de care să dea față cu el, să-l vadă, că fusese iubit de toți. Iovulésa era prin sat când au ajuns ei acolo, deci se puseră și ascernură o năframă mare pe prizmă la umbră și ședură pe ea pân' a veni Iovulésa acasă. Ómenii umplură ograda numai decât, toți cu pălăriile în mână: „Să deé Dumneđu bine, Domnule Petrea, ai mai abătuț pe la noi?“

— „Să trăiți, ómenii bunii! Am mai venit și eu odată, că de 10 ani n'am fost și scie Dumneđu mai veni-voiú ori ba? Dér cum mai trăesci bade Vilă, bade Gavriș, bade Stane?“ — și la toți le ăicea pe nume, cu toți da mâna, și care de care se îmbulzia să deé mâna cu el, ba unii voiau să i-o și sărute. Dómna ședea pe prizmă și-și ascundea fața în năframă, plângea de mișcată ce era, văđund bucuria sătenilor pentru buna aflare a lui Petrea. Roiuri, roiuri veniau și mergeau bărbați și mueri în curtea Iovulesii. Fétul încă nu se putú răbda să nu vină, să vadă că ochii ceea ce-i auăiau urechile și ce nu credea.

— „Bună ăiua, bade fétule,“ ăise Petrea Vulturul, văđund pe fétul, că stă rėđimat de pórtă, pus pe gânduri: să între? să nu între? „Hai mai încóce! Cum mai trăesci? Ce face lelea? Măriuca căți copii are?“

— „Trăesc, Domnule Petrea, cum rėnduesce Dumneđu, și mai bine și mai reu; baba-i sănėtósă, Măriucă are o dróie de copii; veđ că și domnul Petrea-i voinic și sănėtos,“ — ăise fétul cu pălăria 'n mâna.

— „Sănėtos, slavă Domnului, bade fétule, dér nu te ținúși de vorbă!“

— „D'apoi... Domnule Petrea, așa o fost scrisă.“

De odată ómenii făcură loc și să îmbulziră printre ei doué femei: era mama lui Petrea, plângėnd de bucuriă și Măriuca fétului ofilită de să n'o mai cunoscı, plângėnd și ea, dér nu de bucuriă, ci de nėcas. Mama lui Petrea se repeđi la copilul ei, pe care nu-l văduse 10 ani de ăile, îl strınsė în brațe și-l sărută. Apoi se sculă dómna de pe prizmă și sărută și ea pe mama lui Petrea, ăicėnd: »Bună ăiua, mamă, veđ că esci voinică!«

— »Voinică dragii mei, mulțam lui Dumneđu de sănėtate și voué de ajutorință!«

Și era voinică mama lui Petrea; o muere cam de 50—55 de ani, dér făcută din fierul omului, ca și Petrea, zdravėnă, rumenă, voinică, de gândiai că numai cu símbure de nucă trăesce.

Măriuca sta de o parte, plângėnd când își vedea drăguțul deodată mai mândru și mai frumos, ér ea era ca o babă, sfărșită, galbină, plecată de spate și sacă, Dómne, deabea se ținėau hainele pe ea. Petrea se uită lung la ea, nu-i venea a crede că-i Măriuca fétului cea frumoasă, drăguța lui de odată. Dér își gândi:

*Cu amar și cu nėcaz
Es rujile din obraz:*

par' c'ar fi ea! »Tu ești Măriuca?« întrebă Petrea.

— »Eu, eu ís,« rėspunse Măriuca, »am venit și eu să te veđ, că-i demult de dece ani...«

— »Da, dece ani sunt mulți, Măriucă; ce, par'că ești bolnavă? Tare ești sfărșită!«

— »D'apoi cum n'oiu fi sfărșită, că, vorba ăluia:

*Cu bărbatu beutor
Nu mai faci pită 'n cuptor,
Nice pită, nice sare
Numai lacrămile vale!*

— »E rėu, Măriucă, e rėu, decă-i așa, și eu cred, c'asa a fi. Mulțamește la tatăl tėu, că-i așa, că eu am voit să fiă alt cum. Dér el n'a voit; bag sémă așa a fost scrisă să se întemple.«

Séra fiind aprópe, se despărțiră sătenii pe la ale lor, ér Petrea cu măsa și cu nevastăsa intrară în casă. Acolo era rėnduelă ca la femeia cea harnică; casa-i curățită ca un păhar, și tóte în bună rėnduelă. La glasul Iovulesii, care prinse a striga: „Pi-mama, pi-pi-pi!“ se adunără mulțime de pui și găini, ce stătusera până în tr'aceea ascunse de căldură prin grădină și pe sub garduri. Iovulésa le dete grăuncióre în tindă și îndată prinse 2 pui și-i făcu de cină colo la focul slobod din tindă, ér Petrea cu muerea lui stăteau în ușa casei și priveau cum sue scánțele sus și se sting când dau de cotlan.

— „Până una alta — ăise Petrea — „eu merg la domnul părinte.“

— „Să nu stai mult, puiul mamii, că îndată-i gata cina.“

— „Nu te teme, mamă, că îndată viu.“

Și Petrea merse la părintele și după ce vorbiră o leacă mai de ună, mai de alta, ca ómenii, spuse Petrea așa:

— „Părinte! Eu m'am așeđat cu totul în România; pe aici n'oiu mai veni să șed. Acum venii să duc și pe mama la mine, că nu-mi e îndemână să o sciu așa departe și singură. Măne poimăne și mergem, dér fi d-ta bun și adună măne diminėtă curatorii bisericii la olaltă, că voiu a vă da în sémă căsuța și grădina nóstră, să rėmână pe séma bisericii. Că bine că căsuța-i mică și veche, dér e bună grădina și-i mare și în fruntea satului, cu timpul puteți pune biserică pe ea, că biserica vi-i veche și în loc lăturiș. Când a fi să vă apucați la biserică, scrieți-mi carte, că din ce mi-a da Dumneđu și eu voiu ajuta.“

— „Mare mulțam și Dumneđu să-ți ajute, că bun gând ți-a dat Dumneđu, că ău biserică ni-i slăbuță și-i în loc rėu, că domni pământesci nu ni-au dat alt loc de biserică, numai acolo, unde scii, de-o lature de sat.“

A dóua ăi tot satul scia, că Petrea Iovulesii a venit să ducă pe măsa cu el și că lasă pe séma bisericii casa cu grădina cea scumpă cu tot; tot satul era adunat pe drum dinaintea casei popii, așteptând să vină Petrea Iovulesii să-l mai vadă odată, c'apoi merge și nu mai abate p'aici în veci.

Acela sciu că-i om și domn! ăiceau ómenii, că grijesce și de suflet.

I-i póte părea rėu la fétul, că nu a dat pe Măriuca după el, că-i om harnic și de omenie. A lăcomit fétul la bogăția lui Ilie Sfărăilă și și-a îngropat fata de vie.

Dóră cãnta biata Măriucă, când era mirésă:

*Nu mă da maică la foc,
Că mai sunt feciori cu clop
Și fete fără noroc;
Nu mă da maică la pară
Că mai sunt feciori în țeră
Și fete fără tienelă!*

Dér fétul și fătóia nu înțelegeau, gândiau că Ilie Sfărăilă-i mai bun decât Petrea Iovóii, că avea, veđi dómne, boi și car și ... avea ce avea, dér nėravuț încă-l avea, că dóră ce sameni, aceea rė sare; apoi tata lui Ilie Sfărăilă încă o fost numai ca el, deși era gazdă.

„Tu, mueri, hei,“ duse o babă bătrână, „tu, nu ve sfârmați în zădar, că așa a voit Dumnezeu. De luă Petrea Iovulesii pe Măriuca fătului, noi n'aveam loc de biserică, dér așa, étă ni-a dat Dumnezeu chiar în fruntea satului, și — precum spune moșnegul meu — a făgăduit Petrea Iovulesii, că și bani va da, numai să-i scrie popa când s'o apuca de biserică.

„Da-va, că are de unde, Dumnezeu se- déei bine și sănătate; că și până era aici, cuvânt legănat nu s'a aușit de el, ér de când s'a dus în țără, pentru purtarea lui cea bună la suit Dumnezeu tot mai sus și mai sus până uite la el că-i boer întreg.“

„Pst! tăceți că vine,“ duse un om, „én dați-ve în lături!“

Și în adevăr venia Petrea în mijloc, Iovulésa de-a dreapta, ér nevasta lui de-a stânga. Când se apropiă de popor își luă pălăria din cap și le duse: „Bună diminéta!“ ér ei cu un glas strigară „Să trăescă!“

Curatorii erau în ograda popii, ședeau pe prizmă și povestiau cu popa, care încă era afară; cu ei era și fătul și diacul bisericii. Când vedu fătul cinstea, ce face norodul la Petrea Iovulesii; la acel Petrea, care i-sa imbiat de ginere, la acel Petre, de dorul căruia mult a plâns Măriuca lui și pentru care mult l'a muștrat ea și aseră și în totă ziua când venia bătută și plângând dela odorul ei de Ilie; când vedu, că acel Petrea este atât de bogat și de cucernic, că dă de pomană pe séma sfintei bisericii casa și grădina ce o avea rămasă de tată-so, atunci îngălbini ca céra, tremura din picioare și cum sta rădimit de un stélp dela prisma popii, cădù ametiț cât fù de lung, și ametiț a rămas pe vecie.

Poporul se înfioră, babele șopteau: L'a lovit guta, de părere de rău, că nu și-a dat pe Măriuca după Petrea Iovulesii.

Unii ómenii îl duseră acasă, ér Petrea Iovulesii grăi cu glas tare:

„Ómenii bunii și domnule părinte! Poftesc se se scie, că de ađi încolo grădina și casa noastră, ce mi-a rămas de tata, de Iovu, care a murit în cătane, aceea casă și grădină rămân pe vecii vecilor sfintei bisericii cu tot ce-i în grădină. Casa-i veche, ce-i drept, nu-i vrednică mult, dér grădina e mare și bună și-i chiar în fruntea satului. Acolo e locul ce-l mai potrivit pentru biserică. Până ve ve-ți apuca de zidirea bisericii, din grădină aveți în tot

anul câte 3—4 care de cucuruz. Ér când ve veți apuca de zidirea bisericii, scrieți-mi carte, că de-oi fi viu și în pace, din ce mi-a rëndui Dumnezeu și eu voiu trimite, de aducere a minte de tata, Iovul și de mama Iovulésa, că a lor a fost casa și grădina, precum bine știți. Aci ve dau și carte iscălită de mine de mama și de nevasta mea, iscăliți-o și dumniavóstră și o trimiteți vlădiciei, se o scrie unde trebuie.“

„Să trăescă!“ strigă preotul cu pălăria 'n mână și poporul după el.

Atunci Iovulésa făcù semn cu mâna și cu lacrămile 'n ochi duse și ea: „Ce dăm pe séma s. bisericii se fiă de sufletul soțului meu, care a murit în bătaia...“

„Și de sănătatea d-vóstră!“ strigă mulțimea.

De atunci n'a mai venit Petrea Iovului prin Nucet, nici măsa, Iovulésa, care s'a dus atunci cu el în România. Spun cei ce umblă prin România și care se zărăstesc la lucru până colo spre Călărași, că-l ved și pe el și pe măsa, și că-i întrebă: „dér cei, nu ve mai apucați de biserică, că nu-mi vine nici o scrisóre dela voi?“ Mai spun că Iovulésa-i tot voinică și acum ca acuș 10 ani, îi omenesce când îi vede p'acolo și-i întrebă câte tóte.

Nu țin minte se fi mai fost în Nucet om cu numele Iovu, numai tata lui Petrea, dér nici fecior ca Petrea Iovului n'a fost de când Nucetul și nici noroc ca el n'a avut dóră nime 'n lume și pe pământ. Acum nu mai cântă:

*Nui doftor lécuri se mi dée
Bóla din trup se mi-o iée...*

ci cântă.

*Ține-mi Dómne ce mi-ai dat
Că bine m'ai cumpétat!*

Ér drăguța lui de odată, Măriuca fătului, blastămă pe tătăs'o și în grópă:

*Nu te rabde pământul
Cum mi-ai mănecat norocul!*

Nui fericire pe pământ.

*Avea trei fiș sërmana mamă
Dar mórtea în al sêu avént,
I-a secerat încet, pe rënd,
Și astăđi ea oftând esclamá:*

Nu-i fericire pe pământ!

*Sé iubeau doi cu infocare
Dar étă vine un aspru vënt,
Rumpe tulpina amorului sânt,
Și înșelatul suspină tare:*

Nu-i fericire pe pământ!

*Era bogat, trăia în mărire
Cuța plăcerilor deșertând,
Sérac e acum și suspinând
Eslamă'n négra-i chinuire:*

Nu-i fericire pe pământ!

*Vesel eram. Credeam căs ferice
Credeam că lumea-i frumos cânt
Dar ea' înainte mi un negru mormént
Ce dureros pare că-mi đice:*

Nu-i fericire pe pământ!

Octavian.

IMPRESIUNE.

Ședeam în berc pe un trunchi de arbore și visam.
 . . . . . Eram transportat în lumea gigantilor și a smeilor.
 Mă gândesc, mă gândesc . . . . . mintea mi-se în-
 tuneacă și eu adorm. . . . . Adorm și *dómnne vèd, că ai*
grijă de mine, că-mi dai un obiect de scris, când am mai
 mare lipsă . . . . .

Mă uit în jur, sum încunjurat de munți și stânci.
 Stâncile și munții pe de amândouă părțile sunt acoperite
 cu arbori deși. Imi încord privirile și observ, că pe unde
 trebuie să mă duc acasă este o prăpastie mare între două
 stânci, dar preste asta este o potecă îngustă, dar într'atâta,
 încât abia póte trece un om preste ea. Visitându-le tóte
 am pornit cătră casă. Când ajunsăi pe poteca cea îngustă,
 étă mă întélnesc cu un domn. Nu-i vorbă, am fi vrut să
 trecem unul pre lângă altul, dar nu se putea. Unul dintre
 noi trebuie să se reîntórcă. Dar care?

Eu? Eu, care sum unul dintre fruntașii comunei, și
 onórea-mi plăteșce mai mult ca orî ce? . . . . . Eu să mă
 reîntorc? . . . . .

Nu și de o sută de orî nu! . . . . . Dar față cu mine
 cine era! Era maiestatea sa regele! Așadar' trebuie să-i
 conced . . . . . Dar onórea? Cum să scap de încurcala
 acésta! Eu îl agrăesc mai întâi: »Domnule — mă făceam
 că nu-l cunosc — poșteșce de te re'ntórcce, că dór eu am
 ajuns mai iute pe punte.«

— »Ah! nerușinatule, dar' tu nu scii cine sum eu?«

— »Nu.«

— »Eu sum regele și tată-l poporului meu, între
 carî te număr și pe tine!«

— »Nu pot să reterez, dîsei eu mánios, nici Papei
 Pius.«

— »Dar privesce cine sum eu?«

— »Fii chiar tatăl meu nu pot se reterez, căci onó-
 rea . . . . .«

— »Ești silit, mă înterupsă el, te provoc la duel în
 trântă, căci dór așa fac ómenii drepti.«

— »Îți trebuie satisfăciune?« mormăi eu.

Cu aceste fără a-i răspunde imi aruncași căciula în
 prăpastie și cu pași lini mă apropiaiu de el. El făcù ca
 și mine. Ne resfrângem mânecile, ca ómenii carî se pre-
 gătesc la o luptă crâncenă, ne întepenim piciórele și ne
 apucăm.

Ne luptăm și ne luptăm dór vre-o 1/2 de óră, dar am
 avut améndoi putere egală. Atunci el să smîncește și cu
 un atac mă aruncă în prăpastie, eu mă ținuiu de o rădă-
 cină. Dar el acum vèdù, că a sosit tîmpul să-și rěsbune.
 Ca un tigrù, întâi se retrage, apoi să răpede asupra
 mea și cu o mână mă împinge în prăpastie . . . . .
 Eu lunec, lunec până ce mă opresc de un vèrf de stâncă.
 Mi-am mai deschis odată ochii să'l vèd pe el. Și dómne,
 vèd, că vestmintele împèrătesci cad de pe el și vèd în-
 ainte-mi pe bėtrânul meu tată; acuma vèdui, că mi-a arėtat
 D-đeu, să ții mai mult la onorarea altora, decât la onórea
 mea. Acum singur poftii să mă pedepsască D-đeu. Și étă,
 că alunec și cad și mă implânt în o stâncă . . . . .
 Și vai că bine-i, ca m'a trezit Zephirul. Nu mai puteam
 suferi durerea causată de stâncă. Păsėrile cãntau și mi
 să părea, că mînc cu zeii la o masă. Acésta fù o
impresiune a naturii. Mă uit încă odată în jur și pornesc
 acasă.

Newton.

Exilatul.

*Ah! amară e viața când ești singur, părăsit,
 Când departe d'a ta țară, de părinți ce i-ai iubit
 Îți petreci a tale zile în amare suferinți,
 In dureri, nenorocire și în lacrimi ferbinti.*

*Când departe de a mea țară, p'un de tot străin pământ
 Nu mai am nici o scăpare, de cât numai în mormânt,
 Dela tine dómne dulce, dela tine astăzi cer,
 Ca umila-mă rugăciune, să ajungă pan' la cer.*

*Ah! dómne dă-mi viață să mai revèd odată,
 Să-mi mai revèd părinți și patria mea natală,
 Să mai resuflu un aer ce resuflam odată
 Să-mi uit nenorocirea și sórta mea fatală.*

V. Th.

Trei stanuri.

(Legendă.) Auđită în comuna Jür lângă Blaşiu.

Dacă te sui pe délul Türului şi te uiţi cătră Bělgrad (Alba-Iulia), vezi *trei stanuri*. Despre acestea se spune următoarea legendă:

Ci-că a fost odată, ca nici odată, un împărat, care a avut trei ficioři, cari îi erau tare dragi. În grădină ăice că avea împăratul acela un pěr tare minunat, care diminéta înfrunđa, la amiađi înfloria, sara cădeau florile şi la mieđul nopţii avea pere de aur cu sémânđa de pietrii scumpe şi cu códa de argint. Cu de-a dragul ai fi mâncat barëm una din ele.

Aşa-i! Dar împăratul n'avea noroc. Tótă nóptea vineau nişce hođi şi furaü merele. O pus împăratul strajă. Un regiment întreg o stat într'o nópte la pândă, dar cum o bătut ciasul împărătesc 12. tođi or' adurmit.

S'a supărat împăratul, de mai murea de necaz. Atunci se scóla ficiorul seü cel mai mare şi din graiü grăi aşa:

— Tată! De mult eşti supărat, că nu pođi mânca barëmi una din perele de aur. Ai pus strajă. N'a folosit. Dar lasă, în nópte asta m'oi pune eu la pândă. O se fac ceva ispravă.

Cum o đis, aşa o şi făcut. O lăsat se se aducă lângă pěr străjac, perine şi dricală de mătasă. Cum a dat D-đu de s'a întunecat, el cu puşca în mână stătea la pândă culcat. Numai odată îl apucă un drag de somn, de-elea împărătesci sub dricală. Diminéta când se trezeşce, perele ca pěr în palmă!

Când a vėđut împăratul că nici ăsta nu s'o pricopsit, s'o supărat. Dacă o vėđut ficiorul cel mijlociü, cum s'o supărat tată-seü, s'o dus de l'o mângăiat:

Las' tată, mulđi inşii ăi-au păzit pěrul, dar nime n'o făcut ceva ispravă. Am se fac eu.

Cum o đis, aşa o şi făcut. Şi-o dus străjac, perini şi dricală de mătasă şi o făcut, cum o mai făcut şi ficiorul hël mai mare. Şi el s'o pus la pândă cu puşca în mână, culcat în pat, cu capul la cine scie ce drăguđa. Era frământat de gânduri, obosit şi cu frica în spate, în odichnă în loc bun. Cum se nu fi adurmit? Diminéta, când să trezeşce, sare sus din pat. Cei asta? Pěrul era gol de fructe şi începea se înfrunđască.

S'o dus în curtea împărătescă unde-l aşteptau tođi. Când o spus, că n'o isprăvit nimic, împăratul o început se plângă, s'o prins de chică, işi trăgea afară câte un pumn de pěr şi Dómne! Dacă te uitai la el ăi-se făcea milă.

Când o auđit *Tărilă*, al treilea ficior al împăratului, că nici ăsta n'o făcut ceva ispravă şi l'o vėđut pe tată-seü, că cum plânge şi se tânguesce, i-o trecut prin minte se-şii cerce şi el norocul. Dar i-a fost frică că-l-or ride. Totuşi şi-a adunat tot curajul, se aprópiă de tată-seü şi din graiü grăi aşa:

— Prea mărite tată, împăratul ăerei tale! De când ăi pus piciorul în casa de sfat şi te-ai aşeđat în scaunul împărătesc, tu n'ai odichnă pentru pěrul acela. Ai mânca măcar una din fructele pomului. Dar în cartea norocului aşa a fost scris, se nu pođi mânca pere de aur. În tótă nópte vin neşce hođi şi fură perele. Ai pus pândă, ai pus pază, dar nimic n'a folosit. Or fost acolo frađii mei, nimic n'au isprăvit. Sciü tată, că mă vei ríde, dacă te voiu ruga, se mă laşii pe mine la pândă în nópte asta. Dar dragă tată, imi pui capul în mâna ta, dacă n'oi aduce măcar o pėrá.

— Fiiule, îi răspunsă împăratul, nu te juca cu viađa ta, că eu 's împărat şi ai se-mi dai ce te-ai lăudat.

— Fie ce va fi, eu odată vreaü se 'mi cerc norocul.

— Eu te las fiiule, numai cugetă-te bine ce lucru faci!

— M'am cugetat, şi rêmăiü la ce am đis.

Şi abia o sfişit vorba, a şi plecat în grădină. S'a uitat bine la loc şi de diminéta până seara a tot cărat spini.

Şi-a făcut un pat de spini, chiar sub pěr. Şi-o adus dricala lângă patul de spini şi un pat de celea, de care au adus şi frađii lui, adecă pat de mētasă. Abia aştepta se sosescă séra. În urmă a şi sosit.

Merge în casă, ia puşca în mână şi se pune la pândă sub pěr. În urmă l'o nēpădit somnul. Vėđend, că va adormi, dacă va mai sta, se culcă în patul de spini unde i-a fugit somnul, fiindcă când da se se întórne, spiniü îl înđepa, când da se dee pe altă lature, spiniü îl înđepa şi n'o putut adormi, cât fu nopđu. La mieđul nopđu aude numai neşce şópte. Se uită în acea parte, de unde veneau şóptele, vede 9 zine, care de care mai frumoşă.

— Dă-te tu, îmboldia cea mică pe cea mai mare.

— Eu nu mă dau, că-i tréz.

— Ba dă-te tu.

— Ba dă-te tu.

Şi aşa a vint vorba la cėrtă.

Atunci cea mai mare le împinge în altă parte şi rupe două pere. Atunci *Tărilă* hop! Sare în sus şi o prinde. Celealalte fug.

El o prinde, o îmbrăşoséză şi o duce în patul lui cel de mētasă.

Dorm ei acolo până diminéta. Diminéta se trezesc. Zina supărată îi dă cele două pere şi-i đise:

— Atunci se mă afli tu pe mine, când vei putea da aceste două pere copilului nostru. Şi atunci se ne afli, când vei trece pe lângă câmpul de mētasă şi muntele de glaje.

Şi s'a făcut nevėđută. Ficiorul împăratului supărat merge în curtea împărătescă.

Dar nu era acolo nime.

De acolo merge în casa de durmit a tătâne-seü şi-l trezeşce.

Spunėndu-i că perele le póte culege, împăratul sări din pat, se îmbracă şi fugi la pěrul de aur. Dacă a vėđut, că's acolo perele, de bucurie a đis, că *Tărilă* îi va moşteni împărăđu.

Şi a făcut un ospėt, de celea împărătesci. După mâncare au mâncat perele, cari erau aşa de bune precăt erau şi de frumoşce.

După ce s'au ospėtat, în điuă cealaltă, *Tărilă* merge la împărătesă şi o rógă se-i facă merinde o turtă cu lapte din ăđu ei, că merge după zină, ca când va mânca se-şii aducă aminte, că are tată şi mamă.

Mumă-să i-a făcut turtă, care o sărat-o cu lacrimile ochilor şi a îndulcit-o cu lapte din ăđu ei.

Mult l'au rugat sfetnicii, mult împăratul şi împărătesă se nu-i lase.

El par'-că n'auđu saü n'avea inimă, ori de şi avea — era de petró. A pornit la drum spre rėsărit, căci aşa socotea: munte de glaje şi câmp de mētasă numai lângă sfântu sóre póte fi. A mers cât a mers, numai odată ajunge la o pustia, unde de isvor n'o dat şi vai cât îi era de sete, de pădure sau lemn n'o dat se se odichnescă în umbră, îl ardea sfântu sóre şi îl reţinea din drum, par'că đicea »mėi nu mere.«

»Nu mere.« Dar dorul, de a vedea zina şi copilul îl duceau fără voie.

De 10 đile călėtoria. A mai călėtorit 7 şi cu bucurie vede, că încep se fie arbori, pomi, păduri, isvóre, văi. Într'o đii călėtorii pre lângă o vale. Numai odată, dă de o móră.

Întră în móră

— Bună điuă, bun lucru!

— Bună điuă, noroc se-ăi dea D-đu, dar ean şeđi la noi

El se pune pe un scaun.

— Vai, tulai, dar nu mă vezi, scolate, te-ai pus pe mine, mă omori, vai, io-'s morariul »Spic de grâu!« — strigă morariul Spic de grâu, care ședea pe scaunul pe care s'a fost pus Tărilă.

El se scolară, se uită după el, îl află. Dă mâna cu el și se pune pe alt scaun.

— Ce vânt te-a adus pe tine aici pământénule?

— Da eu vreă să ajung la muntele de glaje și la câmpul de mătășă. Și îi povestește totă povestea după-cum s'a petrecut.

— Ho-ho, acolo nu póte ajunge om pământén, lua vorba Spic de grâu, dar totuși vom putea proba una. Nópcea aci vin totdeuna trei draci*) cu trei buți după făină. Pân'ce umplu eu butóiele, ei se duc afară. Eu te-oiu băga în o bute și te vor duce pe munte. Acolo e muntele de glaje și câmpul de mătășă.

— Bine.

Cum a șis, așa a și făcut.

Draciș duceau butóiele cu chiú și vai, dar mai ales ăla care'l ducea pe Tărilă avea ce duce.

— Frate, nu ți-e greú? întrebă cel care'l ducea pe Tărilă.

— Ba mi greú, frate, ca de altădată.

— Dar mie mi-î și mai greú. Vai, că nu mai pot.

— Rabdă frate, cine știe, ce ți-o fi băgat morariul în bute. Sus, ne-om uita. Să nu încerci, să scapi butea, că-i vai de tine și de cóstele tale!

În urmă ajung sus și hop!

Iute desfundă butea și 'l află pe Tărilă, care era mai mort de frică.

Il scot și se sfătuesc ce se facă cu el?

În urmă după multă sfadă (căci nu se înțelegeau nici decum) l'au făcut scăpat și el s'a dat de-a duriga jos de pe munte și o cădută chiar înaintea moriș, dar nu ca om, ci ca sfărâmătură de carne și óse.

»Spic de grâu« era în móră și măcină. Numai odată aude o sguduítură de și casa s'a cutremurat apoi ca și când ceva s'ar fi sfărmat.

Ópresce móră și iasă să vedă ce-e? Socotea că vor fi scăpat draciș vreo bute, dar nu că s'ar fi rostogolit Tărilă.

Ce gândiți, cum s'a spăriat el când 'a vedută pe Tărilă sfărmat?

Și-a adunat tot curajul, a adunat rămășițele lui și le duse în casă. În casă a pus os la os, închietură la închietură, carne la carne.

După ce le-a făcut astea le-a atins cu nuele de sânger și vorbe de inger. Tărilă deschide ochiș și sare sus:

— Ceș asta, mort am fost? Inviatu-m'ăi?

— Hei, hei Tărilă, nu 'ți-a mers bine. Ți-oș da un sfat: să te întorci acasă.

— Așa voi și face de și știu, că dorul îmi va pune capul.

Și o luat „diua bună“ dela Spic de grâu, și a pornit.

Merge el cât merge, numai odată vede trei smei**) certându-se, erau să se apuce de cap, dacă nu le venia el la mijloc.

*) Draciș se deosebesc de smei prin aceea, că au corpul gol, negru ca elefantul și nu fac năsdraivăniș, ci sunt slugile smeișor, se îngrijesc de mâncare, chinuesc sufletele etc.

**) Smeiș se închipuesc, nisce vite marș cu córnele óble, cu trup pėros, cu copite de măgar, cu degete de găină. Aceștia fac năsdraivănișle și aduc relele pre ómenș.

— De ce ve certați voi pui de zmei? Minten vă mâncl!

— Dapoi ia, șice cel mai mare, ne-o murit tata. Holde, căși, palate, suflete ori cai năsdraivenș nu ne-o lasat, ci ne-o lăsat o păreche de opinci, o bătă, și o pălărie și nu le putem împărți.

— Vai că proști mai sunteți, vă certați pentru nimicuri. . .

— Ba nu's nimicuri, luă vorba hēl mai mare; dacă îți iai opincile pe picioare și dicit: „Unde mă gândesc, acolo se sosesc!“ și sosești unde gândesci. Dēcă îți tragă pălăria pe ochi, nime nu te vede, poți face ce vrei. Dēcă misci bătă în stânga, tot ce e în jurul tēu — piatră se face.

Ho, ho, vă împac eu, mergeți în trei părți, care va ajunge mai iute aci, acela capătă opincile, care va ajunge a dóua óră, va căpăta pălăria și cel din urmă bătă.

Și toți deodată s'au dus în trei părți și de-odată au ajuns la Tărilă. Atunci el de necaz, că nu i-a putut împăca, mișcă bătă în stânga și trei stanuri s'au făcut în jurul lui.

El tare s'a spăriat și de frică a șis:

Trei stanuri!

De atunci au aceia numele *Trei stanuri*.

Cum s'a vedută încunjurat de trei stanuri vrea să éșă afară (dintre ei), dar nu putu, acuma ce se facă? S'a supérat dómne! De ce n'o avut alta de făcut numai să se jóce (joc drăcesc) cu bătă aceea.

A stat el acolo până în diminéța cealaltă. Atunci și-a adus aminte de opinci. Incalță opincile și șice: Unde mă gândesc, acolo se sosesc.

El sa gândit lângă ușa zinelor. Cum o ajuns acolo? Nici el nu ne-ar putea povesti. Numai odată s'a pomenit acolo.

Ia pălăria pe cap și întră. Cum a intrat, copilul, pe care-l chiar ținea mumă sa în brațe, a strigat:

— Ni, mamă, tata!

Atunci ea i-a dat o palmă.

— Știi tu cine-i tată-tēu?

— Ni, mamă, tata! Și l-a arētat, dar ea nu l-a vedută.

Și i-a dat a 2-a palmă.

— Ni, mamă, tata! Și ea vrú să-i dee a treia palmă, dar atunci își ia jos Tărilă pălăria de pe cap și s'arată. Ce întâlnire, dómne!

S'au îmbrătoșat, s'au sărutat, au plâns și iar l'eau făcut acestea dela început. Tărilă îi dá copilului cele 2 pere, care tot la el le purtase din nóptea aceea, când a prins zina. În urmă s'au dus pe muntele de glajē și câmpul de mătășă unde lucrau cele 8 zine.**) Muierea lui i-a spus să nu se uite la ele, că orbesce, și nici nu s'a uitat. După ce au umblat prin tóte salónele palatului zinelor s'au dus acasă la împératul-tată, unde au făcut un ospēt de aceea șinești. Și eu am fost acolo, am căpăt o țir de supă ferbinte și un os. M'am dus acasă dar n'am avut noroc să mâncl din supa fértă de zine, căci eram pęcătos. Tărilă și-a crescut feciorul, care a fost voinic ca tată-sò.

De n'or fi murit și ađi mai trăesc.

Blaj, la 15 Aprilie 1898.

*) Zinele se închipuesc, nesce fete înalte, frumoșe, cu pėrul de aur, despletit și cu fața rumenă și frumoșă ca mătășă și pórtă o cămeșă lungă.

Ignațiu Salușinsky,
ștudent gimn. din Blaj.

Scrisóre d=nei L. . . .

*Sé tací, sé nu mai spui acum,
La nime, dēcă mi-ai fost dragă
Sé mergi pre apucatul drum
In lume singură pribégă.
Sé uiți iubirea mea nespusă
Ce pentru tine avu odată*

*Și sé te duci, sé fi tot dusă,
In veci de doru-mi alungată.
Eu te-am iubit la nebunie,
Cu un amor dumneșesc
Dar bine ved . . . ce-ți pasă ție,
Dēcă și ađi te mai iubesc?*

Teodor Óltean.

Planuri nimicite.

Narațiune istorică din lumea artelor după E. Braunfels. Trad. din germană de C. Alba-Iuliană.

Clopotele din Florența anunțau cu sunet mare timpul de odihnă; — și pe loc vedeai cum comercianții părăsesc prăvăliile, ér calfele de diferite meserii — cu toții își depun instrumentele de lucrare; — uni pentru de-a petrece puținul timp liber în cercul iubit al familiei; érá alții cercau recreare dându-și curs liber ideilor pe malul fluviului »Arno« în aerul rëcoritoriü și plăcut, ce-ți oferă serile pe pământul mult iubitei »Italiei«! —

Chiar și din atheneul renumitului Michael Angelo, au depus tinerii sirguincioși instrumentele, — au schimbat vestmintele de lucrare, — și salutându-se veselii uni pe alții, s'au depărtat încet. El, măiestrul Angelo rădîmat cu cotele de o statuă de marmură, mulțumí salutărilor de »adio« a feciorilor sei prin o mută mișcare de cap! Celui rămas în urmă, — carele, își pipăi vestmintele cu mai mare atențiune ca toți — pe când voi a trece, făcënd salutul îndatinat, Michael Angelo îi făcù semn și-l chemà la sine. —

Numai pentru puține cuvinte Piedro, îi dîse conducënd pe tinerul ce'l urma mut — într'o odaie laterală — care era plină de desemnuri, statue, — și diferite lucrări începute — tot acesta odaie servia și de cancelaria renumitului artist! — Ajunși aici — măiestrul cu o poziție împunătoare privi drept la junele ce sta uimit — și începù în urmă, cu voce seriosă: —

»Eu aflu ca și când de un timp óre carele Tu nutresci cea mai ferbinte interesare față de nepóta mea Marietta! — Eu însé am sê-ți spun scurt — că pe aceea fetiță nici când nu-ți voiü putea-o da de soție!« — Piedro se cutremură la auđul sentinței decisive — a stăpânului aspru! — Da! — și cum nu? când acesta sentință îi sgudui tot internul, — îi frânsă inima, — îi sdrobi și nimicî într'o singură clipă visurile și dorințele lui celea mai dulci și frumoșe, fiind-că el iubia întru adevér, cu patimă suferindă pe frumoșa Marietta. — Insé neputënd răspunde nimic, Michael Angelo continuà. Nu crede, — că spusele mele sunt combinația unui moment numai — fi sigur că sunt isvorul bogat a unei vieți esperte. — Artiști au încă tot o sórte nefericită — fiind-că depind dela grația și capriciile mai marilor sei! — Ómenii singulari mai isbutesc, óre cum pe cariera acesta spinósă, — însé pe un părinte de familie prea adese'l dobóră în greutăți nesuportabile! — Eu voiü sê scutesc pe nepóta mea de așa un viitoriü, — și pentru aceea m'am decis, a o căsătorii numai cu așa un bărbat — carele se bucură de o subsistință mai sigură! — Acesta este firma mea decisiune: — În urmă și declar, că fetița nu consimte cu iubirea ta; — te rog deci stăpânesce-te — și în curund o vei uitá! — numai sê ai voință bărbătescă! — și acum; — „Nópte bună“! . . . O! Măiestre! Pentru ce atáta crudelitate față de mine!? — esclamá Piedro. — Nu mai schimbăm cuvinte astăzi despre acest lucru, — dîse resolút și liniscit măiestrul! — De voiesci la un restimp de patru săptămâni, putem continua, — până atunci, sper că ai sê-ți vii în orí! — și vei ascultá mai liniscit cuvintele mele! —

Piedro voi a mai reflecta ceva — însé fața strictă a stăpânului îl făcù mut — și părăsi odaia fără nici un cuvënt. — Eșit afară în aerul liber — aprópe cu o furie nebuna — strînsă pumnul, ridicându-l în semn amenințătorü și cu o patimă vizibilă esclamá: „Tiran, fără de inimă! Tu cređi că fiind cel mai renumit artist a Italiei frumoșe, poți tractá cu mine cum voiesci?! — E adevérat că un greu viitor mă ascéptă, însé pentru aceea tot nu voiü abđice de Marietta. — Chiar și dacá momentan nu mă iubesc, precum imi spui tu, — va veni un timp când mă va iubi; că a respins pe Enrico — cu puține luni înainte, e lucru natural, — au nu sunt părinții lui plebei din Campagno?! — și unui fiú așa de jos, cum va putea un Michael Angelo sê-i dea nepóta?! Eu sum din o familiă nobilă; rușine cum m'a tractat! — Aici sê terminà

monologul sêu, și trecând pe piața del Granducara, togmai voia ași întórce privirea dela statua sântului David, un op din tinerețele lui Michael Angelo, când cineva îl agrăi cu órecare nervositate! —

„Scusele mele dle, însé aș dori a ajunge într'o locandă*) pentru a cina, te rog condu-mă“. „Fórte bucuros“ răspunsă Piedro privind la străinul, a cărui exterior arátă pe omul inteligent — de o etate mijlocie. „Încă nici eu nu am cînat, și de primesci te voiü conduce sub umbra recorósă a pomilor de oliv, la marginea malului Arno, acolo sciu o locandă, și sum sigur că-ți va conveni“.

Străinul primí propunerea cu mulțumită, și pe drum îi sê recomadà Jean de Brouton, nobil francez. Și Piedro își spusă numele, și când aminti că e sculptor, străinul îi dîse cu un interes deosebit: Așadară sigur lucrezi lângă renumitul Michael Angelo, carele éráși s'a aședat aici, și de nu mă înșel dela Lorenzo al doilea éráși domnesce în jurul Medicinilor.

Așa e, dl meu, răspunsă Piedro, în carele de nou sê aprinsă furia; pot adauga, că întru adevér e păcat! Jean de Brouton, primí cuvintele lui cu un geș curios, și un suris diabolic sburà pe buzele lui, ce însé junele nu putù observa, din causă, că ochii lui erau privind spre pământ. Păcat?! întrebà cu o compătimire prefăcută străinul. Da! răspunsă junele cu sete; pentru-că Michael Angelo e tot atát de mare tiran, precăt e de renumit artist!

Intru acestea ajunseră sub umbra pomilor mirositori și Piedro condusă pe străinul la un loc cu ramuri verđi bogate, de unde li sê estindea oprivilisce împunătoră spre Arno cel sgomotos; parte vedeau orașul cu stradele lui pline de o mulțime sgomotósă, parte delurile cari întru adevér erau opuri pentru ochii unui artist! Dl Brouton trecù cu vederea tótă frumșeța naturei, si demândà vin, și încă din specia cea mai alésă, rugând totdeodată pe Piedro, sê binevoiescă a primí pentru oboséla facută ospitalitatea lui. Junele primí cu plăcere invitarea amicabile, și gustà cu poftă vizibilă din vinul escelent. Astfeliü sburà un timp órecare, când străinul condusă firul vorbirei éráși la măiestrul Michael Angelo. Intrebà cu viú interes despre relațiile lui, — îi descrișă Piedro odaia de lucrat a artistului spunëndu-i, că sê intereséză nespuse de mult față de bărbatul renumit. În fine veni cu întrebarea cum? și cu ce privilegiü s'ar putea privi internul atelierului lui?! Piedro, la întrebarea ultimă a străinului, răspunsă cu regret: fiindcă Michael Angelo în urma loviturilor multe, și mari suferințe din urmă, nu primesce vëđuta nimărui — din contră, a lăsat strict feciorilor sei, că față de acei vizitatori cari nu au venit pentru a comanda, sê fie ușa încuiată. Și eu nu ași recomendă niménui călcarea voinței sale, fiind că-l cunosc teribil — în mânie. — Aș putea spune multe despre acesta! — Așadară ai simțit adese furia lui, dîse Brouton? deastădată vocea lui conținea ceva magic, — încât Piedro parte sedus, parte din influința vinului neîndatinat îi enarà »totul«; li descrișă ura lui suferită față de Michael Angelo, iubirea fără margini pentru Marietta, îi spusă voința măiestrului, și terminà astfeliü: Dar sê nu cređi, că eu mă voiü plecá înaintea voinței lui, simțesc în mine atáta putere și curajü de sê recere, a mă folosi de forță chiar și atunci póte vorbi cei place! — Brouton ascultá cu atențiune încordată vorbele tinerului, și când acesta fini, privi la ceriul azur și un zimbet triumfătorü sburà pe buzele lui. Acum Brouton căută atent 'n jurul lor nu cumva ar fi cineva, care ar putea sê îi audă — în urmă începù cu voce aprópe șoptind: Ce cređi? óre nu te-aș putea ajuta în ajungerea scopului!? — Sê mă ajutori!? esclamá Piedro uimit de bucurie. Străinul îi făcù semn se tacă; — numai sub pretextul celei mai mari discrețiunii, — pot contá la acesta!? — Voiü fi ca fundamentul de stâncă, răspunsă junele; aici e parola

*) Birturi micí pentru străini (locanda).

mea. Acuma ți se Brouton, strângând mâna junelui, îți voi comunică un atare secret — ce are să-ți fie mai scump ca viața! Vei primi remunerație împărătească, și alésa inimei Dta Marietta, te va fericí, numai să fi bărbat la timpul său. Pe Piedro îl răpi bucuria, îl sedusă promisiunea, ce îi oferea atâta fericire; Norocul se îmbie singur; ocazia bună, nu am să o las din mână — cugetă el. Poți contá la mine, însă și eu la Dta; și acuma spune-mi cum aș putea ajunge mai ușor la Marietta?! Străinul își trase scaunul mai aproape de el, și aproape șoptind îi spuse următoarele: Eu viu din Francia, încredințat de însuși împăratul Francisc aici: E știut că tinărul domnitoriu este mare amic al artelor: Iubesc edificii grandioase, parcurile arangiate cu artă, însă nu are măiestrul propriu, carele să îi prefacă palatele sale după gustul său, să îi decoreze salónele cu sculpturi, și așa este nevoit a se folosi tot de puteri străine și esterne. Artiștii sosiți, nu-i pot câștiga favorul, și astfel privirea împăratului se întorsă spre Michael Angelo, carele împodobi capela dela Sipti cu picturi demne de admirat și dăruí orașului său natal Florenției așa multe și minunate statue. Dar ce să veđi, toate încercările, nici nenumăratele oferte împărătesci nu l'au putut captiva, și aduce, pe măiestrul încăpăținat la Paris. Din acest motiv împăratul Francisc indignat fiind, cum cineva să nu-i primescă nici propunerea sa amicabile, m'a trimis pe mine, să îi duc pe Michael Angelo cu forța la Paris.

Am venit deci cum veđi cu poruncă împărătească. La debarcarea dela Livorno, mă ascéptă o corabie franceză, cu care am să duc pe Michael Angelo la Paris. Acolo, îl va accepta însuși împăratul cu stimă mare, îi va îmbia o léfă bună, și sper că astfel artistul să va învoi unei propuneri împărătesci.

Cu mirare crescândă ascultă Piedro pe francez, și în urmă cuprins de o frică, șială sau mai bine ți surprindere misterioasă întrebă:

Și la un lucru atât de periculos, ba pot ți dice la o reușită imposibilă poftesci Dta, mâna mea de ajutoriu?! — Așa este, răspunsă Brouton liniscit, și de mă vei asculta și mai departe, nu vei afirma încă odată că e imposibil!

Bogatul Stozci, a cărui palat îl cunoșceți bine — Piedro se cutremură. — Da acest bogat abia de un jumătate de an, a dăruit pentru palatul din »Fontainebleau«, 4 ursuleți frumoși, urși încă tot nu sunt la locul destinațiunei lor, corabia care așteptă în Livorno după mine, va duce și cei patru ursuleți: Până acuma numai cu sentinelele aș fi avut conflict, însă am întogmit afacerea astfel, încât ele vor concede coșierile transferate de mine fără de cea mai mică vizitare. Eu, și de voi avea cu unul sau doi urși de cei cu două picioare, pe aceia îi voi transporta în coșiere lungi, mânilé voi legá, ochii și gura astupate bine, să nu vadă sau să potă murmurá, toate celelalte vor merge bine, mă voi îngriji eu.

Grozav! murmurá Piedro, acesta nu numai e o infamie, dar pot ți dice o crimă chiar. — Dóră nu te vei retrage? sper că nu te temi, ți se Brouton, și în cuvintele lui era ceva batjocoritor. — Fricos, încă nu m'a numit nimenea, răspunsă Junele și, și de voi pierde donațiunea promisă, — tot . . . — Nu, despre acesta nu te îndoi, este sigur — o mie de lubre îți va fi resplata. Și după ce bătrânul va fi pe drum — fără piedeci, poți să-ți ai iubita. Lucru natural că nu-i ertat să afle, cumcă la prinderea unchiului, posesiunea inimii ei a avut rolul principal. După ce nu va mai avea protector, atunci își va afla asil în brațele Dta, și astfel îți ai ajuns scopul.

Inima lui Piedro palpită vehement, din când în când mai gustase și din vinul escelent, și acuma să simțea gata și la crima cea mai oribilă! Dară ce pretinđi dela mine? Domnul meu, întrebă Piedro, până ce cugetul lui sbura la idealul iubit și în ideie simțea brațul mólé, și ca crinul a Mariettei răzemat de sinul lui, și acesta ideie, l' făcea aproape inconșciu.

Ce eu pretind, e foarte simplu. Prima dată să-mi descrii clar în ce parte este odaia de dormit a măiestrului? cum pot ajunge la ea? Lucrul principal l' voi termina eu cu un servitoriu de al meu, în fine va rămânea și pentru Dta ceva bagatel. Inse ca să

nu fi observat de Michael Angelo, îi vom legá ochii, ca astfel, să fi scutit pe viitoriu de neplăceri. Atât este totul ce avem de a termina, deocamdată.

— Jucărie, lucru copilăresc, pentru așa frumoasă remunerație, vei fi îndestulit cu mine. — Fórte mă bucur! că esci atât de curăgios, răspunsă francezul. Acuma însă să nu asceptăm prea muli, mai consult ar fi când încă în astă séră, mi-ai arăta locuința, fiindcă țiua nu să póté. — Dacă poftesci putem pleca îndată, nóptea e favorabilă, răspunsă Piedro. Acum Brouton solvi pentru cină și vin și cei doi bărbați dispărură în vélul des al nóptii.

* * *

Pe când pe malul fluviului Arno, — contra libertății persoanei lui Michael Angelo să plănuisă și decisă o faptă infamă — măiestrul cu linisce îndatinată, se retrasă în odaia sa. Michael Angelo nu iubea viața socială și societăți șgomotóse. El după oboselele ții nice cetea pe iubitul său poet Dante. În această ocupație era confundat și în séra acesta, să adenci cu totul în »divinii comedia« la lumina ce răspânda micuța lui lampă și să părea a fi adenc pătruns de spiritul și opul patriotului său.

Astfel nu observă că ușa mică dela pórtă principală să deschisă și o figură întunecóasă de bărbat întră pe acolo.

Însă o altă ființă mai atentă, simți scărteitul ușii și acesta nu era alta, ca Marietta. Cași când ar fi acceptat pe cel sosit, stătea la ferésta deschisă și ochii ei ingeresci străluceau de bucurie, ca se nu conturbe pe unchiul, cu pași tiptili scobori jos în curte, și abia întră în filegoria acoperită de ramurile pomilor de mandulă, când două brațe tari o cuprinsă peste mijloc și buze iubitoare îi acoperi obrazii, ochii și fruntea cu multe sărutări.

Pentru ce ai întârziat atâta Enrico? șopti copila și în deșert să recercă a privi la el, cu reproș, că nu putu. Da, e grozav a nu te vedea o ți întregă dragă! răspunsă el. Nu mai pot suporta acesta nesigurantă, voi încercá spre a te scí a mea.

Te rog bunul meu Enrico, ți se copila cu mâni împreunate, nu fă nimic înainte de a-mi fi spus și mie, eu cunosc pe unchiul și știu că imposibil devine lui aceea ce nu se cere cum voescé el. Tu ști dragă Enrico cât de mult eu te iubesc, ești convins, că fără de tine în deșert m'a-și încercá a trăi, tu ești idealul, viața și fericirea mea. Însă cu toate acestea te rog, te rog cu insistare acuma nu-i aminti nimic, unchiul de un timp încóce e indispus, lasă până cu altă ocașie.

Așadară toate speranțele mele am să le așed în poduri, răspunsă Enrico cu voce emonționată, și imi place a crede, că nu mă înșelă speranța mea, că de-mi va succede să pot trece în ochii unchiului ca unul demn de tine. . . Acuma lucrez cu instrumente nóue, am să-i documentez lui, că nu sum numai sculptor, ci și un architect cu pracsă, carele de mai mulți ani, în órele libere, studiez desemnuri de planuri și la cas, când ca sculptor m'a așteptá o sórte nefavorabilă, tot voi putea trăi ca architect. — Cum decurge lucrarea întrebă Marietta? — Cel puțin cu 3 pătrare sum gata, mai am încă 5—6 serí, și am terminat.

Acésta e minunat! Acuma doresc numai ca lucrarea, atât unchiului cât și principelui Lorenzo, să i convină. Voi merge să continuu, adio, inima mea Marietta, rămâi cu Dđeu. După o dulce sărutare, să grăbi în odaia lui de lucrat, astupá ferestrele bine, aprinsă lumina, și cu diligență se apucá de lucru.

Astfel continuá el lucrarea sa de două săptămâni. Marietta îi mijloci de a se furișa în locuință, îi câștigá cheița odăii de lucrat a unchiului, fiindcă Enrico la casa lui, nu dispunea de instrumentele recerute. Toate însă aveau de a decurge cu fórte mare atențiune, fiindcă măiestrul adese și după sunetul clopotelor de odichnă, ér uneórea în țiiorile țiiiei prevenea pe învățacei în atelierul său. Enrico deci nu putea lucrá, numai în târđie óre din nópte. Marietta îi mijloci cu bucurie venirea, ca astfel să se potă vedé în fiecare séră cu iubitul ei. Enrico erá profund adencit în lucrarea sa, când deodată ceva șgomot îi atrase atențiunea; din direc-

țiunea ferestrei. Acolo auđi două voci, una străină și una cunoscută. Doi bărbați vorbeau cu voce înădușită, un străin, și unul părea a fi Piedro. Sub ferestră se estindea o stradă îngustă unde pe acest timp nimenea nu umbla. Enrico ascultă cu atențiune încordată, și întru adevăr, el fű martor unei scene curioase.

Am fi sosiți, ăisă Piedro, la stânga îndată dela colț, afii odaia de dormit a măiestrului, putem așeza și scara, de nu mă înșel — ferestra e deschisă.

Nu mă va conturba ceva paza sau veghierea unui căne? întrebă vocea străină. — Măiestrul nu are nici păzitori, nici căne; când odată fu întrebat pentru ce nu ține vre-un păzitoriu sau căne, răspunsă, că la el nu este nimica de furat. — Așadară și-a uitat cu totul de asigurarea persoanei sale? — La aceea nu cred, că va fi judecat cândva să devină furat, și încă la mandatul împăratului francez, răspunsă Piedro cu voce batjocoritoare.

Enrico tresări în odaia măiestrului. Pe măiestrul meu cu forță? cugetă el în sine — și Piedro e mijlocitorul. Așadară de partea acésta începem? ăise éráși străinul, planul nostru precum observ, ne va succede de minune, numai ceva întâmplare neasceptată să nu ne conturbe.

Astăđi e miercuri, mâne diminéța am se dispar și în ăiorile ăilei a două voiű fi cu totul în ordine. Enrico nu a mai întăles mai mult, pentru că ambii aventueri de nópte dispărură în strada îngustă. După-ce éráși tăcerea mută își reocupă locul său în odaie și jur — junele măsură cu pași mari și alterat în internul său odaia. Ce să facă acuma? Cum să împedece pe jefuitori? Óre să mérgă la Piedro, să-l facă să abđică de planul fatal? Aceea ar fi fără scop, pentru că amestecat fiind odată în afacerea secretă, Piedro ar scí să-mi nimicéscă tóte încercările mele. Singur a-l contrasta, nu-i consult, mi-aș espune vieța. În urmă să decisă a încunoscintița pe măiestrul, fiind că tot periclul să atinge de persóna lui proprie. Despre aceea că a lucrat în odaie, nu va aminti nimic, va spune că reîntorcând târđiű dela preumblarea îndatinată de séră, a auđit totul în întunerecul noptii. Da, așa va fi mai consult. Indesert se mai aședă éráși la lucrul său, mâna îi tremură, și nu mai era capabil de a trage nici măcar o linie. Astupă repede lucrarea sa, stinsă lampa, desfăcű perdelele și părăsi odaia, unde ajunsă într'un mod atât de miraculos, în posesiunea complotului secret. În urmă porni în liniscea noptii la o mică preumblare spre ași linisčí nițel alterațiunea internă.

În ăiua următoare, Enrico carele petrecű nóptea întrégă în insomnie, merse direct la măiestrul, și îi descoperi totul. Măiestrul, la început își mișcă capul cu óreșcare neîncredere, îi părea întréga afacere nespus de aventuriósă, în urmă deveni trist, cum de inimicii lui tot îl gonesc, și nu-i permit ca el să pótă trăi singur numai artelor. După o conversare mai îndelungată, Enrico sciű să îi câștige éráși vioiciunea obicinuită, așa încât măiestrul vorbi cu un humor precum îl puteai află numai în ăilele lui celea mai veșele. — Trimite în laboratoriu meu lut — pentru chipul meu — astăđi voiű să lucrez neconturbat. În urmă vină la mine, la finea órelor de lucrare, comandă aici pe doi servitori de ai mei, pe Paulo și Ernesto, dar să fi precaut, ca nime să nu afle motivul. În fine vom așteptă pe jefuitori curioși.

Cu un suris îndestulitoriu lăsă să se depărteze junele la lucrarea sa. Enrico din contră era neliniscit, lucrul nu sporea nimic de astădată, cugetul era tulburat, cum de măiestrul ia totul numai așa de ușor? El află că s'ar recere o mai mare asigurare pentru împedecarea lor.

Piedro lucră ca totdeuna sirguincios, togmai la capul unei Minerva și numai când își ridică privirea observă Enrico că în ochii lui întunecați se reoglindeză o nelinisce internă. Piedro după un somn profund, revocându-și în memoria dicisiunea lui neprejudecată făcută sub impresia și înfluița vinului, totdeuna se sgudui în internul său, de câte ori îi trecea ca fulgerul prin minte fapta ce avea se esecute față de măiestrul său. Bucuros, și-ar fi retras cuvântul dela francez, îl reținea însă cugetul, că dl Brouton și singur și-ar fi putut împlini planul, și că în fine ar pierde atât mia de ruble,

cât și pe Marietta. S'ar fi putut duce, ca plin de pocăintiță să descopere planul măiestrului său însă tot nu iar fi ajutat nimic; ori nu el a fost acela, carele pentru totdeuna i-a tăiat și abđis ori ce speranță? Și póte chiar însăși Marietta să nu-l priméscă.

A tăcut dară, însă a avut mari munci, consciința îl muștră amar. În fine să făcű séră, Piedro ajunsă cu mult mai târđiű la locuința francezului decum promisese. Brouton până atunci era cu totul în ordine, îi arătă lui Piedro scara, care să putea îndoi, și avea forma unui scaun de câmp, acoperitorul, în care vor învăli corpul lui Michael Angelo, bucățile de un flanel fine și moi, cu cari vor astupă ochii și gura lui, mai multe legături, și în fine un feliű de felinariű secret. Afară de acestea obiecte, vėđű pe masă mai multe pumnale. Francezul îi arătă tóte cu un feliű de mândrie, în urmă aduse vin, și începű a-i eneră lui Piedro despre curtea splendidă a împăratului Francisc, despre diferite eventuale întâmplări, îi vorbi multe lucruri interesante, numai să pótă câștigă tinerului o dispoziție mai vióie. În fine îi succese, prin ajutoriu vinului a'l vedea vesel, și cu doi servitori de încredere, porniră la drum. Stradele ce le aveau a străbate erau tóte liniscite, și aprópe pustii, vighiatori de nópte, uni dormiseră pe la zidurile bisericilor, érá alții se retraseră, formând un club vioiű.

La locuința lui Michael Angelo domnea o linisce atât în estern, cât și în internul ei, ca și când cu toți ar fi adenciti într'un somn profund. Ingrădirea era ușor de sărit, acuma și scara măestră era aședată la ferestra deschisă a artistului. Înainte de-a pune dl Brouton piciorul pe scară, privi cu atențiune în jur de sine, și ascultă să nu fie conturbați de órecine. În jurul edificiului domnea o tăcere mormentală, nu să auđia, decât șopta tainică a vântului ce mișcă ușor frunđele pomilor de oliv, cari decorau curtea. Francezul ajuns la ferestră se opri un moment, în urmă pași în odaie. Aici se opri éráși spre a se orienta cu întunerecul din lăuntru, pecând ajunsă și Piedro în sus, francezul luă acoperitorul și legăturile, și se apropie de pat. Michael Angelo durmea cu capul răzimat de mâna dréptă; Brouton făcű semn lui Piedro, un moment și gura și ochii artistului fură legate, în urmă învăliră ușor corpul. Însă în clipa acésta francezul repăși plin de fiori, dela pat. »Morbleu«, șopti, măiestrul este mort — Michael Angelo a murit — Brouton pași de nou la pat, și îi netezi fruntea. Așa, ăise de nou, Michael Angelo e mai rece ca marmora. Atunci Piedro aprinsă repede felinariul, a cărui raze atinseră fața palidă a mortului. »Pentru Dđeu, măiestrul întru adevăr a murit«.

În momentul acesta se deschide ușa, și o ființă apărű întréna avénd într'o mână un felinariű, érá în cealaltă ținea un baston bun. Ființa era adevăratul Michael Angelo.

»Dio! mio!« strigă Piedro, și scăpând felinariul său căđű înaintea măiestrului. D-đeule Atotputernice, oftă francezul, și fiori îl cuprinséră în întreg corpul. Așadară, nu voiți pe cel mort! ăisă Michael Angelo, cu o voce veselă privind la aventurierii nimiciti, — poftim, aici este cel viű, și pentru de a vė covinge despre sănătatea mea perfectă, și despre puterea mea vė voiű da dovedii.

Cu aceste cuvinte ridică bastonul său sănătos, și când dlui Brouton când lui Piedro îi da se guste din puterea și loviturile lui.

Pecând se iviră mai mulți în ușă, Piedro sări la ferestă, și cercând a scăpă, alunecă, și împedecându-se căđű în jos. Francezul să tolosi acuș, de pumnalul său însă de abia luci în aer tăișul, când Enrico sări înainte-i spre a acoperi pe Michael Angelo. Brouton carele scia învirti arma, îi sfășiă umărul, de unde isbucni cu regegiune sângele junelui rănit. La vederea acestei scene, și Michael Angelo își pierdű răbdarea și cu putere vedită apucă pe francez cu brațul său robust și în momentul următoriu se auđia țipete și văiete dureróse, era strigătul desperat a francezului dat pe ferestră, carele căđű jos pe stradă, ca un snop. — De voesci a mă mai cercetă și altădată, atunci vină la ăi când mă vei afla în chief mai bun, strigă în urma lui artistul.

Te compătinesc bunul meu băiat, ăisă întorcându-se spre Enrico, căci îți curge sângele, din cauza mea; și pășind la el îi ajută de ași lega rana. În momentul acesta în ușă apărű Marietta

și vedând pe Enrico rănit sbiera: »Ceriule!« tu Enrico în sânge?! Și cu ochi scăldați în lacrimi sărută fruntea junelui iubit.

Michael Angelo repăși mirat, în urmă privi cu plăcere cu ochii lui mari și blânzi, și inima bună și nobilă a bătrânului artist se emoționa adânc. În urmă exclamă: Acum Enrico, după ce tu ți-ai jertfit pentru mine mâna ta, îți dau în loc mâna Mariettei. La acestea cuvinte Enrico și Marietta îngenunchiară înaintea măiestrului, și cu lacrimi de recunoștință îi acoperiră mâinile cu miș de sărutări.

Michael Angelo nu se căi nici când, că așa ușor promise mâna nepoței sale. Marietta deveni soția iubitore a lui Enrico Avello.

Măiestrul primi cu bucurie planurile lucrate de Enrico în ascuns, pentru edificarea unui pod de mare necesitate pe fluviul Arno.

Genialul Enrico edifică însuși podul, cu un mare succes, și câștigă și iubirea și recunoștința principelui Lorenzo. Michael Angelo nu cercă a arăta pe cei doi criminali, el era îndestulit că cu bustul lui propriu, a putut ai seduce așa ușor — și că s'a satisfăcut conform chiefului său.

În ziua următoare Brouton, carele avea adevăratul nume Delisle Robert, tot astfel Piedro dispărură fără urmă.

Sper că totă lumea civilisată se bucură și astăzi că planul infam s'a nimicit — de-a răpi cu forța pe artistul din frumoasa sa patrie, iubita Italie. E întrebare, că ore în acel cas, ar fi putut genialul și sărbătoritul Michael Angelo a începe sublima și nemuritoare clădire, pe care încă și astăzi o admirăm cu stimă și respect, anume »Biserica Stului Petru« cu Dășiasca tēmplă, care numai la câteva luni după mórtea artistului iubit, la anul 1564 18 Februarie, se termină, însă și atunci conform propunerii și planului făcut?!

PRO DOMO.

Ca preot într'un sātuț mărginaș nu mi se dă zilnic ocaziune a conveni cu cărturari, deci — după ce-mi terminez ocupăciunile oficiose și particulare, mă ocup cu cetirea. Și acesta o fac de când sunt preot. Mi-am avut tot mereu abonate unele diare de ale noastre și — după puțină — mi-am abonat și opuri științifice literare, ca să-mi petrec cu ele timpul liber, dacă cu ómeni de tagma mea nu pot. Astfel fiind lucrul, eram în curent cu afacerile noastre literare, politice și sociale. Sciam când și unde a apărut vre-un op, îl vedeam recensiuina din foile ce le aveam, și — de-mi da mâna — îl abonam numai decât. Pre acesta cale mi-am făcut o bibliotecă frumoșică, care mi-e prietinul cel mai bun. — În mai multe rânduri am vădut, că unul ori altul din scriitorii nostri ar tipări vre-un op dacă ar avea mijloce. Între acei scriitori am vădut și pe amicul meu din copilăria, dl. Ion Pop Reteganul, că caută editor la câteva opuri de ale sale. Cum scrie dēnsul — sciam din »Gazeta Transilvaniei«, unde-i vedeam numele fórte des. Și vă spun drept, mie unuia-mi plăceau scrierile amicului meu și-mi băteam continu capul, cum aș face, se și le pótă tipări? Odată mi-a plesnit o idee prin cap: se le scot în formă de »Revistă ilustrată«, unde se dau ilustrațiuni numai pur naționale, după ce lucrările amicului meu sunt de acest caracter. Dar acesta idee am lăsat-o să dospescă mai mult de 1/2 an. Nu o am comunicat cu nime, temându-mă de speșele tiparului, care se văeta totă lumea, că sunt foc de scumpe. În urmă avēnd ceva de cumpărat din librăria-tipografie Csallner din Bistrița, prind a mă interesă mai tare de afacerile tipografice. Cât în ris, cât în adins, întrebaui pe tipograf că o colă așa și așa tipărită în o mie de esemplare cât de scumpă vine? Îl întrebaui de prețul clișeele etc. Din acesta conversare cu tipograful venii la convingerea, că o broșură de 2 1/2 colé în 2000 esemplarie plus învălitore și 8 clișeuri nu costă mai mult de 400 fl., ceea ce ar veni pe an 4.800 fl.; apoi computaiu posta la 600 fl. pe an și honorar redactorului alte 600 fl. și venii la rezultatul, că o revistă ca a noastră o pot scóte cu 6000 fl. pe an.

Apoi mai computaiu așa: Din cele 2000 esemplare, ce le tipăresc, de se abonéză numai jumătate, es speșele tiparului, redactorului și postei; de câștig habar nu aveam. Nu reflectam la câștig nici de o groșiță rea, numai speșele se le vėd ascurate. Fiind lucrul așa îi și scrisēu amicului meu Ion Pop Reteganul despre planul meu. Ear dēnsul mi-a răspuns lămurit că *nu se póte*, de óre ce altu-i computul pe hărită la începerea unei afaceri și cu totul altul este după ce finescē afacerea. Deci nu voi se primescă a fi redactor revistei mele, precând scopul meu era numai valorisarea materialului ce sciam că avea dēnsul. Atunci mă nă-

căjiu pe el și-i spusei categorice: se vede că tu numai te lauđi, că ai atăta și atăta material adunat, dar în realitate nu'l ai, că altcum nu te-ai feri de a-l publica în o revistă specială, unde tu vei fi totum factum, ear eu voi vedea numai de purtarea socotelor, voi încasă abonamintele, voi spedă revista și voi plăti ce va trebui să plătesc.

La aceste apoi amicul Ion Pop Reteganul mi-a răspuns: E bine, sub acesta condiția sunt învoit! Voiu redigea-o pe răspunderea mea, dar pentru edarea ei nu răspund; fă tu tērg cu tipografia, comandă câte esemplarie vei voi, o distribuie cui vei voi, eu nu me mestec în nimic, nu răspund pentru nimic, decât pentru redactarea ei. Dar precum eu nu te controlez în afacerile de editor și administrator al revistei înființinde, așa postesc ca nimenea se nu mă controleze în afacerile mele de redactor; eu voiu răspunde pentru cuprins înaintea orii și cui.

Apoi ne învoirăm așa, ca eu ca editor al Revistei să-i plătesc redactorului pentru fiecare broșură 50 fl., de unde dēnsul va avea se remunereze pe colaboratori și adecă de totă colă tipărită cu 15 fl. După ce mai întâiu colaboratorii își vor fi plătit Revista cu material de 1/2 colă tipărită.

Tot odată ne-am înțeles așa, că dacă nu ar avea Revista colaboratori, cari se voescă a lucra pentru acel honorar, atunci redactorul se fie dator a se îngrijí de material suficient și solid.

Fiind astfel lucrul pus la cale, redactorul a dat dela sine material pentru broșura I. pro Iuarie, ér eu am trimis la Viena fotografií, de pe care se se facă clișeele recerute; tot odată am făcut anunțul în public despre aparițiunea »Revistei Ilustrate« invitând se o cēră toți cari vor voi a o vedea. Și până se se culégă materialul și până se vină clișeele din Viena, îmi sosiră aprópe la 6000 (đi șese mií) de cereri se le trimit »Revista Ilustrată« numărul de probă. Deci am trebuit se o tipăresc nu în 2000, ci în 8000 esemplare și adecă 5000 edițiune poporală à 3 fl. și 3000 edițiune de salon à 6 fl.

Într'aceea mă îmbiă un preot rom. cat., care are un număr însēmnat de intențiuni și mai multe opuri, se împart între colegii mei gr. cat. pe intențiuni de acelea, care înse fiind împreunate cu micí stipendii, vor primí opurile în mod gratuit; tot odată đice că decumva aș putea da și Revista Ilustrată pe asta cale, el îmi va pune la dispoziție stipendiile de câte vom avea trebuință, ca se o pot da preoților mai miserí pe intențiuni și pre lānga aceea vor mai primí gratuit și opurile sus đisului preot rom. cat. Deci am dispus la tipografie se-mi tipărescă nescari hărtii cu titlul »Favor pentru preoții gr. cat.«, ca așa se le am la îndemână și pre când

îmi vor sosi intenționile, se le pot distribui mai cu grabire, după ce mai întâiu voi cere și primi învoirea superiorilor.

Din erore însă nu s'a făcut amintire în hârtia aceea și despre opurile ce se dau gratuit în legătură cu stipendiile misali și deci am dispus ca până la emandarea acelei erori și până la dobândirea concesiunii se nu se facă espedarea lor. Dar era prea târziu, căci tipograful le împărțise deja în fie-care broșură și se espedase deja câteva mii de exemplare din broșura I. și astfel preste vóia mea au ajuns acele hârtii nefericite în publicitate. Preoții gr. cat. înse, pându-le acest stipendiu prea mic — nefind în tipăritură amintite și opurile ce se dau gratuit pre lângă »Revista Ilustrată« — nu abonară »Revista Ilustrată« pe acesta cale, fără o abonară pe bani gata, care voiră.

Cu acestea credeam afacerea de terminată, abonamintele începură a încurge și cu ele și păreri deosebite despre »Revista Ilustrată«. În broșura II, III și IV nu mai puse nime nici o hârtie, care se amintescă de ceva favoruri pentru cineva. Lucrul mergea din și în și mai bine. Revista prindea rădăcini, colaboratorii prinsă a se angagia la muncă, cei mai mulți de dragul revistei, și numai câți-va reflectară la neînsemnatul honorar de a primi adecă Revista gratis, ér parale număravere s'au dat numai la doi studenți universitari și acele din micul honorar propriu al redactorului.

Ací fie-ne permis a spune părerea publică despre Revista noastră:

„Tribuna“ din Sibiu în nrul său 36 dice:

În sfârșit ne-a sosit mult așteptata »Revistă«, care după atâtea derute pe acest teren, a avut totuși curagiul de a încerca să frângă ghiata și se încăldecă publicul românesc și pentru litere.

Noi credem dintru început riscate ori ce astfel de întreprinderi, dacă ele nu se presintă cu o forță extraordinară, pe căi nouă, cu direcțiuni hotărâte, cari se cucerescă, se ridice. Pe calea obicnuită și bătută deja, căderea e aprópe sigură. De aceea trebuie se admirăm curagiul d-lor Pop-Reteganul și Ion Baciú, cari au pornit acesta Revistă, așa de îngrabă după căderea »Foi literare« și sistarea »Dreptății«, și se le dorim cel mai călduros: bun succes și viéță îndelungată!

Numărul 1 se presentă cu un exterior fôrte plăcut. Hârtie fină, tipar bun, ilustrațiuni număróse și strălucite. Haina esterióră curat națională, în spiritul poporului românesc, este învitatóre. Cât pentru fond, cuprins — e ceva mai puțin — proporționat formei externe.

Eată-l schițat:

Cuprinsul broșurei I. »Cătră on. public cetitor«, pag. 1. — »Progresul Românilor din Bistrița«, pag. 2. — »Ștefan Vodă«, (poesie) pag. 2. — »Biserica Curtea de Argeș«, pag. 4. — »Legenda s. biserici dela Curtea de Argeș«, pag. 5. — »Visarion Roman și institutul Albina«, pag. 7. — »Legenda Beneșului«, pag. 9. — »Dómne cine a greșit«, (novelă) pag. 10. — »Gimnasiul din Năsăud«, pag. 14. — »Libertate«, (poesie) pag. 15. — „Todorica“, (nov.) pag. 16. — „Țărani nostri“, pag. 17: — „Doina“, (poesie) pag. 18. — „Din spiritul altora“. pag. 19. — Bibliografii, Găcitură și Telefonul redacțiunii pag. 20.

Toți articlii sunt de Ion Pop-Reteganul. Mai sunt poeziile: „Ștefan Vodă“ și „Doina“, de Coșbuc, reproduse; Legenda Curții de Argeș de Alexandri; „Libertate“, de Xenophon Cosma, ér reproduse. (Ací se avem iertare, dacă vom spune, că poesia de Xenophon Cosma nu e reprodusă, ci e prospétă de un amic al Revistei, preot gr. ort. și cunoscut literat al nostru. Apoi mai spune „Tribuna“:

„Resfoindu-o, drept conclusiune îți dicit: multe silințe, multe voințe, puține puteri. De aceea dorim pre lângă abonenți și mulți colaboratori.“

În fine pune „Cuvântul redacțional“, ce se vede în fruntea broșurei I.

„Gazeta Transilvaniei“ în numărul 32 din a. c. se esprimă astfel:

O nouă revistă românească în Ardél. Primim ađi prima broșură din „Revista Ilustrată“, al cărei redactor responsabil e d-l Ion Pop Reteganul, ér editor d-l Ion Baciú. Apare în dóue edițiuni: una de salon și alta poporală. Ediția de salon e în adevér elegantă și fôrte de gust. Are format mare 4° și se estinde pe 20 pagine, având un tipar fôrte frumos, legibil și hârtie fină. În text se află vre-o opt portrete și ilustrațiuni drăgălașe și fin esecutate. Atât învălítórea, cât și clișeu din capul fóiei sunt împodobite cu ilustrațiuni frumoșe; pe marginile clișeului din capul fóiei se află portretul unui tiner român și a unei fete române, ambii în costum național.

Cuprinsul numărului prim încă este fôrte variat și bogat.

Revista apare în Tipografia C. Csallner în Bistrița odată pe lună în broșuri mari și costă: ediția de salon 6 fl. (15 franci) pe an, ér ediția poporală 3 fl. (7 franci) pe an. Abonamentele sunt a se trimite înainte cel puțin pe câte un jumătate an la adresa editorului în Șoimuș (Nagy-Sajó), ér manuscrisele la adresa redactorului în Reteag (Retteg). — Atragem atențiunea familiilor române asupra acestei bune reviste românești, care va publică poezi, novele, schițe, piese teatrale, literatură poporală și clasică etc. evitând tot ce ar putea fi stricacios din punct de vedere moral.

Telegraful Român. Nr. 18/898. Abia acum la sfârșitul lui Faur ne-a sosit anunțata »Revistă literară« a dlor I. Pop-Reteganul ca redactor și Ioan Baciú editor. »Revista ilustrată« aduce în numărul prim material nou, exclusiv din péna dlui Reteganul și material publicat deja (poesii de Coșbuc etc), precum și unele ilustrații: Biserica din Bistrița, Visarion Roman, Albina, gimnasiul din Năsăud și tipuri de țărani și țărance din giurul Bistriței. Formatul mare și hârtia cea alésă, precum și ilustrațiile destul de reușite fac bună impresie deja la prima vedere. Din programul espus, vedem că redactorul este condus de cele mai bune intenții. Voiesce se dee rënd pe rënd tipuri de țărani din întreg Ardélul, făcând astfel un serviciu însemnat etnografiei române. Voiesce se esploateze și mai departe literatura noastră poporană, înbogățind frumoșă noastră folkloristică, — un gând ce noi îl aprobăm cu plăcere, adaugând însă dorința, ca dl Reteganul să se mărginescă numai la astfel de activitate literară, unde d-sa și până acum s'a afirmat. A face însă pe universalul îi lipsesc puterile și deja în primul număr este vătămător, că întreg materialul îl liferéză d-sa. Reușită póte avea fóia numai dacă în jurul dlui Reteganul se va grupa un cerc de scriitori, mult puținul ce-l avem deocamdată. Singur dl redactor iute se va epuisa. Este în interesul literaturii noastre, ca întreprinderi de natura acesta să succedă. Noi îi dorim succes și invităm pe cetitorii foii noastre să aboneze noua revistă. Costă 6 fl. și abonamentele sunt a se trimite părintelui Ioan Baciú în Șoimuș (Nagy-Sajó).

Revista Orăștiei. Nr. 7/898 din 14/26 Faur: »Revista Ilustrată« fóie enciclopedică literară lunară, a apărut în editura d-lui Ioan Baciú în (Șoimuș p. Nagy-Sajó) sub conducerea I. Pop Reteganul din Reteag (comitatul Bistrița-Năsăud). Are frumoșe ilustrațiuni naționale. Ca tehnică se presintă de tot plăcut.

Ca cuprins... dovadă de multă sírguință și bunăvoință, încoronate însă de un succes adesea fôrte problematic. Vom reveni asupra foii în vr'un număr viitor.

Familia. Nr. 7: »Revista Ilustrată.« A apărut noua publicațiune enciclopedică literară, »Revista Ilustrată« anunțată de dl I. Pop Reteganul (Reteag) ca redactor și de dl Ioan Baciú (Șoimuș) ca editor. Noua revistă, ca esterior, se presintă în condițiuni favorabile: hârtie fină, ilustrațiuni multe și tipar curat (tipografia Csallner în Bistrița.) Cuprinsul bogat, afară de trei poezi de Alexandri și Coșbuc, (reproduse) este scris tot de redactorul. Apare odată pe lună și costă pe an 6 fl. Urăm succes și viéță lungă!

Poporul. A apărut numărul 1 din »Revista Ilustrată.« Redactorul este cunoscutul culegător de poezi și povești populare, Dnul Ioan Pop Reteganul. Revista cu multă grijă redactată costă la an 6 fl. O recomândăm în sprijinirea cetitorilor nostri si'n al publi-

cului român. Abonamentele se se trimetă în Nagy-Sajó pe adresa editorului: *Ioan Baciu*. Îi dorim nouei reviste viață îndelungată, ceea ce numai de publicul nostru depinde, căci este așa dîcînd unica revistă, care stă la înălțimea literară atât prin cuprins, cât și prin esteriorul ei. Astfel este datorința noastră de obște a ajutora o revistă de Dómnă ajută, precum e »Revista Ilustrată.«

Fóia pentru toți. Nr. 12. (65) din Bucuresci 26 Februarie 1898. pag. 135 dîce: *Publicații noi*: »A apărut peste munți (redacția în Reteag și administrația în Șoimuș) o publicație literară, a cărei frumuseță întrece orî-ce s'a făcut pe acest tărâm. *Revista Ilustrată*, fóie enciclopedică lunară, de sub direcția cunoscutului folklorist *Ioan Pop Reteganul*, cuprinde 20 pagini format mare.

Noua publicație tinde ca după puțină se dee nu mijloc de instrucție și distracție, ér ilustrațiile vor reprezenta persoane bine voitoare neamului nostru, ținuturi, localuri și institute românesce culturale și economice, precum și fotografii și tipuri țărănesce, de unde se se vedă portul nostru național.«

Intr'adevăr cele 8 ilustrații din nr. 1. sunt tóte vederi și tipuri românesce executate admirabil, ér capul foii e o frumuseță de gust și execuție, reprezentând un țeran și o țerancă, ér între ei un sat românesc cu biserica lui.

Noi ce se dîcem de acésta nouă publicație? . . . Cum se nu-urăm din tótă inima noroc? . . . dar suntem cam sceptici asupra încurăgerilor publicului și de aci și de din colo. Cheltuim multă muncă și mulți bani noi bieții, cari ne ocupăm cu ale literaturii indeletnicirii, ér încurajare puțină vedem. Sê sperăm încailea că Revista Ilustrată de preste munți va avea mai mult noroc, căci îl merită.

Materia este alésă, dar vedem cu părere de reu, că nu mulți scriitori și-au dat concursul cum ar fi meritat o asemenea întreprindere.«

Deșteptarea din Cernăuț nr. 5 dela $\frac{1}{13}$ Martie 1898: *Revista Ilustrată*. Pe cetitorii nostri mai școliti și în deosebii cabinetele noastre de lectură le îndemnăm din tótă inima se aboneze fóia *Revista Ilustrată* în ediția ei cea poporală. Această fóia are bucăți pline de învățatură, bucăți petrecătoare, cântece, povestiri mai mari și mai mici, fel de fel de iconițe și într'adevăr că face s'o aboneze. Prețul ei costeză pe an 3 fl. Sê póte abona la: Administrația »Revistei Ilustrate« în Șoimuș (posta Nagy-Sajó).

Pre lângă aceste opinii publice din diarele noastre, vor fi mai apărut póte unele și în alte diare, cari nu ni-au venit la cunoștință. Dar ni-au venit și multe scrisori relative parte la adresa editorului, parte la a redactorului, dela bărbați pre cari noi îi ținem tare competenți de a judecă în cauză și pe a căror nume de astă dată nu le publicăm întregi, ci facem numai câte un mic estras din ceea ce spun dlor despre Revista Ilustrată. Așa:

DI M. V., prof. universitar: »Am primit cu mare plăcere interesanta D-vóstră »Revista Ilustrată« și vă rog am i-o espedia regulat, considerându-mă ca abonat al D-vóstră.

Găsesc mai ales interesant, pe lângă tóte cele lalte, cunoștință, mai mult sau mai puțin exactă și complectă despre starea fraților nostri din diferitele regiuni, ale monumentelor și institutelor lor — a căror ilustrație se presintă foarte reușit în revista d-vóstră — precum și a creațiunilor lor literare și limbistice.

DI Dr. O., prof.:

»Intențiunea nobilă a DV. de a contribui la cultivarea popoului nostru mă îndemnă a veni într'ajutor cu ce-mi este posibil.

Sper, că alt ajutor mai binevenit nu sê póte aștepta dela noi, dela cei ai școlei, decât se conlucrăm la realizarea scopului măreț, ce formeză devisa »Revistei Ilustrate.«

În acésta convingere, salutând devisa d-vóstră, vă presint aci sub $\frac{1}{2}$ . . . .

Dacă o aflați potrivită, folosiți-o; dacă nu — înapoia-ți-mi-o pe spelele mele.

Dacă aflați de lipsă vre-o îndreptare în orî ce privință, vă stă la dispoziție.

Sper a puté contribui, pe viitor cu material mai potrivit și mai interesant.

D. M. C., prof.: Cu viuă și sinceră bucurie am cetit prețu-ita D-vóstre »Revistă.« Salut călduros scopul nobil ce urmăriți, și din inimă doresc, ca rezultatul se fie încoronat cu cel mai strălucit succesc. — Nainte numai, — și D-đeu va ajuta!

Aci $\frac{1}{2}$. alaturat vă trimit ceva pentru Rev. Il.; dacă înse nu ar corespunde, atunci pe spelele mele Vê rog respectuos a mi le trimite.

Prof. A.: Nrul 1 al Revistei satisface ca fond și formă chiar și ca tehnică. De dorit ar' fi se ne întêlnim cât de mulți și cât de des în colónele ei. Eu voiu scrie cel puțin atâta, cât se-mi plătesc abonamêntul de 6 fl.

Dir. G.: Revista-mi place. Vê admir curagiul. Cu câți am putut conveni asemenea vă admiră, dar revista le place mult, se exprimă favorabil despre ea, dîcînd »de ar avea numai noroc se le succedă!«

Dr. V.: Te consilies se-ți câștigî colaboratori cu ore care reputație. Se le faci însusî ofertul de angajament, căci cei ce sciu scrie nu se îmbie dela sine. Numai așa vei reuși, dacă asta-ți va succede. Altcum începutul e bun și-ți doresc isbêndă!«

Dr. S., prof. universitar.: La rëndul meu te felicitiez pentru frumoșă și prețioșă »Revistă Ilustrată.« Iți admir curagiul întreprinderii și-Ți doresc din tot sufletul succesc bun și durată îndelungată . . . cu plăcere-ți voiu trimite una alta.

Prof. B.: Am onóre a ve trimite o posă ce represintă o păreche de țeranî fruntași din S. . . . Dacă veți afla — de bine — vă rog s'o folosiți pentru Revista Ilustrată — eminentă.«

Drd. E. B.: Abia întors acasă, am aflat spre bucuria mea numărul de probă al prețuitei »Reviste Ilustrate.« L'am cetit cu viuă plăcere. Aci alăturat îmi iau voiă a-Ți trimite câteva bucăți pentru »Revista« ce Onorat D-Ta redactezi.

I. I., publicist.: Am primit primul nr al stimatei foi »Revista Ilustrată« și salut aparițiunea ei cu mare bucuriă . . . Vê rog a mă privi de abonant și colaborator. . . .

Dr. T., medic: Iți mărturisesc sincer, c'am fost surprins de eleganța brosurei și de mărimea ei pre lângă un preț așa moderat. Fotografii de porturi naționale sunt foarte bine reușite și nu-ți pot destul recomanda, ca se încarcî fóia cât de tare cu atari chipuri. Pot fi și privelisce de sate și de școle românesce, dar numai străine de o camdată nu. Acum trebuie trezit în poporul nostru respectul seu față de ce e românesc și atunci el se simte mândru, că e român. Nicî odată se nu vê pună păcatele a pune chipul unei dame străine sau a unei românce în haine străine. Dacă ar' dorî careva, spune-le ca se se fotografieze în port românesc, ér nu în cel internațional. Eu am cetit la primire îndată tótă fóia, și mi-a plăcut, dar are o scădere foarte lesne de cores, și aceea e, că devine monotónă, fiind mai tótă scrisă de dta. Nu-i vorbă, ai scris bine, dar trebuie se te îngrijescî în altă broșură de »Abwechslung,« tocmai așa, ca la un prânz. Din o măncare, fie ea cât de bună, nu póte omul consuma mult. Poesii de Alexandri, Bolintinean, Coșbuc etc. publică mai departe. Mai bine poesii bune vechi decât noue și rele! Alăturat iți trimit pentru fóia 2 articli. Ađi am trimis abonamentul pentru mine la edițiunea de salon și pentru frate-meu la edițiunea poporală. . . .

Dr. T. Nr. 2 a succesc bine. Îmi place că respingî tipurile gloriificate străine. Cerne bine elaboratele și fi consecuent. Începutul e bun. Tot numai de ale noastre!

A. D., profesor și publicist.: Am primit ađi un număr de probă din »Revista Ilustrată« și m'a surprins foarte plăcut, atât formatul cât și cuprinsul. Rog se mă treci și pe mine între colaboratorii dtale. De altcum cu posta de ađi am trimis la Administrațiune 5 abonaminte și sper se mai trimit și altele. . . .

A. B. V., fruntaș vrednic din Câmpia: Vă admir intențiu-nea și mărețul scop ce a-ți avut tot-deuna pentru neamul românesc și aveți și în prezent. Ddeu se vă țină la mulți ani, ca să mai puteți lucra și de aci încolo . . . Am trimis abonamentul la administrațiune cu poșta de ađi.

A. T., tipograf: Numerii caută forțe bine numai abonenți se fie. —

Prof. V. B.: Am primit nrul de probă din Rev. Ilustr. M'am bucurat și mă bucur mult de întreprinderea Vóstră și Vă poftesc din inimă succes. Insămnați-mă între colaboratori. Abonamentul încă urmăză.

Drđ S. Am primit nrul prim al Rev. Ilustr. Mărturisesc sincer, că formatul, arangearea materialului și executarea tehnică preste tot m'a cucerit. Lipsa colaboratorilor însă se vede, că aprópe întreg materialul e scris de dta, și de aceea mă și grăbesc a vă alăturá o poesiă deocamdată.

I. L., teolog abs: Din întemplantare mi-a căđut a mână nrul I din Rev. Ilustr. — nu voesc a lăudá nici întreprinderea — nici broșura, — nu, căci frase góle auđi astăđi în fiecare colț de stradă, ci tóte reflexiunile mi le concentrez într'o mică observare din Talmud: A începe bine — e un ceva forțe bun; dar a finí bine — e și mai bine. Cred că m'ați înțeles. Abonamentul l'am trimis la administrație, dvóstră binevoiti a mă însămná între colaboratori.

Prof. G. P.: Nrul I m'a surprins în modul cum se arată. Dă-mi vóia se te felicit pentru început și s'e-ți doresc mult succes. Dă-ți va succede s'e-ți câștigi colaboratori buní, cred că revista va avea viitor. Din parte-mi o se-ți ofer modestul concurs.

G. C., învățător: Te-am admirat! Atáta zel, diligență și abnegațiune ca dta nu știu se mai aibă cineva, nu dintre învățători, ci dintre ori care muritori.

Eu, crede-mă dle, dacă mă ocup în cât-va cu literatura, dacă am lucrat și eu ceva pe acest teren, numai d-tale am s'e-ți mulțamesc. Pre dta te-am imitat, și chiar te-am invidiat, pentru că cunosc, că ești mult superior nu numai mie, ci chiar și tuturor scriitorilor nostri populari. Revista ilustrată o primii astăđi. E forțe bună și-mi place. Am și trimis costul ei pe un jumătate an. Din partemi mă angajez a vă trimite material și fotografii pentru Revista Ilustrată.

Prof. M., membru al Acad. Rom.: Am primit Nr. 1 din »Rev. Il.« și vă mulțamesc din tótă inima pentru dinsa. — Inceputul e bun. Preurmând mai departe tot așa atât cu privire la cuprins cât și la ilustrațiuni, sper că fiecare Român adevărat v'a procura-o. — Puține Reviste avem, cari s'ar ocupa numai cu lucruri adevărat românesci, ci cele mai multe dintre dínsele traduc și reproduc cu rădicata lucrări și ilustrațiuni străine, ca și când noi Români n'am avea nemică interesant de publicat. Vorba Românului: Le place a se împopoța cu pene străine. — În alăturare vă trimit și eu două articule . . . În cas se vă placă și ați dori să vă mai trimit asemenea articule, scrieți-mi din cu bună vreme o corespondință, și atunci m'oiu pune pe lucru și vă voi trimite.

Până atunci noroc și sporiu la lucru!

Publicistul M. Foia „Rev. Il.“ îm place mult, dar nu-mi place formatul ei, că-cí e de tot prea mare și n'am unde-o pune. Ar fi de dorit se-ți afli măcar 2—3 colaboratori, ca să se vedă, că sunt grupați mai mulți în jurul fóiei. Acésta face impresie mai bună asupra publicului. Tare mă tem, că nu veți ave din abonement cheltuețele câte se recer, ér de o remunerațiă nici nu amin-tuesc. M'aș bucura, se mă înșel. Numele frumos al d-tale e singurul, ce ni-ar îndreptăți la succes, dér dacă fóia ar fi fost întocmită curat pentru popor (în modul cum ați început'o apare mai mult pentru familiile inteligente) atunci reputațiunea d-tale ar fi promovat mai mult cauza fóiei, deórece d-ta ești cunoscut ca un eminent scriitor popular și în acésta stă forța d-tale. — De aș fi om cu bani, cum nu sunt, ți-ași pune la dispoziție tot ce-ți trebuie, numai ca întreg timpul se-l poți jertfi scriind pentru popor, căci

îți spun sincer, tare-mi place cum scrii. D-ta ai nespun merit întru îmbogățirea literaturii nóstre populare, care — afară de unele colecțiuni de poesii și povesti, e la culme s'eracă. — În deosebi novelele d-tale sunt de mare preț și unice în felul lor.

Dacă nu ai bani, cel puțin poți ave mângăiere, că vei lăsa urme după d-ta. . . .

Publicistul P. Véd că ți-ai băgat capul în mare lucru. Voi-nic vei fi, decât vei scóte-o în vig. Esteriorul, de și prea mare, după a mea părere, este elegant și forțe simpatíc. Clișeurile sunt admirabile, am citit numărul întreg, din dóscă în dóscă. Materialul este ales și frumos, bine lucrat. Și este potrivit pentru familii. Prețul încă este destul de moderat. Póte să aveți noroc, dar una e sfântă: la noi e mare indiferentismul. Scrieri cât de bune, la noi nu au trecere. Bine s'a observat, că la noi Români, poporul cetesce, ce cetesce. Intelegința habar n'are de literatură. Mai bu-curos petrece la bere sau la vin, decât să procure o carte, ba chiar și dacă moralicesce e silit se o cumpere, nu o cetesce.

Eu vă gratulez, atât ție, cât și d-lui Baciú la frumoșa întreprindere, vă doresc o spusă de abonați și câștig la an baremi atátea bucăți de câte 10 fl. câte pot eu numéra într'un ceas. — O mică observare la limbajul điarului: Feresce-te de cuvinte înalte: don etc. Tu treci de scriitor popular, de aceea tot de-a una se grăesci cătră popor.

Ca dovadă de dragoste-ți trimit două lucrări. Folosesce-le atunci, când vei ave loc. . . .

Dir. C. Ađi am primit cu o vie bucurie „Revista ilustrată“. Crede-mă, că încă de mult am susținut în cercul meu de activitate și am arătat necesitatea simțită la Români nostri de aici o astfel de fóie. Chiar dela inființarea ligei pentru cultura poporului român, m'am exprimat, că ar fi forțe nimerit și folositor a se publica la Pesta sau la Viena, o fóie ilustrată de duminică după felul lui „Vasárnapí ujság“, care ar face un mai mare serviciu poporului nostru, decât tóte điarele nóstre politice de aici. Ceea ce n'a înțeles o societate cu mijlóce materiale și morale a face, . . . ați înțeles și v'ați apucat a face D-vóstră singur și cu puteri mărginite, sperând numai în D-đeu și în publicul cetitor, care este cunoscut, că e mărginit. — Dacă acum fóia D-vóstre ar fi sprijinită de cei ce dispun de mijlóce bănesci, așa ca să se pótă distribuí la ori și cine ar ave dorința d'a o cetí pe lângă un mic preț, sum convins, că cetitorii s'or folosi de minune, pentru că aci e cunoscut, că în circumstanțele în cari ne aflăm noi Români ađi, cu điarele politice um-plem numai . . . . .

Nu đic, că se nu avem și o fóie două politice cotidiane, dér după părerea mea, o fóie de felul celei publicate de d-vóstră e mai de preferit. Eu atât la Bucuresci cât și aci, am susținut după mărginitele mele puteri materiale și intelectuale mai tóte foile politice și literare din Austro-Ungaria, avénd în vedere, că fără acest ajutor din partea publicului român, ar trebui s'e-și dee obștescul sfârșit spre dauna neamului nostru. Tot din aceste considerații mă abonez și la „Rev. Il.“ ediția alésă.

Prof. dir. S.: Frumoșa d-tale revistă mi-a făcut o plăcută impresiune și-ți aduc călduroșele mele felicitări pentru modul cum e redactată, cum și pentru energia și curajul d-tale de a începe o asemenea revistă. — Eu mă așteptam la o revistă numai sau mai puțin folkloristică. Și eu cred că pentru d-ta ar fi fost mult mai ușóră o astfel de întreprindere; și, dá-mi vóia s'o spun, și mai necesară. Pentru că reviste literare în acest sens avem mai multe; iar o revistă folkloristică n'avem. Aud că există la Peatra, preste Milcov, una; eu n'am vėđut'o. Dar nu există nici una preste Carpați. Și d-ta o ști mai bine ca mine, literatură poporană este încă multă de adunat și studiat. Și cine ar puté-o și ștudia mai bine decât d-ta?

Cu acest caracter, într'un format mai potrivit, bună óră în formatul „Convorbirilor literare“, și deocamdată fără gravuri, întreprinderea ar fi mult mai ușóră și n'ai avea rivali; fiind unica fóia folkloristică acolo, cred că ar fi și mai mult sprijinită. . .

Se nu fie cu supărare de vom reproduce și o corespondință germană relativă, venită nouă dela un însemnat profesor dela o universitate germană; Dr. W.: Lieber Herr Reteganul! Vor einiger Zeit habe ich Ihre Sammlung von Wörtern erhalten, die soeben eingelaufene „Revista ilustrată“ erinnert mich daran, Ihnen meinen Dank für die damalige Sendung abzustatten. Der Inhalt der »Revista« ist ganz vorzüglich, deshalb wünsche ich auch Ihrem allerdings kühnen Unternehmen den besten Erfolg; bei dem billigen Preise sollte man denken, dass sich genug Abonnenten finden. Ihre Idee, auch Volkstrachten nach guten Photographien zu veröffentlichen, ist ganz ausgezeichnet. Nach dem, was Sie schon früher publiziert haben, ist zu erwarten, dass Ihre Sprache auch derart sein wird, dass sie mehr gemeinverständlich als die der meisten Zeitungen und Zeitschriften, die den Mann von gewöhnlicher Schulbildung direkt von jeder Lektüre zurückstößt. Eine Pfarrersfrau sagte mir einst, sie lese ungarische Zeitungen, weil sie die rumänischen nicht verstehe. Gleichzeitig sende ich das Abonnement ein an Baciul. Mit besten Grüßen.

Dar se încetăm cu reproducerile vócei publice relative la »Rev. Il.«, că de am sta a le enumera pe tóte câte ne-au venit la cunnschință și în estensul lor, ar trebui să umplem cóle întregi. Suntem mulțamitori tuturor, cari și-au dat opinia fără patimă despre acésta Revistă, că din acestea am învățat mult pentru viitor — dacă e scrisă, ca Revista viitor să aibă. Și le-am adunat și le adunăm cu sirguintă, nu spre a face din ele paradă și reclam, ci ca se putem conchide la finea anului, dacă merită acésta Revistă să mai sustee, ori e de prisos? Și dacă nu e de prisos, să vedem ca pe viitor să o scótem tot în acésta formă ca tehnică și cuprins ori ba? Nică acum n'am fi făcut amintire despre opinia publică relativă la »Revistă Il.«, ci forțați de împejurări a trebuit să o facem preste vóia nóstră. Și cum nu, când o fóiă românescă strigă sus și tare: »Suntem scârbiți de o gheșeftărie atât de jidovescă ce se face sub mantaua „literaturei“!« Și acésta fóiă nică nu putea fi alta — lucru bine înțeles — decât »Telegraful român« din Sibiu, care în nrul 39 în „Cronica săptămânei“ scrie următoarele:

Revistă literară românescă pe „intențiunii papistașe!“ Am primit până acum doi numeră din noua revistă literară „Revista Ilustrată“ a domnilor Ioan Baciul, preot greco-catolic în Șoimuș și I. Pop Reteganul, învățător. La timpul său am salutat destul de călduros apariția acestei reviste, căci este datorința și arelor de și a încuraja și sprigină întreprinderile literare. Era o datorință a încuraja o nouă revistă românescă în urma esperiențelor din trecut, că astfel de reviste la noi n'au trau lung în lipsa de sprijin moral și material.

Deja la început ne-a bătut la ochi încrederea în sine, cu care domni editorii pășesc în publicitate. Pentru un preț aproape bagatel promiteau a scóte o revistă cu ilustrații solide, hârtie bună, tipar frumos etc. Și — lucru la noi absolut neobicinuit — promiteau a plăti bine și pe colaboratori. Tóte aceste făceau impresia, că domni amintiți, pētrunși de dragoste pentru limbă și neam, vor să aducă jertfă mare pe altariul literaturii române.

Primim acum dela un corespondent al nostru o hârtie, care ne presintă acésta întreprindere literară în o lumină de tot curioasă, ne arată că am fost trași pe sfóră în buna nóstră credință, când am recomandat cetitorilor nostri acésta revistă.

Suntem încunoscințați, că acésta revistă se susține pe banii primiți de acești domni din fonduri papistașe, ca să facă rugăciuni, așa numitele „intențiunii“. Pentru astfel de „intențiunii“ Revista se distribuie ađi gratuit pentru toți acei preoți greco-catolici, cari o cer. Spre acest scop domni editorii au trimis un apel către preoții greco-catolici. Eată apelul, ce un domn preot a binevoit a ni-l pune la dispoziție:

„Favor pentru preoțimea greco-catolică.“

Preoții gr.-cat. vor puté aboná fóiă „Revista Ilustrată“ și pe intențiunii și anumit ediția de salon pe anul întreg cu 75 intențiunii, ediția poporală pe anul întreg 38 intențiunii. Colectan-

tilor de abonamente tot dela 10 esemplare unul se dá gratis ori prețul corespundător plătit în bani gata. Administrația Șoimuș. Posta ultimă Nagy-Sajó.

Recognitio. In emolumentum Misionum gratis celebrabo... Liturgias ad intentionem dantis et... erga... flor... Liturgias.

sig.

graeci ritus r. c. parochus.

Erga intentiones vero, si hoc nomine commemorationes intelliguntur, nil omnino habere potest, neque particulis satis sit deobligationi, sed pro quavis intentione specialis Liturgia est facienda.

Acésta din urmă, precum se vede, este un revers, prin care „parochul romano-catolic de rit grecesc“ confirmă primirea revistei (resp. a prețului de abonement) în schimb pentru liturgiile celebrate. Cu aceste reverse dnii Baciul și Reteganul (și póte încă cei dela spatele lor) au să le legitimeze înaintea celor ce le-au dat bani — pe intențiunii...

Acum firesce nu ne mai mirăm de ieftinătatea revistei acésteia, de remunerarea colaboratorilor și de încrederea cea mare cu care au pășit dnii editorii. Suntem însă scârbiți de o gheșeftărie atât de jidovescă ce se face sub mantaua „literaturei“.

Pentru ca să se scie! »Aceste ni-le spune T. R.«.

Istoria țidulei cu „Favorul pentru preoții gr.-cat.“ o scim de mai sus. Acum dee-ne voiă a-i spune »Telegrafului Român« din Sibiu următoarele:

1. »Revista Ilustrată« s'a făcut așa, precum am arătat mai sus, și nu cum vestesce dēnsul, adecă nu pe bani papistașesci;
2. Dacă e prețul atât de bagatel al »Revistei Il.« cum de nu se îndesă mai mulți abonenti; ori dóră se tem de papistași? N'or fi mai răi nică ei decât Fanarioții, stăm bună!

3. N'am promis a plăti bine pe colaboratori, ci am spus simplu că-i vom plăti, și credem că nu am păcătuit. Ori după principiile »Telegrafului Român« e păcat a plăti pe cel ce muncesce? Ori e vėrtute a pofți muncă de clacă și de pomană? Acésta dogmă n'am știut-o până acum și era să mor de bētrănețe și de nu ni-o spunea »Tel. Rom.« nu o sciam.

4. Susține »Tel. Rom.« »că — la noi e acésta lucru absolut neobicinuit.« Dee-ne voiă a-i spune, că toți cei ce susțin una ca asta sunt în dușmănie neimpăcată cu adevėrul, de ore ce chiar redactorul »Rev. Il.« póte să arete ori și cui va voi să le vadă, decă de cupóne tăiate dela asignațiunii postale cu care veni honorarul pentru colaborare la foi românesci, și nu dela papistași, ci chiar dela ortodocși mai neași dóră decât cei dela »Telegraful Român« de ađi. Mie mi-le-a arătat. Decă nu mai avea ce le bate la ochi așa tare împejurarea că promitem plăți la colaboratori, de ore ce noi ca creștini susținem a fi un păcat de mórte a mănca munca ore cuiva. Decă am promis și am făcut și facem cât putem: dăm colaboratorilor ce ne trimit material minimum de 1/2 cólă tipărită »Rev. Il.« gratis pe anul întreg; cine póte lucra și mai mult, capătă de tot șirul tipărit 1 cr.; manuscrisele nefolosivere le trimitem autorilor pe spesele lor proprii. Dacă crede cronicarul »Tel. Rom.« că se póte mulțami cu aceste »plăți bune« n'are decât se ne trimită material bun și se va bucura de plata ast bună!

5. Cronicarul »Telegr. Rom.« nu face deosebire între redactor și editor, că atunci n'ar dice: Cu aceste Reverse dnii Baciul și Reteganul (și póte încă cei dela spatele lor), ci ar fi dat bună pace lui Reteganul să scrie, că în mai multe locuri pe »Rev. Il.« stă scris lămurit: Editor I. Baciul, Redactor responsabil I. P. Reteganul. Au toți redactorii și autorii sunt datorii a răspunde pentru păcatele editorilor opurilor lor — dacă aceia vor fi avēnd păcate? Au drept redactorii și autorii să întrebe pe editorii, că cu ce bani fac întreprinderile? A întreat dóră Reteganul pe Dnii N. I. Ciurcu, Krafft, Todoran etc. etc. etc. că pe bani de a papistașilor ori pe bani de a fanarioților vor tipări și edá scrierile lui? Să spună dnii editorii, care scriitor le-a făcut cândva întrebarea că: pe alui

banii vor eda scrierile lor și cui le vor vinde? Multă minte trebuie că mai are cronicariul Telegrafului român din Sibiiu!

6. Dacă cronicariul Telegrafului român, ori alt cineva, »e scârbit de o gheșeftărie atât de jidovăscă ce se face sub mantaua »literaturei«, n'are decât să vină până în Șoimuș la casa editorului și să iee densusul în samă edarea »Revistei Ilustrate«. De aci va primi toate socotelele în cea mai mare regulă, toate clișeele, toate abonamentele, tot câștigul și toate pierderile, ia-e-le în sémă și continue edarea »Rev. II.«, că editorul actual nu-și va opri nici preț de 1 cr. din venitul ei. Mai mult: De nu-i convine redactorul I. P. Reteganul, acela încă-i gata în totă minuta a repăși dela redactare, pôte se-l înlocuică cu altul mai apt, că nu-i nici o supărare. O unică condiție vom pune viitoriului editor: Să spezeze Revista regulat în anul acesta întreg la abonanții ce-i vom da; și altă condiție: mai slabă să nu fie »Rev. II.« nici ca fond nici ca formă în $\frac{1}{2}$ de an ce resteză. Dela anul nou încolo — facă apoi cum i-a tăia capul.

Dar, va dice cronicariul Telegrafului român din Sibiiu — toate ca toate, dar cum stăm cu gheșeftăriile?

Stăm bine! Hârtia cu favorul pentru preoțimea gr-cat. s'a tipărit greșit și s'a spedit din erore în broș. I., nu numai la preoți gr-cat., dar și la nepreoți, chiar și la soldați, despre care dora nu va presupune cronicariul »Tel. Rom«, că fac mise papistășesci! Dar în broș. II., III și IV. nu s'a mai spedit! Apoi:

E gheșeftărie când dai atâta, cât capeți? Ce mi s'a promis a primi, am promis a da? ori puteam mai mult? Și am eu puterea se silesc pe cine-va se iee intențiunile promise și de nu-i convin? Dar după greșita hârtie mi-au venit și cereri dela preoți gr.-ort. să le fac favorul promis. Eu, firesce, le-am denegat. De aci supărare, trăsnete și fulgeri pe capul meu! Ci eu am un para-

fulger, care mă apăra de furtunile »Tel. Rom.« și acel parafulger e conștiința, că nu am înșelat și nu înșel pe nimenea; a nimărui n'am mâncat, decât numai munca mea dréptă.

Apoi, că unii preoți sunt avisați și la ajutore micute, mă mir că nu o scie cronicariul »Tel Rom.« Mulți preoți români, uniți și neuniți, ar face buni bucuroși în totă ziua câte o misă pentru câțiva cruceri, precând alții nu sunt avisați nici la câți-va floreni. A cui e vina dacă darurile sunt împărțite atât de neegal? Mai în fiecare an vin călugări gr. ort. de adună mise din giurul acesta, de pe la creștini gr. ort. și gr. cat. computând un serindar în 2 fl. Și eu nu m'am scandalisat, nu, căci eu sciu că necazurile sunt multe în lume. Mai mult: Un preot gr. ort. a făcut de scire pe satele din vecinătate, că el va servi slujbe fără a pretinde nici un ban cât de mic, e mulțămît dacă i se va da pânea (prescură). Și eu nici de aceea nu m'am scandalisat, că sciu necazul.

Dar se terminăm cu de aceste; spre închiare primescă cronicariul »Telegrafului Român«, și cu el toți câți ni-au suspiciat, următoarea declarațiune:

»Revista Ilustrată« edată de subscrisul și redigată de Ioan Pop Reteganul, nu se dă pe intențiuni, și nu se tipăresce pe bani de a papistașilor; ea se razimă numai și numai pe sprijinul publicului cetitor ce o îmbrătoșeză cu căldură; numărul abonanților pe di ce merge se sporesce, ér eu nu țin pentru mine și umblările mele nici o monetă frântă, tot ce încurge dau la poștă, tipograf și cincograf, și din ce mai rămâne, plătesc pe redactorul cum pot, când cu 50 fl., când și numai cu 25 fl. pentru o broșură, după cum mă lasă împregiurările. Computurile stau la dispoziția cui va voi să le vadă, pôte veni chiar și cronicariul »Tel. Rom.« din Sibiiu, ca să le censureze! *Să se scie!*

Ioan Baciū,

preot român gr. cat. și editor la »Revista Ilustrată«

Țărani și noștri.

I.

Foicică foi de plop
Păserică de Gilort
Nu mă mâna peste Olt
Iarna pe geru de foc
Când înghiață apa'n troc
Și mânila pân' la cot.
Floriciă sălcioră
Unde-o fi neica de'asară? ...
Peste Olt la soțioră
Unde-o fi; unde o'nsera
Pe ce brațe s'o culca
Ce gurită'o săruta? ...
N'o fi dulce ca a mea.

II.

Frunță verde lin pelin
Făcui punte rosmalin
Se trec Oltu prin anin
La Florica lui Mărin
Se beau o fele¹⁾ de vin.
Beuiă una, plătiți două
Fa Florico dă-mi vre'o nouă.
Beuiă două plătiți trei
Fa Florico vrei nu vrei?
Beuiă trei și plătiți patru
Florico lasă-ți bărbatul
Se te-amorizez cu altu.

Părechiă tinăreă din Suciul de sus, între Lăpuș și Cibleş.

Români din Șiria lângă Arad.

¹⁾ Provincialism = $\frac{1}{2}$ oca:

Bibliografia.

Castelul din Carpați e numele unui roman scris de renumitul romancier francez Jules Verne și tradus în românește cu autorizarea editorului, de dnul Victor Onișor. Acest roman cu ilustrații și cu o potrivită prefață despre Jules Verne și scrierile lui scrise de măiastra pênă a dlui Dr. E. Dăianu, este o adevărată podobă pentru orî ce măsă de cetit. In el nu afli frivolități, nu lucruri, ce n'ar putea fi cetite de mic și mare, femeia orî bărbat; în el află cetitoriul instrucție și distracție. Apoi persoanele romanului acestuia sunt Români din Carpații sudici ai Transilvaniei. De ni-a concede spaciul Revistei, bucuroși vom da o recenziune a acestui roman în vre-una din broșurile următoare; pân' atunci înse îl recomandăm cu tótă căldura publicului nostru, cu atât mai vîrtos, că e și forțe eftin, numai 80 cr. un volum de 255 + XII pagini, pe hârtie bună și tipărit cu mare îngrijire, în »Tipografia« societate pe acțiuni în Sibiu. Tóte foile nóstre s'au exprimat favorabil despre acest roman, și nu puteau altcum, că dacă nici cum scrie Jules Verne n'a plăcea cuiva, atunci acela n'are gust de cetire. — Traducătorul lui, dl Victor Onișor póte fi fâlos, că a tradus o bună carte pentru noi și într'o bună limbă, care ne răpesc; dacă prinđi a o ceti apoi nu-o mai poți lăsa din mână până o gați, ér atunci mai đici: Daună că nu mai este! E de dorit sê nu lipsescă nici dintr'o bibliotecă și-l recomandăm de premiu la școlarii bunî și de cadou pentru drăgoșii.

In editura tipografiei »Aurora« A. Todoran din Gherla a apărut Nr. 1 din literatura populară, care conține câteva istorioare forțe hazlii adunate din gura poporului despre *Moș Toma Bădiceanu* vestitul caraghios al Mocanilor din Săcele. O broșurică, format de buzunar, prețul unui es. 6 cr. — Nru 2: *Din viața unui haiduc, Vlad hoțul dela Săcele*. Prețul 6 cr. — Ambele de *Domețiu Dogariu*, inv. dir. la școla capitală din Satul-lung. —

Viața Sântilor de Tit Bud, vicariul Marmației. Este un op voluminos de 416 pag. quart mare, hârtie bună, literile tipografiei diecesane din Gherla. Prețul 6 corone.

Diverse.

Promovare. Sâmbătă în 4 Iunie n. a fost promovat de doctor juris în Cluj dl *Ioan Sliam*, cand. adv. în cancelaria dlui Dr. Ales. Cheresteșiu din Deés.

Necrológe. *Maria Bogdan* născ. *Drăgan* în 23 Maiu st. n., la órele 11 din nópte, după o fericită viétă conjugală de 40 ani, în al 56-lea an al etății în urma unui morb greu și repentin a trecut la cele eterne, lăsând în jale pe scumpii ei: *Alesiu Bogdan*, archivar la tabla reg. din Clușiú, ca soț. *Victoria* mărít. *Dr. Keresztes*, *Louise* mărít. *I. Oltean*, *Irina* mărít. *I. Sonea*, *Iulian Bogdan*, căpitan ces. și reg., *Dr. Alesiu Octav. Bogdan*, cand. adv. ca fiș și fiice. *Teodor Drăgan*, *Simeon Drăgan*, căpitan ces. și reg. *Ioan Drăgan* și soția, ca frați. *Dr. Alesandru Keresztes*, *Ioan P. Oltean*, *Ioan Sonea*, ca gineri. *Maria*, *Victor*, *Ionica*, *Iulius*, *Leonida*, *Ionel*, *Alesiu*, *Octav*, ca nepoți.

Nicolae I. Ciurcu, vestitul nostru librar-editor a repausat în vîrstă de 43 de ani în Agram, unde a fost și înmormântat Marți în 19/30 Maiu a. c. Rămășițele pămîntesci a scumpului decedat s'au aședat spre vecinică odichnă în cimiteriul din Agram. Prin mórtea lui am perdut un zelos răspînditor a literaturii române.

Nr. 261/1898.

CONCURS.

Conform §-lui 17 lit. b. din statute și concludului Nr. 23 p. b. al adunării generale, ținută în Blaj la 27 și 28 August 1895 pentru ocuparea postului de secretar I al Asociațiunii se publică concurs cu următoarele condiții:

1. Secretarul I, ale cărui agende sunt prevăđute în §. 28 al statutelor, va trebui sê aibă sau cualificație academică sau sê fie cunoscut ca bărbat de litere.

2. Nu póte ocupa și altă funcțiune împreună cu serviciu de birou.

Cuprinsul broșurei V și VI. „Rugăciune către Isus Christos”, (poesiă) pag. 81. — „Simion Bărnuțiu” pag. 82. — „Arta economiei vieței omenesc” pag. 83. — „George Barițiu”, (cu ilustrațiune) pag. 84—86. — „Plângerea și mângăerea Evei” pag. 87. — „Biserici și preoți în America” pag. 88—89. „Asociațiunea”, (cu 6 ilustrațiuni) pag. 89—95. — „Originea lui Ioan Huniade”, pag. 95—97. „Doina plângătoare”, pag. 97—98. „Alegerea de măciucaș”, pag. 98—100. „Ea și El”, pag. 100—101. — „Nimfea de apă”, pag. 102—103. — „Petrea Iovului”, pag. 103—107. — „Nu-i fericire pe pămînt”, (poesiă) pag. 107. — „Impresiune”, pag. 108. — „Exilatul”, (poesiă) pag. 108. — „Trei stanuri”, (legendă) pag. 109—110. — „Scrisóre d-nei L.”, (poesiă) pag. 110. — „Planuri nimicite”, (narațiune) pag. 111—114. — „Pro domo”, pag. 114—119. — „Țărani nostri”, pag. 119. — „Bibliografii, Diverse, Concurs, Telefonul Redacțiunii” pag. 120.

3. Va beneficia de: a) salariu anual fl. 1200 în rate lunare aticipative, b) cuartir liber sau relut de cuartir fl. 300, în 4 rate trilonare.

4. Postul se va ocupa cu 1 Ianuarie 1899 pe timp nedeterminat.

Reflectanții au de a-și înainta documentele subsemnatului comitet până la 1 Iulie st. n. 1898.

Din ședința comitetului central al Asociațiunii pentru literatură română și cultura poporului român, ținută în Sibiu la 12 Maiu 1898.

Dr. Ilarion Pușcariu m. p.,
vicepreședinte.

Dr. Ilie Beș m. p.,
secretar II.

Telefonul Redacțiunii.

„Biciclista” și „Conochifirița” au rămas culese gata pentru broșura venitoare. Asemenea câteva anunțuri bibliografice și deslegarea logogrifului din broșura IV au rămas culese gata.

Onorabilul domn **George Stănescu** din București a binevoit a pune la dispoziția editorului acestei Reviste prețul a 6 exemplare pre anul întreg, cu condiția, ca acelea sê se spedeze ca present din partea d-sale la șese școle sêrace române din Transilvania. Acele s'au și spedit numai decăt la școla gr. cat. din *Magyar-Lápos*, *Csicsó-Kerestur* și *Strâmbu*, apoi la școla gr. orient. din *Csicsó-Hagyás*, *Deés* și *Somotelnic*.

I. Negrescu, România: „Blăstémul șerpelui” se va publica, ci trebui sê plătim poșta cu 8 cr. (20 ban). In venitor vê rugăm a francă scrisorile deplin.

Dlor G. Simu, E. P. Bota, T. Oltean, N. Bodnariu, apoi **domnișórelor și dómnelor C. Alba-Iuliana, Maria din Câmpia, Iulia Bran, Emilia Langu-Pohallo,** primit. Mulțămítă, mai căutați-ne.

I. Morariu, Peleş, România: Manuscrisele primite nu-s de folosit. Puteți dispune de ele. Din două cărți poștale ce v'am trimis, una ne-a venit înapoi, cu observarea din Peleş, că nu vê cunósce. Vê rugăm adresa lămurit și costul abonamentului.

I. Neagu, Tifesci, România: Am cetit poesiile. Câte-va mai că ar merită publicare, 2—3; se le folosim în Revista Ilustrată. De nu — puteți dispune de ele.

„Frumósă primăveră” nu se póte.

Devale asemenea.

Newton: Rivalul nu — povestea da.

V. D. I. in C.: (Gy. A.) Se vedem.

Cibleșanul, Cine trimite banî — primesce Revista orî când. Cércă-ți norocul în adunarea de literatură populară.

P. D. in Cr.: „Martiri”, „Nestor” — nu; „Dăian”, „Cucul”, „A înflorit salcămít” — póte.

O.: „Gura lumii”, „Sonet”, „Lună-stele” — în corfă cu ele.

I. M. in B.: „Copilul de fier”, „Ciurghilă”, — nu, „Vălean” — defectuósă, „Constantin” — forțe bună, ci-i dela Coșbuc (Blăstémul de mamă) „Petrea și Neghea” — de unde e?

Melpomene primit, mai nimic nu putem folosi, dóră ceva din „Turcă”.

V. E. M. in B.: De nu trimiteți ceva bun, se sistéză spedarea Revistei, că mulți o cerură pe lucru și puțin sunt ale căror lucrări se merite publicare.

I. S.: Monografia comunei Ilva-mare s'a publică îndată ce vom avea câteva fotografiile de acolo, se o putem ilustra.

I. P. in O.: Ai dorî se veđi în „Rev. Ilust.” portretele nemuritorilor Petru Maior și George Șincai? și noi am dorî, dar unde se aflăm portretele lor?

G. Cătană: Mulțămim pentru frumoșele fotografi. Din Bănat chiar nu avem.

Constantin Pans inv. sup. Suceava, Bucovina: V'am trimis ambii nrî ceruți, dar i-am reprimut cu observarea: „Adressat in Suczava gänzlich unbekannt.” Cine-i vina? Ne rugăm de adrese precise.

„Cartea poporului”. Carte de cetire pentru anî din urmă ai școlilor populare, școlele de repetițiune, cursurile de adulți și pentru poporul nostru întocmită de subscrisul, ed. librăriei N. I. Ciurcu, Brașov, 1892, este aprobată de înaltul ministeriú de culte și instrucțiune publică cu datul 26 Ianuarie 1894. Nr 56775 ex 1893. Ér opșorul meu: „Curs practic despre cultivarea pomilor și a frăgarilor Arad. tipografia archidiecesană e recomandat prin cerculariul II. S. Episcopul Aradului Nr. 2894 ex 1894. Acestea spre orientare dlor invățători, cari ni-au pus întrebări relative.

Manuscrisele sunt a se trimite la redacțiunea „Revistei Ilustrate” în Retteg (Transilvania). Manuscrisele nepublicabile se retrimite autorilor pe spesele lor, dacă le reclamă. — Autorii și editorii, cari vor se le anunțăm opurile, binevoiescă a trimite un exemplar redactorului și unul editorului acestei Reviste.

Sê deschide abonament pentru semestrul al doilea a „Revistei ilustrate”.

Prețul pentru ediția de salon 3 fl. (7 fr. 50 ban), ear pentru ediția populară 1 fl. 50 cr. (3 fr. 50 ban) este a se trimite la editorul Revistei Ilustrate în Șoimuș (Nagy-Sajo) Transilvania. „Revista ilustrată” de pe semestrul I al anului 1898 compactată în legătură de lucos se vinde la administrația acestei foi numai cu 5 fl. ediția de salon și cea populară cu 3 fl. 50 cr.